

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ «ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Διερεύνηση τραύματος, ανθεκτικότητας και ψυχικής υγείας
προσφύγων και μεταναστών στον Ελλαδικό χώρο*

**Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Κατσαβού Ευγενία,
Νοσηλεύτρια Τ.Ε.**

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ :

Κοτρώτσιου Ευαγγελία, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΜΕΛΗ :

**Μαλλιάρου Μαρία, Αναπληρώτρια καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο
Θεσσαλίας**

Γκούβα Μαίρη, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΛΑΡΙΣΑ 2021

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ «ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ»**

*Investigation of trauma, resilience and well – being of
refugees and immigrants in Greece*

Πίνακας Περιεχομένων

Λίστα Πινάκων	5
Λίστα Γραφημάτων	6
Περίληψη	8
Abstract	10
Εισαγωγή.....	13
1.1 Πρόσφυγας ή Μετανάστης : Εννοιολογικός ορισμός	14
1.2 Εξαναγκασμένοι μετανάστες (forced migrants).....	16
1.3 Η Συρία	17
1.4 Το Αφγανιστάν	18
1.5 Η Αφρική	19
1.6 Η ιδιαιτερότητα των προσφύγων.....	21
1.7 Οι άνθρωποι που φτάνουν στην Ευρώπη.....	22
1.8 Οι πρόσφυγες στην Ελλάδα μετά την συμφωνία Τουρκίας και Ε.Ε.....	24
1.9 Η ρητορική και η πραγματικότητα σχετικά με την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα	25
Κεφάλαιο 2 ^ο – Βιβλιογραφική ανασκόπηση	28
Κεφάλαιο 3 ^ο - Μεθοδολογία της έρευνας.....	32
3.1 Ερευνητικό σχέδιο.....	32
3.1.1. Ηθικά διλήμματα	32
3.2 Σκοπός της έρευνας.....	33
3.3 Ανάλυση δεδομένων	33
3.4 Περιγραφή εργαλείου.....	34
3.5 Αξιοπιστία ερωτηματολογίου	34
3.6 Περιγραφή δείγματος	35
3.6.1 Δημογραφικά στοιχεία.....	35
3.6.2 Πληροφορίες σχετικά με την μετανάστευση και την κατάσταση των μεταναστών	35
Κεφάλαιο 4 ^ο – Αποτελέσματα	37
4.1. Ερωτηματολόγιο PHQ-9.....	37
4.2. Ερωτηματολόγιο Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC).....	39
4.3. Τραυματικά γεγονότα (Ερωτηματολόγιο Harvard-1).....	42

4.4. Τραυματισμοί (Ερωτηματολόγιο Harvard-3).....	44
4.5 Συμπτώματα τραύματος (Ερωτηματολόγιο Harvard-4)	45
4.6. Ιστορικό βασανιστηρίων.....	48
4.7 Επαγωγική Στατιστική	50
4.7.1 1 ^ο ερευνητικό ερώτημα.....	50
4.7.2 2 ^ο ερευνητικό ερώτημα	55
4.7.3 3 ^ο ερευνητικό ερώτημα	56
Κεφάλαιο 5ο – Συμπεράσματα.....	57
5.1 Ερευνητικά συμπεράσματα.....	57
5.2 Προσωπικά συμπεράσματα και σύγκριση με προγενέστερη έρευνα.....	58
Βιβλιογραφία	61
Παραρτήματα	70

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 1-1 Εισροές ανθρώπων από περιοχές της Μεσογείου, από 01 Ιανουαρίου 2020 (Πηγή : unhr.org).....	26
Πίνακας 1-2 Εισροές ανθρώπων στον Ελλαδικό χώρο, από 01 Ιανουαρίου 2020 (Πηγή : asylo.gov.gr)	27
Πίνακας 3-1 Αξιοπιστία ερωτηματολογίου	34
Πίνακας 3-2 Συνθήκες διαβίωσης και σχέσεις με τους ντόπιους.....	36
Πίνακας 4-1 Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις του εργαλείου PHQ-9.....	37
Πίνακας 4-2 Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις για την κλίμακα CD-RISC.....	40
Πίνακας 4-3 Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις για τις διαστάσεις του CD-RISC	42
Πίνακας 4-4 Απόλυτες και σχετικές συχνότητες τραυματισμών	44
Πίνακας 4-5 Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις για τα συμπτώματα των προσφύγων και μεταναστών.....	45
Πίνακας 4-6 Συχνότητες και ποσοστά κατηγοριών μετα-τραυματικού στρες.....	47
Πίνακας 4-7 Συχνότητες και ποσοστά βασανιστηρίων	49
Πίνακας 4-8 Τιμές στατιστικών ελέγχων	51
Πίνακας 4-9 Έλεγχος chi-square.....	55
Πίνακας 4-10 Συνθήκες διαβίωσης * Σχέσεις με τους ντόπιους Crosstabulation.....	55
Πίνακας 4-11 Συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων του ερωτηματολογίου	56

Λίστα Γραφημάτων

Γράφημα 4-1 Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις για το εργαλείο PHQ-9.....	38
Γράφημα 4-2 Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις για το εργαλείο CD-RISC	41
Γράφημα 4-3 Απόλυτες συχνότητες τραυματικών εμπειριών	43
Γράφημα 4-4 Απόλυτες συχνότητες τραυματισμών	45
Γράφημα 4-5 Συχνότητες και ποσοστά κατηγοριών μετα-τραυματικού στρες	48
Γράφημα 4-6, 4-7, 4-8 Διαφοροποιήσεις ως προς την οικογενειακή κατάσταση.....	51
Γράφημα 4-9, 4-10, 4-11 Διαφοροποιήσεις ως προς τον αριθμό παιδιών.....	52
Γράφημα 4-12 Διαφοροποίηση ως προς την εθνικότητα	54
Γράφημα 4-13 Διαφοροποίηση ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης.....	54

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επόπτρια καθηγήτρια μου κα Ευαγγελία Κοτρώτσιου, η οποία με εμπιστεύτηκε ξανά, μετά και την εποπτεία της στην πτυχιακή μου εργασία στο πρώτο μου πτυχίο ως νοσηλεύτρια. Το πολύτιμο έργο της είναι για μένα έργο έμπνευσης και καθοδήγησης στο κόσμο της νοσηλευτικής.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα Μαρία Μαλλιάρου για τις χρήσιμες συμβουλές και παρατηρήσεις της, καθώς και όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος. Χωρίς την συμβολή όλων, τίποτα δεν θα είχε επιτευχθεί.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, τους φίλους και συναδέλφους μου που έδειξαν κατανόηση και συμπαράσταση καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας. Ιδιαίτερα τους φίλους μου μεταφραστές για την πολύτιμη βοήθειά τους. Χωρίς αυτούς τίποτα δεν θα είχε πραγματοποιηθεί.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλο τον κόσμο που δέχθηκε και συμμετείχε στην έρευνα. Παρά τις δύσκολες καταστάσεις στις οποίες βρέθηκαν και βρίσκονται, ήταν όλοι ιδιαίτερα πρόθυμοι και εγκάρδιοι χωρίς να αρνηθούν το οτιδήποτε.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσης έρευνας ήταν η διερεύνηση της ψυχικής και σωματικής κατάστασης των μεταναστών και προσφύγων, καθώς και τα τραύματα που βίωσαν κατά την μετανάστευση και τη φιλοξενία τους στην Ελλάδα. Διεξήχθη πρωτογενής ποσοτική έρευνα σε 120 μετανάστες με τη χρήση ερωτηματολογίου. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης οι ερωτηθέντες σε υψηλότερο βαθμό παρουσιάζουν προβλήματα ύπνου ή κούρασης και πιο σπάνια κινούνται ή μιλάνε πιο αργά ή γρήγορα από ότι συνήθως, ενώ γενικά τα συμπτώματα κατάθλιψης που αντιμετωπίζουν τους προξένησαν μικρό επίπεδο δυσκολίας στην εργασία τους. Γενικότερα, η πλειοψηφία του δείγματος παρουσιάζει είτε χαμηλού είτε μετρίου επιπέδου κατάθλιψη. Όσον αφορά τη ψυχική αντοχή, οι ερωτηθέντες συμφωνούν σε υψηλότερο βαθμό πως αντεπεξέρχονται στο στρες και πως όταν βρίσκονται κάτω από πίεση σκέφτονται καθαρά, ενώ τη μικρότερη συμφωνία παρουσιάζουν ως προς το ότι τους αρέσουν οι προκλήσεις και έχουν ισχυρή θέληση σκοπού. Επιπλέον, κάτω από το μέτριο βρίσκεται η συνολική ψυχική αντοχή του δείγματος συνολικά. Ως προς τα τραυματικά γεγονότα που βίωσαν οι ερωτηθέντες φαίνεται πως πιο συχνά δέχονται χτυπήματα ή εξαναγκάζονται σε μετανάστευση, ενώ ποτέ δεν έχουν εξαναγκαστεί να κάνουν κακό σε κάποιον, δεν έχουν δεχθεί σεξουαλική επίθεση και δεν έχουν υπάρξει όμηροι. Ακόμη, ο συχνότερος τραυματισμός τους είναι το χτύπημα στο κεφάλι, το οποίο τις μισές φορές οδηγεί σε απώλεια των αισθήσεων, και ο λιμός σε σημείο που οι ερωτηθέντες έφτασαν κοντά στο θάνατο. Επιπλέον, συχνότερα οι ερωτηθέντες βιώνουν μια αίσθηση ντροπής για τα τραυματικά γεγονότα που βίωσαν και λιγότερο αντιμετωπίζουν δυσκολία στον ύπνο τους. Συνολικά, η πλειοψηφία του δείγματος δεν παρουσιάζει ενδείξεις μετα-τραυματικού στρες, ωστόσο πολλοί παρουσιάζουν τέτοιες ενδείξεις. Οι ανύπαντροι παρουσιάζουν υψηλότερο επίπεδο κατάθλιψης και οι παντρεμένοι εμφανίζουν υψηλότερη ψυχική αντοχή και βαθμολογία συμπτωμάτων. Επιπλέον, οι ερωτηθέντες χωρίς παιδιά εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδο κατάθλιψης, με τους ερωτηθέντες που έχουν πάνω από 4 παιδιά να έχουν υψηλότερες βαθμολογίες ψυχικής αντοχής και βασανιστηρίων. Τέλος, οι πρόσφυγες και μετανάστες που προέρχονται από το Πακιστάν ή είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν υψηλότερο επίπεδο κατάθλιψης. Η αύξηση της κατάθλιψης ταυτίζεται με μείωση της ψυχικής αντοχής και αύξηση της βαθμολογίας των συμπτωμάτων. Ακόμη, η αύξηση

της βαθμολογίας των συμπτωμάτων ταυτίζεται με μείωση της ψυχικής αντοχής. Τέλος οι ερωτηθέντες που έχουν καλές συνθήκες διαβίωσης παρουσιάζουν κυρίως καλές σχέσεις με τους ντόπιους της περιοχής που διαμένουν, ενώ όσοι έχουν μέτριες ή κακές συνθήκες διαβίωσης παρουσιάζουν κυρίως μέτριες σχέσεις με τους ντόπιους της περιοχής.

Λέξεις Κλειδιά: μετανάστευση, πρόσφυγας, βασανιστήρια, συνθήκες διαβίωσης, ψυχική υγεία, τραύμα, ανθεκτικότητα

Abstract

The purpose of this study was to investigate the mental and physical condition of immigrants and refugees, as well as the traumas they experienced during their migration and hospitality in Greece. A primary quantitative survey was conducted on 120 immigrants using a questionnaire. According to the results of the study, the respondents have a higher degree of sleep or fatigue problems and more rarely move or speak more slowly or faster than usual, while in general the depressive symptoms they face caused them a small level of difficulty in their work. In general, the majority of the sample has either low or moderate depression. In terms of mental endurance, respondents agree to a high degree that they cope with stress and that when under pressure they think clearly, while they least agree that they like challenges and have a strong will to goal-achievement. In addition, below average is the overall mental endurance of the sample as a whole. Regarding the traumatic events experienced by the respondents, it seems that these include more often being beaten or forced to emigrate, while they have never been forced to hurt anyone, they have not been sexually assaulted and they haven't been taken hostages. Also, the most common injuries are to the head, which half times lead to loss of consciousness, and starvation to the point where respondents came close to death. In addition, more often respondents experience a sense of shame about the traumatic events they experienced and are less likely to have difficulty sleeping. Overall, the majority of the sample show no signs of post-traumatic stress, however many show such signs. Unmarried respondents have a higher level of depression and married respondents have a higher level of mental endurance and symptom score. In addition, childless respondents have higher levels of depression, with respondents with more than 4 children having higher scores of mental endurance and torture. Finally, refugees and immigrants from Pakistan or secondary school graduates have higher levels of depression. An increase in depression is synonymous with a decrease in mental endurance and an increase in symptom score. Also, an increase in the score of symptoms corresponds to a decrease in mental endurance. Finally, the respondents who have good living conditions show mainly good relations with the locals in the area where they live, while those who have mediocre or poor living conditions show mainly mediocre relations with the locals in the area.

Keywords: immigration, refugee, torture, living conditions, mental health, trauma, resilience

Αντί εισαγωγής...

‘Λοιπόν, το να διασχίζεις τη θάλασσα είναι αλήθεια σκληρές στιγμές. Επειδή ξέρεις ότι πετάς τον εαυτό σου μέσα στον θάνατο. Ελπίζοντας ότι θα επιβιώσεις. Παρόλο που έχεις δει τόσους ανθρώπους να πεθαίνουν, εσύ συνεχίζεις να ονειρεύεσαι ότι θα επιβιώσεις. Μπαίνεις σε μία βάρκα. Το πρώτο λεπτό είσαι χαρούμενος. Ότι ξεκίνησες να κάνεις αυτό που ήθελες. Αλλά με το που βλέπεις την παραλία να ξεκινάει να είναι μακριά, εκεί είναι που ξεκινάς να σκέφτεσαι. Αν και αν. Κοιτάς τα πρόσωπα των ανθρώπων – όλοι είναι τρομερά φοβισμένοι. Προσεύχονται σε όποιον Θεό. Το χειρότερο είναι το κλάμα του μωρού. Καταλαβαίνεις ότι εσύ ίσως έκανες κάτι κακό και ο Θεός σε τιμωρεί. Αλλά αυτά τα παιδιά; Ο καθένας αρχίζει να είναι εγωιστής. Εγώ μόνο και κανένας άλλος. Αλλά τη στιγμή που η μηχανή στη βάρκα σταμάτησε να δουλεύει, εδώ είναι το λεπτό που λες είμαι νεκρός. Σίγουρα. Δεν έχω τίποτα να κάνω. Δεν ξέρω να κολυμπάω. Το νερό είναι κρύο. Εάν κολυμπήσω, μπορώ για πολύ; Δεν θέλω άλλο. Θέλω να πάω πίσω στο σπίτι. Θέλω να ζήσω. Δεν θέλω ούτε ανθρώπινα δικαιώματα, τίποτα. Όλα αυτά τα σκέφτεσαι μόνος σου. Και από έξω, καθώς δεν γίνεται τίποτα, εάν έχεις άτομα που νοιάζεσαι μαζί σου; Ξεκινάς να προσεύχεσαι, ω Θεέ μου πάρε εμένα και άσε αυτούς. Δεν είναι δικό τους το λάθος, είναι δικό μου. Αλλά δεν θέλω να πεθάνω. Άνθρωποι χαμηλόφωνα ψιθυρίζουν ας καλέσουμε το λιμενικό, πεθαίνουμε, η μηχανή δεν δουλεύει. Όλες οι φωνές σε τρομάζουν. Τα κύματα χτυπάνε την βάρκα. Η βάρκα κουνιέται πάνω κάτω με λάθος τρόπο. Οι γυναίκες ουρλιάζουν. Τα μωρά κλαίνε. Οι άνθρωποι ξεκινάνε να μαλώνουν μεταξύ τους. Όλοι είναι αγχωμένοι. Ας πάμε πίσω. Κάποιοι άλλοι όχι θα συνεχίσουμε. Τότε η μηχανή ξεκινάει να λειτουργεί ξανά. Προσευχές χαράς. Ας συνεχίσουμε. Κοιτάζοντας τον χάρτη, περάσαμε σε Ελληνικά νερά; Κάποιοι λένε ναι. Κάποιοι όχι. Κανείς δεν ήξερε. Μόνο λίγοι.’

A.M.

Από την Συρία στην Ελλάδα, μέσω Τουρκίας.

Εισαγωγή

Ο αριθμός των ανθρώπων που διαφεύγουν από τον πόλεμο, τις διώξεις και τις συγκρούσεις ξεπέρασε τα 70 εκατομμύρια το 2018. Πρόκειται για τον μεγαλύτερο αριθμό που έχει δει ποτέ η Ύπατη Αρμοσθεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Υ.Α.) στα 70 περίπου χρόνια λειτουργίας της [1].

Από τα τέλη του 2014 ξεκίνησε μία συστηματική είσοδος ανθρώπων από τα παράλια της Τουρκίας στην Ελλάδα, κυρίως Συρίων και για λόγους ασφαλείας από τον πόλεμο αλλά και οικονομικούς. Η Ελλάδα θεωρείται ως η κύρια είσοδος μετανάστευσης στην Ευρώπη. Την εικοσαετία 1990-2010, η Ελλάδα έγινε κέντρο υποδοχής μεταναστών από χώρες του Ανατολικού Μπλοκ. Η γεωγραφική θέση της χώρας, με χερσαία και θαλάσσια σύνορα και ως σταυροδρόμι τριών ηπείρων, εύκολα προσβάσιμο από την εμπόλεμη ζώνη της Μέσης Ανατολής, αποτελεί σταθμό αρκετών μεταναστών. Η εκβιαστική πολιτική της Τουρκίας και η γεωγραφία της Ελλάδας ενθαρρύνουν την είσοδο μεταναστών από το 2015. Από το 2016 άρχισαν να συσσωρεύονται στην Ελλάδα αλλοδαποί λόγω του κλεισίματος των συνόρων από τις γείτονες χώρες με αποτέλεσμα τη δημιουργία Hot Spot ανά τη χώρα για τη διαμονή τους. Το 2016 υπεγράφη συμφωνία μεταξύ Τουρκίας και ΕΕ για τη μείωση των ροών, με 176.906 αφίξεις στην Ελλάδα. Το 2017 οι αφίξεις ήταν 29.595, το 2018 ήταν 28.252 και το 2019 ήταν 66.116 [2].

Οι ένοπλες συγκρούσεις και οι φυσικές καταστροφές προκαλούν σημαντική ψυχολογική και κοινωνική οδύνη στους πληθυσμούς που πλήττονται. Οι ψυχολογικές και κοινωνικές επιπτώσεις των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης ενδέχεται να επηρεάσουν άμεσα κατά τρόπο εξαιρετικά έντονο την ψυχική υγεία του θιγόμενου πληθυσμού, καθώς και να υπονομεύσουν μακροπρόθεσμα την ψυχική υγεία και την ψυχοκοινωνική ευημερία του. Οι επιπτώσεις αυτές ενδέχεται να απειλήσουν την ειρήνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανάπτυξη. Συνεπώς, μια από τις προτεραιότητες στις καταστάσεις έκτακτης ανάγκης είναι η προστασία και βελτίωση της ψυχικής υγείας και της ψυχοκοινωνικής ευημερίας του πληθυσμού [3].

Η παρούσα μελέτη διερευνά το ψυχικό τραύμα και την ανθεκτικότητα προσφύγων/μεταναστών μέσα από την πραγματοποίηση έρευνας και την σύγκριση των αποτελεσμάτων της με παρόμοιες έρευνες και αναφορές.

Κεφάλαιο 1^ο Η Προσφυγική/Μεταναστευτική κρίση

1.1 Πρόσφυγας ή Μετανάστης : Εννοιολογικός ορισμός

Με περισσότερους από 70 εκατομμύρια βίαια εκτοπισμένους σε όλο τον κόσμο και καθώς τα πλοία που διασχίζουν τη Μεσόγειο εξακολουθούν να βρίσκονται τακτικά στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, παρατηρούμε συχνά τους όρους ‘πρόσφυγας’ και ‘μετανάστης’ να χρησιμοποιούνται χωρίς καμία διαφοροποίηση τόσο από τα μέσα ενημέρωσης, όσο και στις δημόσιες συζητήσεις. Οι δύο όροι έχουν διακριτά και διαφορετικά νοήματα και συγχέοντάς τους δημιουργούνται προβλήματα και για τους δύο πληθυσμούς.

Οι **πρόσφυγες** είναι άτομα τα οποία διαφεύγουν από ένοπλες συρράξεις ή διώξεις. Στα τέλη του 2018, υπήρχαν 25,9 εκατομμύρια πρόσφυγες παγκοσμίως. Η κατάσταση στην οποία βρίσκονται είναι συχνά τόσο επικίνδυνη και δύσκολη που αναγκάζονται να διασχίσουν εθνικά σύνορα για να αναζητήσουν ασφάλεια σε γειτονικές χώρες. Αναγνωρίζονται συνεπώς σε διεθνές επίπεδο ως ‘πρόσφυγες’ και έχουν πρόσβαση στην παροχή βοήθειας από τα κράτη, την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και άλλους οργανισμούς. Αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες ακριβώς επειδή είναι πολύ επικίνδυνο για αυτούς να επιστρέψουν στην πατρίδα τους και χρειάζεται να αναζητήσουν καταφύγιο κάπου αλλού. Πρόκειται για ανθρώπους στους οποίους η άρνηση ασύλου έχει πιθανότατα θανάσιμες συνέπειες.

Οι πρόσφυγες καθορίζονται και προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο. Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967, καθώς και άλλα νομικά κείμενα, όπως η Σύμβαση του 1969 του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας, παραμένουν οι ακρογωνιαίοι λίθοι για την προστασία των προσφύγων στη σύγχρονη εποχή. Οι νομικές αρχές που κατοχυρώνουν διαπερνούν πλέον αναρίθμητους άλλους διεθνείς, περιφερειακούς και εθνικούς νόμους και πρακτικές. Η Σύμβαση του 1951 καθορίζει το ποιος είναι πρόσφυγας και χαράσσει το πλαίσιο των βασικών δικαιωμάτων, τα οποία τα Κράτη πρέπει να εγγυώνται για τους πρόσφυγες. Μια από τις πιο θεμελιώδεις αρχές που καθορίζεται στο διεθνές δίκαιο, είναι ότι οι πρόσφυγες δεν πρέπει να επιστρέφονται ή να επαναπροωθούνται σε καταστάσεις όπου κινδυνεύει η ζωή ή η ελευθερία τους.

Η προστασία των προσφύγων έχει πολλές διαστάσεις. Σε αυτές περιλαμβάνονται η προστασία από το να επιστρέφονται οι πρόσφυγες στους κινδύνους από τους οποίους έχουν διαφύγει, η πρόσβαση σε δίκαιες και

αποτελεσματικές διαδικασίες ασύλου, καθώς και μέτρα που να διασφαλίζουν ότι τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματά τους γίνονται σεβαστά. Ωστε να ζουν με ασφάλεια και αξιοπρέπεια μέχρι να βρεθεί μια πιο μακροπρόθεσμη λύση. Τα κράτη φέρουν την πρωταρχική ευθύνη για αυτήν την προστασία. Κατά συνέπεια, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εργάζεται στενά με τις κυβερνήσεις, παρέχοντάς τους συμβουλευτική και υποστήριξη, όπου απαιτείται, ώστε να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους [4].

Πρόσφυγας

Πρόσφυγες είναι τα άτομα που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους εξαιτίας του φόβου διώξεων, διαμαχών, γενικευμένης βίας, ή άλλων καταστάσεων που έχουν διαταράξει σοβαρά την έννομη τάξη και, ως αποτέλεσμα, δικαιούνται διεθνούς προστασίας. Ο ορισμός του πρόσφυγα δίνεται στη Σύμβαση του 1951 και στα περιφερειακά μέσα για τους πρόσφυγες, καθώς και στο καταστατικό της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες) [5].

Οι **μετανάστες** επιλέγουν να μετακινηθούν, όχι εξαιτίας κάποιας άμεσης απειλής δίωξης ή θανάτου, αλλά κυρίως για να βελτιώσουν τη ζωή τους αναζητώντας καλύτερες εργασιακές συνθήκες ή, σε κάποιες περιπτώσεις, για να ενωθούν με μέλη της οικογένειάς τους που βρίσκονται ήδη στο εξωτερικό, όπως επίσης για εκπαιδευτικούς ή άλλους λόγους. Σε αντίθεση με τους πρόσφυγες που δεν μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους με ασφάλεια, οι μετανάστες δεν αντιμετωπίζουν αντίστοιχο εμπόδιο στην επιστροφή τους. Εάν επιλέξουν να επιστρέψουν, θα συνεχίσουν να απολαμβάνουν την προστασία της κυβέρνησής τους.

Για την κάθε κυβέρνηση, αυτή η διάκριση είναι σημαντική. Οι χώρες αντιμετωπίζουν τους μετανάστες με βάση τους δικούς τους μεταναστευτικούς νόμους και διαδικασίες. Αντίστοιχα, τα κράτη αντιμετωπίζουν τους πρόσφυγες μέσα από κανόνες για το άσυλο και για την προστασία των προσφύγων, οι οποίοι καθορίζονται τόσο στο πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας όσο και του διεθνούς δικαίου. Οι χώρες έχουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις απέναντι στα άτομα που αναζητούν άσυλο στην επικράτεια ή στα σύνορά τους. Η Ύπατη Αρμοστεία βοηθά τις χώρες να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους ως προς την προστασία των προσφύγων και το άσυλο.

Η πολιτική έχει έναν τρόπο να παρεμβαίνει στο δημόσιο διάλογο για τέτοια θέματα. Η ταύτιση των προσφύγων με τους μετανάστες μπορεί να έχει σοβαρές

συνέπειες στις ζωές και την ασφάλεια των προσφύγων. Η σύγκριση αυτών των δύο όρων αποσπά την προσοχή από την ειδική νομική προστασία που απαιτείται για τους πρόσφυγες. Είναι πιθανό να υπονομεύσει τη δημόσια στήριξη προς τους πρόσφυγες και τον θεσμό του ασύλου σε μια χρονική στιγμή που περισσότεροι πρόσφυγες από ποτέ χρειάζονται αυτή την προστασία. Πρέπει να αντιμετωπίσουμε όλους τους ανθρώπους με σεβασμό και αξιοπρέπεια. Πρέπει επίσης να διασφαλίζουμε ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών γίνονται σεβαστά. Παράλληλα, είναι αναγκαίο να υπάρχει η απαραίτητη ανταπόκριση για τους πρόσφυγες σε νομικό επίπεδο, εξαιτίας αυτής της ιδιαίτερα δύσκολης κατάστασης που βιώνουν [4].

Μετανάστης

Αν και δεν υπάρχει επίσημος νομικός ορισμός για τον διεθνή μετανάστη, η πλειονότητα των ειδικών συμφωνεί ότι διεθνής μετανάστης είναι όποιος αλλάζει τον τόπο συνήθους κατοικίας του/της, ανεξαρτήτως του λόγου μετανάστευσης ή του νομικού καθεστώτος. Γενικά, υπάρχει διάκριση μεταξύ μικρής διάρκειας ή προσωρινής μετανάστευσης, που περιλαμβάνει μετακινήσεις διάρκειας μεταξύ 3 και 12 μηνών, και μακράς διάρκειας ή μόνιμης μετανάστευσης, που έχει να κάνει με την αλλαγή της χώρας κατοικίας για διάρκεια ενός χρόνου και άνω (Υπηρεσία Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων του ΟΗΕ) [5].

1.2 Εξαναγκασμένοι μετανάστες (forced migrants)

Οι παράγοντες που οδηγούν στην μετακίνηση των ανθρώπων είναι πολύπλοκοι. Οι αιτίες είναι συχνά σύνθετες. Κάποιοι μετανάστες μετακινούνται για λόγους εξεύρεσης εργασίας ούτως ώστε να βελτιώσουν τις ζωές τους, άλλοι για να αποκτήσουν πρόσβαση στη παιδεία, την οικογενειακή επανένωση, ή για άλλους λόγους. Άλλοι μετακινούνται για να ανακουφιστούν από τις αρνητικές συνέπειες φυσικών καταστροφών, λιμών ή της απόλυτης φτώχειας. Τα άτομα που εγκαταλείπουν τις χώρες τους για αυτούς τους λόγους συνήθως δεν θεωρούνται πρόσφυγες σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

Ο όρος «αναγκαστική μετανάστευση» (forced migration) χρησιμοποιείται μερικές φορές από τους κοινωνικούς επιστήμονες και άλλους ως ένας γενικός όρος που καλύπτει πολλές μορφές εκτοπισμού ή ακούσιας μετακίνησης είτε εκτός είτε στο εσωτερικό μίας χώρας. Για παράδειγμα, ο όρος έχει χρησιμοποιηθεί για ανθρώπους

που έχουν εκτοπιστεί λόγω περιβαλλοντικών καταστροφών, συγκρούσεων, λιμού, ή λόγω μεγάλων αναπτυξιακών έργων. Ο όρος «αναγκαστική μετανάστευση» δεν είναι νομικός και όπως και στην περίπτωση της έννοιας «μετανάστευση», δεν υπάρχει καθολικά αποδεκτός ορισμός. Καλύπτει ένα ευρύ φάσμα περιπτώσεων. Αντίθετα, οι πρόσφυγες, προσδιορίζονται επακριβώς κάτω από το διεθνές και περιφερειακό προσφυγικό δίκαιο, και τα κράτη έχουν συμφωνήσει σε ένα καλά προσδιορισμένο πλέγμα νομικών υποχρεώσεων απέναντί τους. Η αναφορά σε πρόσφυγες ως «εξαναγκασμένους μετανάστες» μετατοπίζει την προσοχή από τις ιδιαίτερες ανάγκες των προσφύγων και των αντίστοιχων νομικών υποχρεώσεων που η διεθνής κοινότητα έχει συμφωνήσει. Για ν' αποφευχθεί η σύγχυση, η Ύπατη Αρμοστεία αποφεύγει τη χρήση του όρου «αναγκαστική μετανάστευση» σε σχέση με μετακινήσεις προσφύγων και άλλες μορφές εκτοπισμού [6].

1.3 Η Συρία

Οι τρέχουσες διεθνείς συγκρούσεις, ιδίως εκείνες της Μέσης και της Εγγύς Ανατολής έχουν οδηγήσει στα μεγαλύτερα πληθυσμιακά κινήματα από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Μόνο η σύγκρουση στη Συρία έχει εκτοπίσει 6,6 εκατομμύρια ανθρώπους στη Συρία και προκάλεσε περισσότερους από 5,6 εκατομμύρια πρόσφυγες, οι περισσότεροι από τους οποίους φιλοξενούνται σε γειτονικές χώρες της Συρίας [7]. Η παρατεταμένη φύση της σύγκρουσης και οι όλο και πιο σκληρές συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες σε γειτονικές χώρες με φτωχές προοπτικές και φτώχεια έχει οδηγήσει σε σημαντική αύξηση των προσφύγων που παίρνουν επικίνδυνα δρομολόγια από την Τουρκία προς την Ελλάδα, συχνά πληρώνουν χιλιάδες δολάρια σε λαθρέμπορους για να κάνουν το σύντομο ταξίδι μέσα από θάλασσα για να φτάσουν στην Ελλάδα. Η Ελλάδα έχει θεωρηθεί ως πύλη προς την Ευρώπη, με στόχο να φτάσουν μετά σε χώρες προορισμού στη Βόρεια Ευρώπη και να αιτηθούν άσυλο. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα προοριζόταν ως χώρα παραμονής και παρά χώρα προορισμού για πολλούς από τους πρόσφυγες. Ως αποτέλεσμα, το 2015 είδαν πάνω από ένα εκατομμύριο αφίξεις στην Ευρώπη δια θαλάσσης, το 80% από αυτούς στην Ελλάδα [8]. Η άφιξη προσφύγων και μεταναστών, συνήθως μέσω των νησιών στην Ελλάδα, έχει θέσει σημαντικές προκλήσεις για τις Ελληνικές αρχές,

την Ύπατη Αρμοστεία, διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις (iNGOs) και τοπικές ΜΚΟ (ορισμένες από τις οποίες σχηματίστηκαν ως απάντηση στην κρίση) [9].

1.4 Το Αφγανιστάν

Οι Αφγανοί έχουν ζητήσει από καιρό άσυλο στην Ευρώπη. Το 2015, όταν ο αριθμός του ασύλου σε αιτήσεις κορυφώθηκε, οι Αφγανοί ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη ομάδα μετά τους Σύριους, με 178.200 αιτούντες άσυλο στην ΕΕ [10], εκ των οποίων 45.300 ήταν ασυνόδετοι ανήλικοι [11]. Στην πραγματικότητα, οι Αφγανοί έχουν εκπροσωπήσει την μεγαλύτερη ομάδα ασυνόδετων ανηλίκων αιτούντων άσυλο που έφτασαν στην Ευρώπη από το 2008 [12, 13, 14]. Ιδιαίτερα ζήτησαν πολλοί Αφγανοί ανήλικοι άσυλο το 2009 και το 2015 αλλά, ακόμη και το 2016, όταν οι αφίξεις μειώθηκαν, πάνω από 40 τοις εκατό των συνολικών αιτήσεων ασύλου από ασυνόδετους ανήλικους ήταν Αφγανικής καταγωγής [12]. Οι ασυνόδετοι Αφγανοί ανήλικοι είναι σχεδόν μια ομάδα αποκλειστικά αποτελούμενοι από άντρες και είναι γνωστοί για συχνά μακρά και επίπονα ταξίδια [15, 16, 17, 18, 19]. Δεδομένης της έλλειψης τακτικών καναλιών μετανάστευσης, αυτά τα ταξίδια πραγματοποιήθηκαν παράνομα. Μπορεί να περιλαμβάνουν εμπειρίες κράτησης, βίας και απέλαση και συχνά δημιουργούν πραγματικές απειλές για την επιβίωση.

Ενώ ο μεγάλος αριθμός ασυνόδετων ανηλίκων που φτάνουν στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας είναι κάτι καινούργιο, η ίδια η μετανάστευση δεν είναι ένα νέο φαινόμενο στο Αφγανικό πλαίσιο. Το Αφγανιστάν έχει μακρά ιστορία μεταναστευτικών κινήσεων ως μέρος στρατηγικών επιβίωσης και βιοπορισμού. Αυτό σημαίνει ότι, για πολλούς Αφγανούς, η μετανάστευση ήταν μέρος του περιβάλλοντός τους [20]. Επιπλέον, για περισσότερες από τρεις δεκαετίες, οι Αφγανοί αντιπροσώπευαν τη μεγαλύτερη ομάδα προσφύγων στον κόσμο υπό την εντολή του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες [21]. Οι περισσότεροι Αφγανοί έχουν καταφύγει στο γειτονικό Πακιστάν και το Ιράν, που έχουν εκπροσωπήσει τις κορυφαίες χώρες υποδοχής για πρόσφυγες, σε συνδυασμό, για 33 χρόνια από το 1979. Ωστόσο, οι καταστάσεις στο Ιράν και το Πακιστάν έχουν αλλάξει και όλο και περισσότεροι Αφγανοί θεωρούν ότι αναγκάζονται να επιστρέψουν στο Αφγανιστάν [22, 23, 24, 25, 26, 27], όπου η κατάσταση ασφάλειας έχει επιδεινωθεί [28], ή αναζητάνε καταφύγιο και περαιτέρω ευκαιρίες εις τους

αγρούς. Τέτοιες πτυχές οδηγούν συχνά σε πολύπλοκα ιστορικά μετανάστευσης. Όπως οι Scalettaris et al. [29] μας υπενθυμίζουν: Για τη νέα γενιά που αντιμετωπίζει ανασφάλεια στο Αφγανιστάν και την απουσία προοπτικών στο Ιράν και το Πακιστάν, η αναζήτηση προστασίας στην Ευρώπη γίνεται αναζήτηση νοήματος, κοινωνικής αναγνώρισης και επαναπροσδιορισμός της ζωής τους.

Οι Αφγανοί αντιμετωπίζουν επίσης απέλαση από την Ευρώπη. Παρόλα αυτά, λίγα είναι γνωστό για το τι συμβαίνει μετά την απέλαση [30, 31, 32] και σχετικά με τις συγκεκριμένες εμπειρίες των παιδιών που επιστρέφουν [33, 34]. Κατά την εξέταση των παραγόντων που επηρεάζουν τους ασυνόδευτους ανήλικους Αφγανούς, εκτός από τον πόλεμο, τις συγκρούσεις, τη φτώχεια, την ανασφάλεια, την ανισότητα, τον αποκλεισμό, την έλλειψη προοπτικών στο Αφγανιστάν, την μείωση ευκαιριών σε γειτονικές χώρες, το διεθνές καθεστώς προσφύγων και τα έργα της ζωής των ανθρώπων, είναι σημαντικό να εξετάσουμε επίσης βαθιά τα ισχύοντα καθεστάτα σχετικά με την προστασία των παιδιών και ιδέες για ανήλικους στη μεταναστευτική διαδικασία [35].

1.5 Η Αφρική

Στην Αφρική, η πίεση της μετανάστευσης τροφοδοτείται από ασταθείς πολιτικές, εθνοθρησκευτικές συγκρούσεις, φτώχεια και από ταχέως αναπτυσσόμενους πληθυσμούς. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του εργατικού δυναμικού σε ορισμένες περιοχές, τη συνεχή οικονομική παρακμή και την περιβαλλοντική επιδείνωση, η οποία διαμόρφωσε τις τάσεις και τα πρότυπα της διεθνούς μετανάστευσης. Αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο στη βιβλιογραφία ότι ένα άτομο μπορεί να έχει διάφορα κίνητρα για μετανάστευση και αυτά μπορεί να αλλάξουν με την πάροδο του χρόνου [36].

Οι βασικές αιτίες της μετανάστευσης, γενικά και της παράτυπης μετανάστευσης στις ενδημικές χώρες, όπως η Σομαλία, η Ερυθραία, η Αιθιοπία, το Σουδάν και το Μάλι, αλλά και η Λιβύη και η Νιγηρία, έχουν τις ρίζες τους σε καταπιεστικά καθεστάτα, κακοδιαχείριση οικονομιών, διαφθορά, ανασφάλεια, επιδείνωση τα προς το ζην και η κατάχρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η καθιέρωση αυστηρότερων κανόνων σχετικά με την είσοδο και τη διαμονή των τακτικών μεταναστών στην Ευρώπη, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, ώθησε

ακούσια τους παράτυπους Αφρικανούς μετανάστες να χρησιμοποιήσουν το Μαγκρέμπ ως περιοχή διέλευσης για να εισέλθουν στην Ευρώπη κρυφά. Ακόμα και τότε, οι χώρες της Βόρειας Αφρικής, ειδικότερα το Μαρόκο, έχουν αυξήσει τους περιορισμούς θεώρησης, φαινομενικά ως απάντηση σε αυστηρότερους συνοριακούς ελέγχους που επιβάλλονται από χώρες της Ευρώπης που έχουν συνάψει την υπεράσπιση των νότιων συνόρων τους με τις χώρες της Μεσογείου [37].

Οι Αφρικανοί μετανάστες έχουν υιοθετήσει ολοένα και πιο εξελιγμένες, τολμηρές και αποφυλακτικές μεθόδους για να εισέλθουν στις βόρειες χώρες, ακόμη και όταν οι έλεγχοι στα σύνορα είναι αυστηρότεροι. Ο αριθμός, και ιδιαίτερα η απόγνωση, των νέων που επιχειρούν αυτό το επικίνδυνο πέρασμα τροφοδοτείται από παραμορφωμένες πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες της αγοράς εργασίας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), καθώς και από τον αυξανόμενο επαγγελματισμό των εμπόρων, που χρησιμοποιούν απάτες και ψευδείς διαμεσολαβητές ταξιδιών με υποσχέσεις μετάβασης στην Ευρώπη.

Ο χάρτης εμπορίας και λαθρεμπορίου ανθρώπων της περιοχής είναι περίπλοκος, με διαφορετική προέλευση εντός και εκτός της περιοχής. Όπως είναι πλέον γνωστό λόγω του τραγικού πνιγμού χιλιάδων στη Μεσόγειο, ένας αυξανόμενος αριθμός νέων εμπλέκεται σε απερίσκεπτες επιχειρήσεις για να εισέλθει στην Ευρώπη. Οι κινήσεις είναι πιο παράνομες, που περιλαμβάνουν πιο επικίνδυνα περάσματα και εμπορία μέσω διαφορετικών σημείων διέλευσης.

Κάθε χρόνο χιλιάδες Αφρικανοί πνίγονται στη Μεσόγειο προσπαθώντας να περάσουν στην Ευρώπη. Η εντατική περιπολία των συνόρων στα Στενά του Γιβραλτάρ ώθησε τους μετανάστες να διασχίσουν από μέρη ανατολικά στις ακτές της Μεσογείου, καθώς και να εξερευνήσουν νέα σημεία διέλευσης από λιμάνια της Σενεγάλης και της Μαυριτανίας. Το φάντασμα των παράτυπων μεταναστών που διακινδυνεύουν τη ζωή τους για να εισέλθουν βίαια στη νότια Ιταλία με υπερπλήρεις, ξεχαρβαλωμένες βάρκες ή σε όλη την έρημο (μαρτυρείται το 2014 αλλά τραγικά κλιμακώθηκε το 2015 και μετά) είναι απίθανο να μειωθεί - σε μεγάλο βαθμό λόγω του τεράστιου ελλείμματος απασχόλησης νέων στην Αφρική καθώς πολλοί νέοι εγκαταλείπουν το σχολείο.

Τα σημεία εισόδου, ιδίως η Ισπανία και η Ιταλία, πιέζουν για μια πιο δίκαιη κατανομή των βαρών από άλλες χώρες της ΕΕ. Το 2015, η Σουηδία και η Γερμανία έλαβαν το 50% των αιτήσεων ασύλου από παιδιά που ταξιδεύουν μόνα τους, με τη Σουηδία να καλωσορίζει μεταξύ 29.000 και 40.000 και η Γερμανία να δέχεται

περίπου 30.000 ασυνόδευτους ανηλίκους [38]. Πράγματι, από τις 10 πρώτες χώρες καταγωγής των πρώτων αιτούντων άσυλο στην ΕΕ μεταξύ Ιανουαρίου και Οκτωβρίου 2015, η Ερυθραία και η Νιγηρία κατέκτησαν τη λίστα ως έβδομη και όγδοη, αντίστοιχα, πίσω από τη Συρία και το Αφγανιστάν. Όμως, η αντίδραση ήταν άμεση με τη Γερμανία, η οποία αντιμετώπισε έντονη πίεση από τους αντι-μετανάστες εθνικιστές πολιτικούς και τον πληθυσμό, μια κατάσταση που επρόκειτο να επηρεάσει τα εκλογικά αποτελέσματα σε δώδεκα περίπου χώρες.

Τα πρόσφατα ευρήματα σχετικά με τις βασικές αιτίες τονίζουν την επιτακτική ανάγκη να επικεντρωθούμε στο οικονομικό, κοινωνικοπολιτισμικό και πολιτικό πλαίσιο εντός του οποίου λαμβάνει χώρα η εμπορία της πιο ευάλωτης ομάδας, δηλαδή παιδιών και γυναικών - για σεξουαλική εκμετάλλευση εντός και εκτός της περιοχής. Η έλλειψη κατάλληλης νομοθεσίας κατά της εμπορίας ανθρώπων - και η αδύναμη επιβολή των νόμων που υπάρχουν - πρέπει να αντιμετωπιστεί με την ενίσχυση των νόμων και την εφαρμογή της πολιτικής σε πλαίσια για τη σύλληψη, δίωξη και τιμωρία των εμπόρων και την προστασία των θυμάτων τους [39].

1.6 Η ιδιαιτερότητα των προσφύγων

Οι πρόσφυγες ορίζονται συγκεκριμένα και προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο. Πρόσφυγες είναι οι άνθρωποι που βρίσκονται εκτός της χώρας προέλευσής τους εξαιτίας φόβου δίωξης, σύρραξης, βίας ή άλλων καταστάσεων που έχουν διαταράξει σοβαρά τη δημόσια τάξη, και οι οποίοι συνεπεία των καταστάσεων αυτών χρειάζονται «διεθνή προστασία». Η κατάστασή τους είναι συχνά τόσο επικίνδυνη και αφόρητη ώστε διασχίζουν εθνικά σύνορα για να αναζητήσουν ασφάλεια σε γειτονικές χώρες κι έτσι αναγνωρίζονται διεθνώς ως «πρόσφυγες» με πρόσβαση σε βοήθεια από κράτη, την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και άλλες σχετικές οργανώσεις. Αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες επειδή ακριβώς είναι πολύ επικίνδυνο για αυτούς να επιστρέψουν στην πατρίδα τους και ως εκ τούτου χρειάζονται άσυλο σε κάποια άλλη χώρα. Πρόκειται για ανθρώπους για τους οποίους η άρνηση ασύλου θα έχει ενδεχομένως θανάσιμες συνέπειες.

Το ειδικό νομικό καθεστώς προστασίας των δικαιωμάτων των προσφύγων αναφέρεται ως «διεθνής προστασία». Το σκεπτικό για τη δημιουργία του καθεστώτος αυτού έγκειται στο γεγονός ότι οι πρόσφυγες είναι άνθρωποι που βρίσκονται σε μια

συγκεκριμένη κατάσταση που απαιτεί πρόσθετες διασφαλίσεις. Οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες δεν έχουν την προστασία της δικής τους χώρας. Το άρθρο 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υποστηρίζει το δικαίωμα του καθενός να ζητήσει και ν' απολαμβάνει άσυλο. Ωστόσο, σε διεθνές επίπεδο δεν είχε δοθεί σαφές περιεχόμενο στην έννοια του ασύλου μέχρι την υιοθέτηση της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων [«Σύμβαση του 1951»], και μέχρι την ανάθεση της επίβλεψης της εφαρμογής της Σύμβασης στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Η Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967, καθώς και τα περιφερειακά νομικά κείμενα, όπως η Σύμβαση του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας του 1969 για τα Ειδικά Θέματα των Προβλημάτων των Προσφύγων στην Αφρική, αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο του σύγχρονου καθεστώτος προστασίας των προσφύγων. Θέτουν τον οικουμενικό ορισμό του πρόσφυγα και περιλαμβάνουν τα βασικά δικαιώματα και υποχρεώσεις των προσφύγων.

Η Σύμβαση του 1951 θέτει τα διεθνή κριτήρια βάσει των οποίων αξιολογείται οποιοδήποτε μέτρο για την προστασία και μεταχείριση των προσφύγων. Η πιο σημαντική διάταξη, η αρχή της μη επαναπροώθησης (δηλαδή η απαγόρευση αναγκαστικών επιστροφών) που περιέχεται στο άρθρο 33, είναι ο πυρήνας του καθεστώτος προστασίας. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, οι πρόσφυγες δεν πρέπει να απελαύνονται ή να επιστρέφονται σε καταστάσεις όπου απειλείται η ζωή ή η ελευθερία τους. Τα Κράτη φέρουν την πρωταρχική ευθύνη για την προστασία αυτή. Η Ύπατη Αρμοστεία συνεργάζεται στενά με τις κυβερνήσεις, τις συμβουλεύει και τις στηρίζει όταν χρειάζεται για την εφαρμογή των ευθυνών τους [18].

1.7 Οι άνθρωποι που φτάνουν στην Ευρώπη

Η πλειονότητα των ανθρώπων που φτάνουν στην Ιταλία και ιδιαίτερα στην Ελλάδα προέρχονται από χώρες που μαστίζονται από πολέμους ή που θεωρούνται ότι 'παράγουν' πρόσφυγες και οι οποίοι χρήζουν διεθνούς προστασίας. Παρ' όλα αυτά, ένα μικρότερο ποσοστό ανάμεσά τους είναι από άλλες χώρες, και για πολλούς από αυτούς τους ανθρώπους, ο όρος 'μετανάστης' θα ήταν σωστός [4].

Η προτιμώμενη πρακτική της Ύπατης Αρμοστείας είναι όπως γίνεται αναφορά σε «πρόσφυγες και μετανάστες» όταν πρόκειται για μικτές ομάδες

ανθρώπων εν κινήσει. Αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για να καταστεί δυνατή η αναγνώριση ότι όλοι οι άνθρωποι εν κινήσει έχουν ανθρώπινα δικαιώματα που πρέπει να τυγχάνουν σεβασμού, προστασίας και εφαρμογής και ότι οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο έχουν ιδιαίτερες ανάγκες και δικαιώματα, τα οποία προστατεύονται από ένα συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο. Μερικές φορές, σε συζητήσεις πολιτικής, ο όρος «μικτή μετανάστευση» και συναφείς όροι όπως «μικτές ροές» ή «μικτές μετακινήσεις», μπορούν να χρησιμοποιηθούν αναφορικά με το φαινόμενο των προσφύγων και μεταναστών (περιλαμβανομένων των θυμάτων εμπορίας ή άλλων ευάλωτων μεταναστών) οι οποίοι ταξιδεύουν μαζί χρησιμοποιώντας τις ίδιες οδούς και διαμεσολαβητές. Από την άλλη πλευρά, ο όρος «μικτός μετανάστης» δεν είναι σαφής. Πρόκειται για όρο ο οποίος χρησιμοποιείται από ορισμένους για να περιγράψει εν συντομία πρόσωπο το οποίο ταξιδεύει ανάμεσα σε μικτά μεταναστευτικά ρεύματα και του οποίου το ατομικό καθεστώς δεν είναι γνωστό ή που ενδεχομένως να ταξιδεύει για πολλαπλούς, επικαλυπτόμενους λόγους. Ενδέχεται να προκαλέσει σύγχυση και να υπερκαλύψει τις συγκεκριμένες ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών μέσα σ' αυτό το φαινόμενο. Δεν συνιστάται η χρήση του όρου αυτού.

Ένας πρόσφυγας δεν παύει να είναι πρόσφυγας ή δεν γίνεται «μετανάστης» απλώς και μόνο επειδή αφήνει μία χώρα υποδοχής για να ταξιδεύσει σε άλλη. Ένας άνθρωπος είναι πρόσφυγας εξαιτίας της έλλειψης προστασίας από τη χώρα καταγωγής του. Η μετάβασή του σε μια νέα χώρα ασύλου δεν αναιρείτο γεγονός αυτό, επομένως δεν επηρεάζεται το προσφυγικό καθεστώς του εν λόγω ατόμου. Το άτομο που πληροί τα κριτήρια για το καθεστώς του πρόσφυγα παραμένει πρόσφυγας, ανεξάρτητα από τη συγκεκριμένη διαδρομή και τα διάφορα στάδια του ταξιδιού αναζήτησης προστασίας ή ευκαιριών για να ξαναχτίσει τη ζωή του/της [18].

Επομένως, η Ύπατη Αρμοστεία μιλάει για 'πρόσφυγες και μετανάστες' όταν αναφέρεται σε μετακινήσεις ανθρώπων δια θαλάσσης ή σε άλλες περιπτώσεις, στις οποίες πιστεύεται ότι εμπλέκονται άνθρωποι και από τις δύο ομάδες. Οι μετακινήσεις με πλοία στη Νοτιανατολική Ασία είναι ένα παράδειγμα μιας τέτοιας περίπτωσης. Αναφερόμαστε σε 'πρόσφυγες' όταν εννοούμε ανθρώπους που τρέπονται σε φυγή λόγω πολέμου ή διώξεων διασχίζοντας διεθνή σύνορα. Και χρησιμοποιούμε τον όρο 'μετανάστες' όταν εννοούμε ανθρώπους που μετακινούνται για λόγους οι οποίοι δεν περιλαμβάνονται στο νομικό ορισμό του πρόσφυγα.

Ελπίζουμε ότι και άλλοι θα εξετάσουν το ενδεχόμενο να κάνουν το ίδιο. Γιατί η επιλογή των λέξεων, έχει όντως σημασία [4].

1.8 Οι πρόσφυγες στην Ελλάδα μετά την συμφωνία Τουρκίας και Ε.Ε.

Οι ροές προσφύγων στην Ελλάδα μειώθηκαν δραματικά μετά τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας τον Μάρτιο του 2016. Αυτή η συμφωνία υποσχέθηκε [40] χρήματα στην Τουρκία και μετεγκατάσταση εγγεγραμμένων προσφύγων από την Τουρκία σε αντάλλαγμα για την αποδοχή της επιστροφής των προσφύγων από την Ευρώπη [41]. Αυτή η συμφωνία επικρίθηκε για αυτό που θεωρείται ως εμπόριο προσφύγων. Ως αποτέλεσμα της συμφωνίας, οι ημερήσιες αφίξεις μειώθηκαν από 10.000 την ημέρα το 2015 σε λιγότερο από 74 την ημέρα τον Μάρτιο του 2016 και συνέχισαν να μειώνονται έως το 2017. Από το 2019, οι αφίξεις προσφύγων έχουν αυξηθεί, αν και όχι στα επίπεδα που παρατηρήθηκαν το 2015 [42]. Για τους πρόσφυγες από τη Συρία και το Αφγανιστάν, αυτή η αύξηση αντικατοπτρίζει πιθανώς πιο δύσκολες συνθήκες στην Τουρκία, συμπεριλαμβανομένων των απελάσεων σε μη ασφαλείς συνθήκες στη Συρία, καθώς και ολοένα και πιο δύσκολες συνθήκες στο Ιράν, όπου ορισμένοι είχαν ήδη ζητήσει καταφύγιο [43].

Τον Μάρτιο του 2016, η προβλεπόμενη διαδρομή προσφύγων μέσω της Ελλάδας προς τη Βόρεια Ευρώπη εμποδίστηκε από το κλείσιμο των συνόρων Ελλάδας-ΠΓΔΜ (Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας). Ως αποτέλεσμα, σχηματίστηκαν μεγάλες άτυπες κατασκηνώσεις, οι μεγαλύτερες από τις οποίες ήταν στην Ειδομένη και στο Eko project (Βασιλικά Θεσσαλονίκης). Και οι δύο έκλεισαν βίαια το 2016 [44, 45]. Μετά το κλείσιμο, οι πρόσφυγες μεταφέρθηκαν σε πάνω από 50 στρατόπεδα σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και τα νησιά της, όπου οι συνθήκες διαβίωσης έχουν γίνει ολοένα και πιο δύσκολες. Τον Μάιο του 2016, υπήρχαν 58.130 πρόσφυγες και μετανάστες στην Ελλάδα [46]. Από τον Ιανουάριο του 2020, αυτό έχει αυξηθεί σε 115.600 [47] πρόσφυγες και μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων 13.800 στη Μόρια (στο νησί της Λέσβου), όπου οι συνθήκες δεν πληρούν τα βασικά ανθρωπιστικά πρότυπα και οι πρόσφυγες καταλαμβάνουν χώρο που προορίζεται για 3000 [48].

Οι σκληρές συνθήκες διαβίωσης συμβάλλουν στη μετατόπιση των αναγκών υγείας μεταξύ των προσφύγων στην Ελλάδα από κυρίως μεταδοτικές ασθένειες, τραυματισμούς και ψυχικές ανάγκες στις αρχές [49] σε περισσότερες μη μεταδοτικές ασθένειες και χρόνιες καταγγελίες ψυχικής υγείας όσο περισσότερο παρέμειναν σε στρατόπεδα στην Ελλάδα. Η αβεβαιότητα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες στην Ελλάδα μαζί με προηγούμενα ψυχολογικά τραύματα (π.χ. φυλάκιση, βασανιστήρια, διακρίσεις) και οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης έχουν οδηγήσει σε σημαντικές ψυχολογικές νοσηρότητες που είναι δύσκολο να αντιμετωπιστούν στην Ελλάδα [50, 51, 52, 53]. Η κάλυψη των αναγκών των προσφύγων τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλα μέρη της Ευρώπης έχει αποδειχθεί πρόκληση με άνιση διαθεσιμότητα υπηρεσιών, επιπτώσεις της ρύθμισης της μετανάστευσης και περιορισμούς στην κυκλοφορία, π.χ., από νησιά στην ηπειρωτική Ελλάδα, δυσκολίες στην πλοήγηση στο σύστημα υγείας και ανεπαρκείς διερμηνείς και πολιτιστικούς μεσολαβητές [54]. Πρόσθετες προκλήσεις περιλαμβάνουν τον ετερογενή συνδυασμό προσφύγων από διαφορετικές χώρες με διαφορετικές προτεραιότητες υγείας και διαφορετικές εμπειρίες ή προσδοκίες για υγειονομική περίθαλψη [55].

1.9 Η ρητορική και η πραγματικότητα σχετικά με την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα

Η διαθεσιμότητα και η προσβασιμότητα των υπηρεσιών υγείας για την κάλυψη των αναγκών μεταξύ των προσφύγων που εντοπίστηκαν έχουν αλλάξει με την πάροδο του χρόνου, αλλά παραμένουν εμπόδια στην πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Οι πρόσφυγες στην Ελλάδα θα μπορούσαν (έως τον Ιούλιο του 2019) να αποκτήσουν έναν αριθμό ΑΜΚΑ (Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλειας - αριθμός υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής ασφάλισης) και, θεωρητικά, να έχουν πρόσβαση σε δωρεάν υγειονομική περίθαλψη μέσω του συστήματος δημόσιας υγείας. Ωστόσο, το πρακτικό επίπεδο πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη που έδωσε στην πραγματικότητα οι πρόσφυγες είναι αμφισβητήσιμο λόγω των δυσμενών επιπτώσεων της συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης που επηρέασε το σύστημα υγείας της Ελλάδας, αφήνοντας την χωρίς πόρους να καλύψει τις ανάγκες του πληθυσμού της [53, 55, 56]. Τον Ιούλιο του 2019, η διανομή της ΑΜΚΑ σταμάτησε. Ενώ η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε, τον Νοέμβριο του 2019, έναν νέο νόμο που θα

επιτρέπει έναν προσωρινό αριθμό υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής ασφάλισης για αλλοδαπούς πολίτες για αιτούντες άσυλο (ΠΑΥΠΑ) [57].

Most common nationalities of Mediterranean Sea and land arrivals from January 2020

Country of origin	Data	Population	
Afghanistan	30 Apr 2020	39.6%	3,005
Syrian Arab Rep.	30 Apr 2020	24.6%	1,867
Others	30 Apr 2020	15.3%	1,161
Dem. Rep. of the Congo	30 Apr 2020	8.6%	653
Iraq	30 Apr 2020	4.5%	340
State of Palestine	30 Apr 2020	4.0%	302
Iran (Islamic Rep. of)	30 Apr 2020	1.8%	133
Pakistan	30 Apr 2020	0.7%	52
Stateless	30 Apr 2020	0.6%	49
Kuwait	30 Apr 2020	0.2%	18
Algeria	30 Apr 2020	0.1%	11
Dead and missing in 2020 (estimate)	495		

Πίνακας 1-1 Εισροές ανθρώπων από περιοχές της Μεσογείου, από 01 Ιανουαρίου 2020 (Πηγή : unhcr.org)

Total arrivals in 2020
12,391
Sea arrivals in 2020
8,986
Land arrivals in 2020
3,405

Πίνακας 1-2 Εισροές ανθρώπων στον Ελλαδικό χώρο, από 01 Ιανουαρίου 2020
(Πηγή : asylo.gov.gr)

Κεφάλαιο 2^ο – Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Τα αποτελέσματα της έρευνας των C. Nikendei et al., [58] με 228 συμμετέχοντες, έδειξαν ότι η κλινική αξιολόγηση των αιτούντων άσυλο κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων τους στην κλινική ψυχοκοινωνικών εξωτερικών ασθενών αποκάλυψε ότι αυτή η ομάδα επιβαρύνεται ιδιαίτερα από προβλήματα ψυχικής υγείας: 41% πάσχουν από διαταραχή μετατραυματικού στρες (μελέτες με βάση τον πληθυσμό: 1,1-2,9%), 25% από καταθλιπτική διαταραχή (με βάση τον πληθυσμό: 6,9%) 6% από διαταραχές άγχους (με βάση τον πληθυσμό: 14%) και πάνω από 10% από εθισμούς (με βάση τον πληθυσμό: πάνω από 4% [59]). Προηγούμενες μελέτες έχουν βρει διαφορετικά αποτελέσματα σχετικά με την αξιολόγηση της σοβαρότητας των συμπτωμάτων των μεταναστών που έφυγαν με τη βία, μέσω ψυχομετρικών μέτρων με την πάροδο του χρόνου. Ενώ οι Niklewski et al. διαπίστωσαν σημαντική μείωση των καταθλιπτικών συμπτωμάτων και βελτίωση της ποιότητας ζωής των προσφύγων και μεταναστών μετά από επτά μήνες διαβίωσης στη Γερμανία [60], οι περισσότερες μελέτες δεν μπόρεσαν να δείξουν σημαντική αλλαγή της σοβαρότητας των ψυχολογικών συμπτωμάτων με την πάροδο του χρόνου [61, 62, 63, 64, 65].

Στη μελέτη των F. Grupp, et al., [66] το δείγμα περιελάμβανε 243 αιτούντες άσυλο (33,6% γυναίκες · 30,5 χρονών (SD = 8.1) · έξι αιτούντες άσυλο της μελέτης 1 και τρεις της μελέτης 2 δεν συμπλήρωσαν το PHQ-9), και 171 Γερμανούς χωρίς μεταναστευτικό υπόβαθρο (64,9% γυναίκες, 39,6 ετών (SD = 15,2)). Οι αιτούντες άσυλο διέφυγαν από 14 έθνη με το Ιράν (28,4%), την Ερυθραία (18,9%), Σομαλία (16,5%), Αφγανιστάν (9,5%), Καμερούν (8,2%) και Συρία (7,4%) ως η πιο συχνή προέλευση. Η μέση διάρκεια διαμονής τους στη Γερμανία ήταν 15,1 μήνες (SD = 23,2). Τα αποτελέσματα των αιτούντων άσυλο και Γερμανών χωρίς υπόβαθρο μετανάστευσης, διέφεραν σημαντικά σε σχέση με το φύλο. Οι αιτούντες άσυλο έδειξαν σημαντικά υψηλότερα επίπεδα καταθλιπτικών συμπτωμάτων από τους Γερμανούς χωρίς μεταναστευτικό παρελθόν ($13,0 \pm 7,9$ έναντι $7,8 \pm 6,4$, $t(403,07) = 7,29$, $p < .001$) [67, 68, 69, 70].

Σε άλλη μελέτη των E. Fino, et al., [71] σε σύνολο 83 συμμετεχόντων (7 γυναίκες ηλικιακό εύρος μεταξύ 31 και 65 ετών) που συμμετείχε στη μελέτη, η

πλειονότητα των συμμετεχόντων ήταν άνδρες ($n = 76, 91,6\%$) και αρχικά από χώρες της Μέσης Ανατολής ($n = 81, 97,6\%$). Οι συμμετέχοντες σε αυτή τη μελέτη είχαν βιώσει μέσο όρο $13,8$ ($SD = 8,5$) τύπους τραυματικών συμβάντων, είτε στα ίδια τα άτομα είτε από μάρτυρες άλλων. Ο αριθμός των ετών που βρίσκονταν στην εξορία και ζούσαν σε καταυλισμούς προσφύγων ήταν $23,6$ ($SD = 7,6$) και σχεδόν το ήμισυ του δείγματος ($n = 35, 44,9\%$) είχε λάβει κάποιο είδος ψυχοκοινωνικής υποστήριξης με τη μορφή απλής συμβουλευτικής επίλυσης προβλημάτων ή πρώτες βοήθειες ψυχολογικής υγείας. Από το σύνολο του δείγματος το $32,5\%$ έφτασε στο επίπεδο κλινικής παρουσίας PTSD και το $38,8\%$ ψυχιατρικής νοσηρότητας. Οι μεταβλητές των κοινωνικο-δημογραφικών στοιχείων δεν συσχετίστηκαν άμεσα με συμπτώματα PTSD ή με την ψυχοπαθολογία. Όπως ήταν αναμενόμενο, το τραύμα που σχετίζεται με τον πόλεμο πριν από τη μετανάστευση και η διάρκεια διαμονής σε καταυλισμό προσφύγων συσχετίστηκαν με υψηλά επίπεδα PTSD [72, 73].

Οι A. Badri, et al. [74] στην μελέτη τους στην Αφρική σχετικά με την ανθεκτικότητα και την ψυχική υγεία, σε δείγμα 45 ανθρώπων κατέληξαν στο ότι η μέση βαθμολογία ανθεκτικότητας σε αυτό το δείγμα ήταν $3,20$ ($SD 0,55$). Δημιουργήθηκαν δύο επίπεδα ανθεκτικότητας (χαμηλή και υψηλή). Αυτά τα επίπεδα ελήφθησαν επιλέγοντας το μέσο όρο της συνολικής βαθμολογίας CYRM ($Mdn = 3.22$), όπου οι βαθμολογίες πάνω από αυτήν την τιμή σημείωσαν υψηλά επίπεδα ανθεκτικότητας και βαθμολογίες κάτω από αυτήν, θεωρήθηκαν ως χαμηλό επίπεδο ανθεκτικότητας. Περισσότερο από το ήμισυ του δείγματος ($55,8\%$) είχε υψηλά επίπεδα ψυχικής ανθεκτικότητας [75, 76].

Τα αποτελέσματα των μελετών των E.H. Yayan et al., [77] σε 1115 παιδιά από τη Συρία, σχετικά με τις επιπτώσεις της μετά θεραπείας στην ψυχική υγεία των παιδιών αποκαλύπτει ότι τα παιδιά μπορεί να εμφανίσουν κατάθλιψη, γενική διαταραχή άγχους και PTSD. Μία μελέτη που διεξήχθη σε στρατόπεδο προσφύγων στην Islahiye της Τουρκίας, ανέφερε ότι 20% των παιδιών προσφύγων είχαν κλινική κατάθλιψη [78, 79]. Μια άλλη μελέτη στην Τουρκία διαπίστωσε ότι το 45% των παιδιών προσφύγων είχαν PTSD, το 22% είχαν επιθετική συμπεριφορά, το 60% είχαν κατάθλιψη, και το 65% είχαν σωματικά συμπτώματα [80]. Το μετατραυματικό στρες και η κατάθλιψη κατατάχθηκαν ως η πρώτη και η δεύτερη συχνότερα παρατηρούμενη ασθένεια μεταξύ των προβλημάτων της ψυχικής υγείας που αντιμετωπίζουν τα παιδιά που εκτέθηκαν σε πόλεμο [81]. Τα παιδιά συριακών προσφύγων αναφέρθηκαν να

έχουν ψυχοκοινωνικά προβλήματα υγείας, όπως κατάθλιψη και μοναξιά [83]. Επιπλέον, παρατηρήθηκε PTSD στο 33% των παιδιών της Συρίας που ζουν σε καταυλισμούς προσφύγων στην Γερμανία [83].

Μία ενδιαφέρουσα ελληνική μελέτη των Tryantafyllou et al., 2018, [84] συνέκρινε τον αριθμό των ψυχιατρικών διαγνώσεων των προσφύγων στην Ελλάδα με αυτά των κατοίκων της, δείχνοντας ένα ποσοστό σχεδόν 4 μονάδες πιο υψηλό. Ο υπερπληθυσμός, οι κακές προδιαγραφές υγιεινής, η κακή διατροφή, η αμελητέα υγιεινή [85], η έλλειψη πρόσβασης σε καταφύγιο, η υγειονομική περίθαλψη, οι δημόσιες υπηρεσίες και η ασφάλεια αποτελούν παράγοντα κινδύνου για το COVID-19 και την ψυχική ασθένεια, όταν συνδέονται με φόβο και αβεβαιότητα δημιουργούν μια ευνοϊκή κατάσταση για την ψυχολογική και βιολογική ασθένεια αυτών των κοινοτήτων [86]. Οι συστηματικές έρευνες δείχνουν ότι οι εκτιμήσεις επιπολασμού των ψυχικών διαταραχών για αυτόν τον πληθυσμό ποικίλλουν ευρέως από 20 έως 80%: 4 έως 40% για άγχος, 5 έως 44% για κατάθλιψη, 9 έως 36% για διαταραχή μετατραυματικού στρες [87].

Σε μελέτη των Olutoyin O. Babatunde-Sowole RN RM PhD et al., 2020, [88] σχετικά με την ανθεκτικότητα σε δείγμα 22 γυναικών από την Αφρική που μετανάστευσαν στην Αυστραλία η θεματική ανάλυση των ιστοριών των γυναικών εντόπισε δύο βασικά θέματα: Όταν ο κόσμος καταρρέει, και, Χτυπημένος αλλά δυνατός. Τα ευρήματα αποκάλυψαν ότι οι προηγούμενες προσωπικές εμπειρίες επηρέασαν σημαντικά τη δύναμη και την ανθεκτικότητα των συμμετεχόντων και συνέβαλαν στην ψυχική τους υγεία. Οι επαγγελματίες της ψυχικής υγείας, όπως οι νοσηλεύτριες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο ενσωματώνοντας γνώσεις σχετικά με την ανθεκτικότητα των μεταναστών και των προσφύγων στην παροχή κατάλληλης πληροφόρησης για το τραύμα.

Οι Arnetz et al., [89] σε έρευνα τους που αφορούσε δείγμα 75 ιρακινών προσφύγων και μια ομάδα μη ιρακινών Αράβων μεταναστών (n = 53) στο Μίσιγκαν των ΗΠΑ κατέληξαν ότι δεν υπήρχε διαφορά στην ανθεκτικότητα μεταξύ των δύο ομάδων. Το εργαλείο της έρευνας εξέταζε τις ψυχικές διαταραχές, τα συμπτώματα PTSD, την έκθεση σε τραύμα και την ανθεκτικότητα τους. Οι πρόσφυγες ανέφεραν σημαντικά περισσότερα συμπτώματα PTSD (T-test, $p < .01$) και ψυχικών διαταραχών ($p < .05$) σε σύγκριση με τους μετανάστες. Η έκθεση στη βία πριν από τη

μετανάστευση ήταν ένας σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης των συμπτωμάτων ψυχικής δυσφορίας ($p < .01$) και PTSD ($p < .01$). Επίσης βρέθηκε ότι η ανθεκτικότητα ήταν ένας σημαντικός αντίστροφος προγνωστικός δείκτης της ψυχολογικής δυσφορίας ($p < .001$) αλλά όχι της PTSD. Η ανθεκτικότητα συνδέεται με την ψυχολογική δυσχέρεια που σχετίζεται με τον τραυματισμό και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση των κινδύνων και των προστατευτικών παραγόντων μεταξύ των θυμάτων της βίας που σχετίζεται με τον πόλεμο.

Κεφάλαιο 3^ο - Μεθοδολογία της έρευνας

3.1 Ερευνητικό σχέδιο

Η συλλογή των δεδομένων διήρκησε μεταξύ 20/2/2020 έως και 31/7/2020. Ο λόγος για την μεγάλη διάρκεια της του χρόνου της συλλογής των δεδομένων οφειλόταν δυστυχώς στα γενικευμένα μέτρα καραντίνας και ασφαλών αποστάσεων που έπρεπε να τηρούνται λόγω του ιού COVID-19. Υπήρξε χρονική περίοδος κατά την οποία δεν ήταν δυνατή η λήψη δεδομένων. Η μέθοδος δειγματοληψίας βασιζόταν στην δειγματοληψία ευκολίας για την μεγαλύτερη δυνατή συλλογή δεδομένων καθώς οι συνθήκες δεν επέτρεψαν την εφαρμογή κάποια άλλης μεθόδου.

Ο χώρος διεξαγωγής της έρευνας ήταν το Κέντρο Φιλοξενίας Προσφύγων και Μεταναστών της Αλεξάνδρειας Ημαθίας, που φιλοξενεί περίπου 700 ανθρώπους. Πριν από την διεξαγωγή της έρευνας εξασφαλίστηκε η πρόσβαση σε αυτό μέσω της έγκρισης του πανεπιστημίου και του χώρου φιλοξενίας αφού δόθηκε έγκριση από το υπουργείο μετανάστευσης και ασύλου.

3.1.1. Ηθικά διλήμματα

Οι άνθρωποι που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο ανήκουν στις ευαίσθητα κοινωνικά ευπαθείς ομάδες που επιπλέον έχουν βιώσει δύσκολες προσωπικές καταστάσεις. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω της απαραίτητης και πολύτιμης βοήθειας εξειδικευμένου προσωπικού του χώρου φιλοξενίας (αναγνωρισμένοι μεταφραστές, διαπολιτισμικοί μεσολαβητές και ψυχολόγοι). Με αυτόν τον τρόπο υπήρξε εμπιστοσύνη στο καλύτερο δυνατό σημείο από την πλευρά των ερωτηθέντων απέναντι στην ερευνήτρια. Σε καμία περίπτωση δεν ασκήθηκε πίεση απέναντι στους ερωτηθέντες αναφορικά με περαιτέρω διευκρινήσεις σχετικά με τα τραυματικά βιώματα, λόγω της ήδη δύσκολης ψυχολογικής κατάστασης αλλά και των νέων δεδομένων του COVID.

Η ερευνήτρια ενημέρωνε εξ' αρχής σχετικά με το ερευνητικό πρωτόκολλο, το οποίο έκανε σαφές ότι η συμμετοχή τους ήταν εθελοντική και μπορούσε να διακοπεί οποιαδήποτε στιγμή και για οποιοδήποτε λόγο χωρίς περαιτέρω λεπτομέρειες. Επιπλέον, καθόλη την διάρκεια της συμπλήρωσης του

ερωτηματολογίου ήταν παρών ψυχολόγος της δομής για την διακοπή της έρευνας σε περίπτωση που έκρινε ότι έφερνε σε δύσκολη θέση τον ή την συμμετέχοντα στην έρευνα.

Υπήρξε εξασφάλιση των προσωπικών δεδομένων, μέσω της ανωνυμίας του δείγματος όπως και διασφάλιση της ακεραιότητας των δεδομένων, μέσω της πρόσβασης σε αυτά μόνο από την ερευνήτρια.

3.2 Σκοπός της έρευνας

Βασικό σκοπό της έρευνας αποτελεί η διερεύνηση της ψυχικής και σωματικής κατάστασης των μεταναστών και προσφύγων, καθώς και τα τραύματα που βίωσαν κατά την μετανάστευση και τη φιλοξενία τους στην Ελλάδα. Τα παραπάνω συνοψίζονται στα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

- Η ψυχική υγεία, η ψυχική αντοχή και τα συμπτώματα που παρουσιάζουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες επηρεάζονται από το φύλο, την οικογενειακή κατάσταση, τον αριθμό παιδιών, την εθνικότητα και το επίπεδο εκπαίδευσης τους;
- Οι συνθήκες διαβίωσης των ερωτηθέντων επηρεάζονται από τις σχέσεις τους με τους ντόπιους κατοίκους;
- Η ψυχική υγεία, η ψυχική αντοχή και τα συμπτώματα που παρουσιάζουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες αλληλοεπηρεάζονται;

3.3 Ανάλυση δεδομένων

Για την καταχώρηση και την κωδικοποίηση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS.25, αλλά και το πρόγραμμα Excel 2016. Στην περιγραφική στατιστική παρουσιάστηκαν με χρήση ποσοστών, μέσων τιμών και τυπικών αποκλίσεων οι απόψεις των ερωτηθέντων, τόσο μέσω γραφημάτων όσο και πινάκων. Επιπλέον, στην επαγωγική στατιστική έγινε χρήση των στατιστικών ελέγχων Mann-Whitney και Kruskal-Wallis για την ανάδειξη στατιστικά σημαντικών διαφοροποιήσεων, ενώ μέσω του γραμμικού συντελεστή Pearson διερευνήθηκε η

αλληλεπίδραση μεταξύ των διαστάσεων του ερωτηματολογίου. Τέλος χρησιμοποιήθηκε και ο έλεγχος Chi-Square και η Crosstabulations Analysis για την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων.

3.4 Περιγραφή εργαλείου

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο το οποίο περιέχει:

- 8 ερωτήσεις που αφορούν τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος, 2 ερωτήσεις που αφορούν τις συνθήκες ταξιδιού και την διαβίωση των μεταναστών και 2 ερωτήσεις που απαντώνταν από το άτομο που μοίραζε το ερωτηματολόγιο και αφορούν την εξωτερική εικόνα των μεταναστών.
- 9 ερωτήσεις του Patient Health Questionnaire (PHQ-9), το οποίο μετρά την κατάθλιψη.
- 25 ερωτήσεις του Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC) που αξιολογεί την ψυχική αντοχή ατόμων που έχουν υποστεί βασανιστήρια.
- 94 ερωτήσεις του Harvard Trauma Questionnaire που ποσοτικοποιεί τα τραυματικά γεγονότα που βίωσαν οι μετανάστες.
- 34 ερωτήσεις που αφορούν τα βασανιστήρια που βίωσαν οι μετανάστες.

3.5 Αξιοπιστία ερωτηματολογίου

Για να αξιολογηθεί η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος Cronbach's Alpha. Πιο συγκεκριμένα, η συνολική αξιοπιστία του ερωτηματολογίου είναι ιδιαίτερα υψηλή καθώς αγγίζει το 0.955, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 3.1.

Πίνακας 3-1 Αξιοπιστία ερωτηματολογίου

Cronbach's Alpha	N
.955	156

3.6 Περιγραφή δείγματος

3.6.1 Δημογραφικά στοιχεία

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες του δείγματος είναι άνδρες (60%), με τις γυναίκες να βρίσκονται δεύτερες με μικρή διαφορά (40%). Η μέση τιμή της ηλικίας αγγίζει τα 32 έτη με την υψηλότερη να φτάνει τα 45 έτη και τη μικρότερη τα 22 έτη, ενώ αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων η πλειοψηφία αποτελείται από παντρεμένους (67.5%) και μεγάλο ποσοστό αγγίζουν και οι ανύπαντροι (32.5%). Ως προς τα παιδιά των ερωτηθέντων, το 1/3 του δείγματος έχει 2 παιδιά (33.3%), ακολουθούν όσοι δεν έχουν κανένα παιδί (23.3%) και όσοι έχουν 1 ή πάνω από 4 παιδιά (15.8% και 15% αντίστοιχα). Επιπλέον, μικρό ποσοστό του δείγματος έχει 3 (6.7%) ή 4 παιδιά (5.8%).

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες δεν έχουν κάποιο συγγενή σε άλλη χώρα ή αναγκάστηκαν να αφήσουν πίσω στη χώρα τους κάποιο μέλος της οικογένειάς τους (70.8%), ενώ σχεδόν το 1/3 του δείγματος έχει βρεθεί σε τέτοια κατάσταση (29.2%) με κάποιον γονέα (60%), σύζυγο (20%) ή κάποιο άλλο μέλος (20%). Συνεχίζοντας, οι περισσότεροι ερωτηθέντες προέρχονται από τη Συρία (39.2%) ή το Ιράκ (38.3%), κάποιο είναι Πακιστανός (10.8%), κάποιοι προέρχονται από κάποια άλλη περιοχή (6.7%) ή είναι από το Αφγανιστάν (5%). Επιπλέον, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων δηλώνουν πως είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (61.7%), ακολουθούν όσοι αποφοίτησαν από τη πρωτοβάθμια εκπαίδευση (35.8%) και μόλις 3 κατέχουν κάποιο πτυχίο (2.5%). Ως προς την επαγγελματική ζωή των ερωτηθέντων, σχεδόν το μισό δείγμα αποτελείται από άνεργου (49.2%), ενώ όσοι εργάζονται απασχολούνται ως αγρότες (26.7%), οδηγοί (17.5%) και καθαριστές (6.7%). Τέλος, όλοι οι ερωτηθέντες δηλώνουν πως έχουν εισόδημα κάτω των 3000 ευρώ.

3.6.2 Πληροφορίες σχετικά με την μετανάστευση και την κατάσταση των μεταναστών

Αναφορικά με τον μέσο όρο ταξιδιού των ερωτηθέντων, φαίνεται πως διήρκεσε κατά μέσο όρο περίπου 81 ημέρες, η εγκατάστασή τους είχε διάρκεια σχεδόν 90 ημέρες, ενώ η παραμονή τους στο χώρο φιλοξενίας κατά μέσο όρο

ανέρχεται στις 546 ημέρες. Επιπλέον, κανένας από τους ερωτηθέντες δεν έχει απέλαση ή έχει επισκεφθεί την Ελλάδα σε παλιότερο χρόνο.

Στον Πίνακα 3.2 που ακολουθεί, φαίνεται πως οι συνθήκες διαβίωσης και οι σχέσεις με τους ντόπιους είναι μέτριες, σύμφωνα με τους ερωτηθέντες. Πιο συγκεκριμένα, πάνω από το μισό δείγμα θεωρεί τις συνθήκες διαβίωσης μετρίου επιπέδου (50.8%), ακολουθούν όσοι τις χαρακτηρίζουν ως «Κακές» (25.8%) και κάποιοι τις θεωρούν «Καλές» (23.3%). Ως προς τις σχέσεις με τους ντόπιους αναδείχθηκε πως οι περισσότεροι ερωτηθέντες έχουν μέτριες σχέσεις (58.3%), σχεδόν το 1/3 έχει κακές σχέσεις (29.2) και λίγοι έχουν καλές σχέσεις (12.5%).

Πίνακας 3-2 Συνθήκες διαβίωσης και σχέσεις με τους ντόπιους

	Κακές		Μέτριες		Καλές	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
Συνθήκες διαβίωσης	31	25.8	61	50.8	28	23.3
Σχέσεις με τους ντόπιους	35	29.2	70	58.3	15	12.5

Επιπλέον, τις 2 τελευταίες ερωτήσεις του δείγματος τις συμπλήρωσε η ερευνήτρια, καθώς αφορούσαν εμφανή τραύματα και την κατάσταση του σώματος των ερωτηθέντων. Πιο συγκεκριμένα, οι περισσότεροι ερωτηθέντες δεν είχαν κάποιο εμφανές εξωτερικό τραύμα (91.7%) και η κατάσταση του σώματος τους αναδείχθηκε φυσιολογική (96.7%). Ωστόσο, υπήρχαν και μερικές περιπτώσεις με τραύματα στα χέρια (3.3%), στο κεφάλι (2.5%), στον κορμό (1.7%) και τα πόδια (0.8%), αλλά και απουσία άνω (2.5%) ή κάτω άκρου (0.8%).

Κεφάλαιο 4^ο – Αποτελέσματα

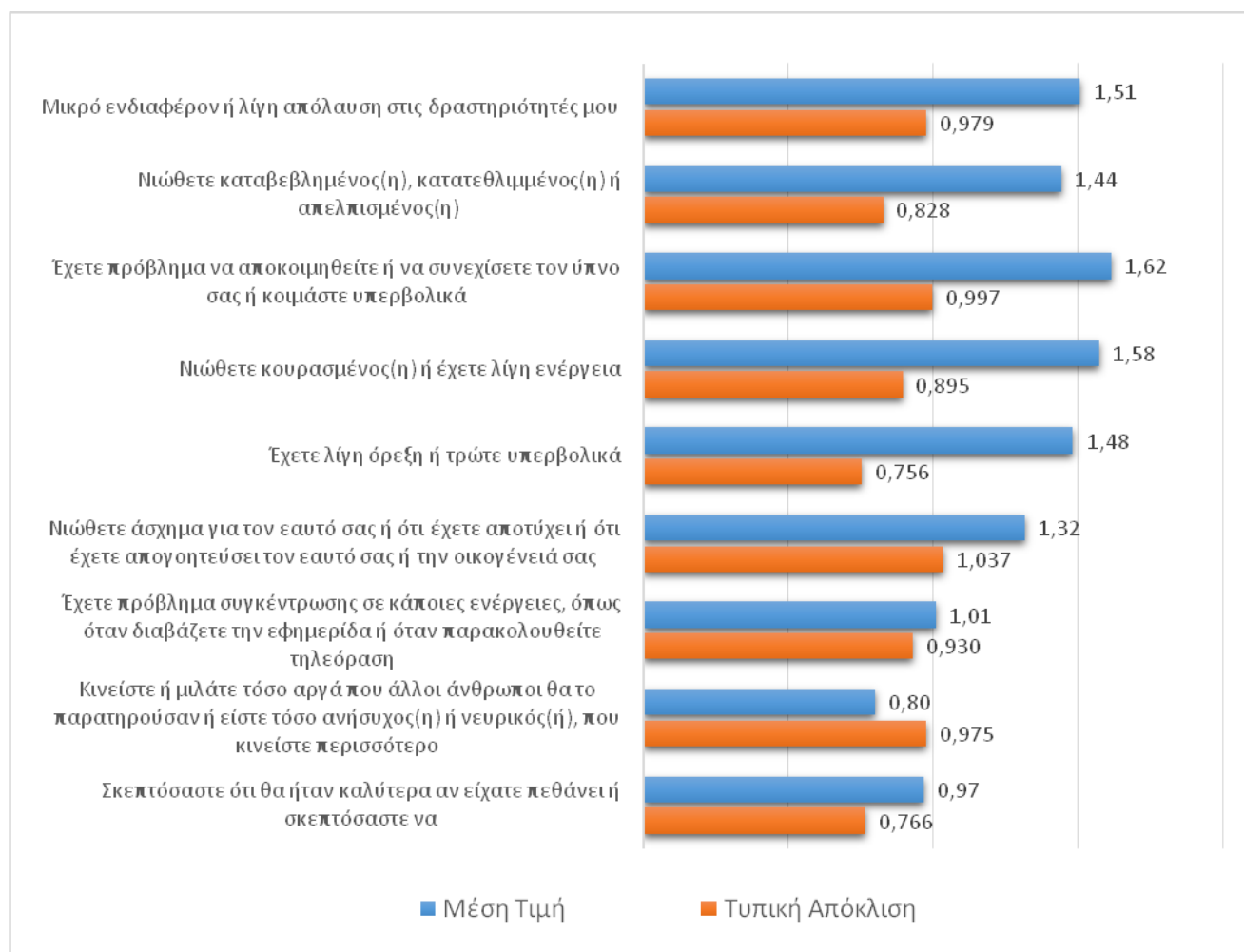
4.1 Ερωτηματολόγιο PHQ-9

Στην ενότητα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι ερωτήσεις του προδιαγνωστικού εργαλείου κατάθλιψης PHQ-9. Οι ερωτηθέντες απάντησαν μέσω 4-βάθμιας κλίμακας Likert από το 1 έως το 4 (1-Καθόλου, 2-Αρκετές ημέρες, 3-Περισσότερες από τις μισές ημέρες, 4-Σχεδόν κάθε μέρα), και η αύξηση της μέσης τιμής ταυτίζεται με μεγαλύτερη συχνότητα για την εκάστοτε πρόταση. Παρακάτω (Πίνακας 4.1 και Γράφημα 4.1) παρουσιάζονται οι μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις για τις ερωτήσεις του εργαλείου. Τις υψηλότερες τιμές συγκέντρωσαν οι προτάσεις «έχετε πρόβλημα να αποκοιμηθείτε ή να συνεχίσετε τον ύπνο σας ή κοιμάστε υπερβολικά» ($M = 1.62$) και «νιώθετε κουρασμένος(η) ή έχετε λίγη ενέργεια» ($M = 1.58$), ενώ τις χαμηλότερες οι προτάσεις «σκεπτόσαστε ότι θα ήταν καλύτερα αν είχατε πεθάνει» ($M = 0.97$) και «κινείστε ή μιλάτε τόσο αργά που άλλοι άνθρωποι θα το παρατηρούσαν ή είστε τόσο ανήσυχος(η) ή νευρικός(ή), που κινείστε περισσότερο» ($M = 0.80$). Όσον αφορά την 10η ερώτηση του ερωτηματολογίου, η πλειοψηφία του δείγματος απάντησε ότι οι παραπάνω δυσκολίες τους προξένησαν μικρή δυσκολία (40.8%), ενώ ακολουθούν όσοι απάντησαν «μεγάλη δυσκολία» (32.5%), «Υπερβολική Δυσκολία» (14.2%) και «καμία δυσκολία (12.5%)».

Πίνακας 4-1 Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις του εργαλείου PHQ-9

	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Μικρό ενδιαφέρον ή λίγη απόλαυση στις δραστηριότητές μου	1.51	0.979
Νιώθετε καταβεβλημένος(η), κατατεθλιμμένος(η) ή απελπισμένος(η)	1.44	0.828
Έχετε πρόβλημα να αποκοιμηθείτε ή να συνεχίσετε τον ύπνο σας ή κοιμάστε υπερβολικά	1.62	0.997
Νιώθετε κουρασμένος(η) ή έχετε λίγη ενέργεια	1.58	0.895
Έχετε λίγη όρεξη ή τρώτε υπερβολικά	1.48	0.756
Νιώθετε άσχημα για τον εαυτό σας ή ότι έχετε αποτύχει ή ότι έχετε απογοητεύσει τον εαυτό σας ή την οικογένειά σας	1.32	1.037
Έχετε πρόβλημα συγκέντρωσης σε κάποιες ενέργειες, όπως όταν διαβάσετε την εφημερίδα ή όταν παρακολουθείτε τηλεόραση	1.01	0.930
Κινείστε ή μιλάτε τόσο αργά που άλλοι άνθρωποι θα το παρατηρούσαν ή είστε τόσο ανήσυχος(η) ή νευρικός(ή), που κινείστε περισσότερο	0.80	0.975
Σκεπτόσαστε ότι θα ήταν καλύτερα αν είχατε πεθάνει	0.97	0.766

Γράφημα 4-1 Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις για το εργαλείο PHQ-9

Η κατηγοριοποίηση των αποτελεσμάτων της κλίμακας PHQ-9 βάσει των τυποποιημένων οδηγιών της κλίμακας έδωσε τα παρακάτω αποτελέσματα σχετικών συχνοτήτων για το δείγμα:

- «Χαμηλή κατάθλιψη» (34.2%)
- «Μέτρια κατάθλιψη» (35.8%)
- «Έντονη κατάθλιψη» (23.3%)
- «Παθολογική μορφή κατάθλιψης» (6.7%)

4.2 Ερωτηματολόγιο Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC)

Στην ενότητα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι απαντήσεις για το ερωτηματολόγιο CD-RISC. Το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε μέσω 5-βάθμιας κλίμακας Likert από το 0-Καθόλου αληθές, 1-Σπάνια αληθές, 2-Κάποιες φορές αληθές, 3-Συχνά αληθές, 4-Σχεδόν πάντα αληθές). Οι μέσες τιμές και τυπικές αναλύονται παρακάτω στον Πίνακα 4.2 και το Γράφημα 4.2. Τις μεγαλύτερες τιμές κατά μέσο όρο συγκέντρωσαν οι φράσεις «το να αντεπεξέρχομαι στο στρες μου δίνει δύναμη» ($M = 2.46$), «όταν βρίσκομαι κάτω από πίεση, συγκεντρώνομαι και σκέφτομαι καθαρά» ($M = 2.43$) και «μπορώ να χειρίζομαι δυσάρεστα συναισθήματα» ($M = 2.38$), ενώ η μικρότερη συμφωνία παρατηρήθηκε στις φράσεις «μπορώ να προσαρμόζομαι στην αλλαγή» ($M = 1.82$), «καμαρώνω για τις επιτεύξεις μου» ($M = 1.82$) και «δεν αποθαρρύνομαι εύκολα από την αποτυχία» ($M = 1.79$). Παράλληλα οι υψηλότερες τυπικές αποκλίσεις καταγράφηκαν για τις προτάσεις «Δεν αποθαρρύνομαι εύκολα από την αποτυχία» ($T.A = 1.283$), «Μου αρέσουν οι προκλήσεις» ($T.A = 1.215$) και «Έχω ισχυρή αίσθηση σκοπού» ($T.A = 1.204$).

Πίνακας 4-2 Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις για την κλίμακα CD-RISC

	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Μπορώ να προσαρμόζομαι στην αλλαγή	1.82	1.012
Έχω στενές και ασφαλείς σχέσεις	2.17	1.110
Μερικές φορές η μοίρα και ο Θεός μπορούν να βοηθήσουν	2.23	1.191
Μπορώ να τα βγάλω πέρα με ό,τι μου προκύπτει	1.88	1.104
Προηγούμενες επιτυχίες μου δίνουν αυτοπεποίθηση για καινούριες προκλήσεις	1.86	1.125
Βλέπω την εύθυμη πλευρά των πραγμάτων	2.04	1.048
Το να αντεπεξέρχομαι στο στρες μου δίνει δύναμη	2.46	0.672
Έχω την τάση να ανακάμπτω μετά από κάποια δοκιμασία ή ασθένεια	2.33	0.881
Τα πράγματα συμβαίνουν για κάποιο λόγο	2.21	1.092
Κάνω την καλύτερη δυνατή προσπάθεια, ό,τι και να γίνει	1.89	1.019
Μπορώ να επιτυγχάνω τους στόχους μου	2.27	0.764
Όταν τα πράγματα φαίνονται χωρίς ελπίδα, εγώ δεν παραιτούμαι	2.07	1.035
Ξέρω πού να στραφώ για βοήθεια	2.22	1.168
Όταν βρίσκομαι κάτω από πίεση, συγκεντρώνομαι και σκέφτομαι καθαρά	2.43	0.786
Προτιμώ να παίρνω το προβάδισμα στην επίλυση προβλημάτων	1.92	0.866
Δεν αποθαρρύνομαι εύκολα από την αποτυχία	1.79	1.283
Με θεωρώ δυνατό άτομο	1.99	0.835
Μπορώ να παίρνω μη δημοφιλείς ή δύσκολες αποφάσεις	1.99	0.983
Μπορώ να χειρίζομαι δυσάρεστα συναισθήματα	2.38	0.769
Έχω ανάγκη να ακολουθώ τη διαίσθησή μου	2.13	1.050
Έχω ισχυρή αίσθηση σκοπού	2.06	1.204
Νιώθω ότι έχω τον έλεγχο της ζωής μου	2.01	1.177
Μου αρέσουν οι προκλήσεις	2.05	1.215
Εργάζομαι για να επιτυγχάνω τους στόχους μου	2.03	0.864
Καμαρώνω για τις επιτεύξεις μου	1.82	0.935

Γράφημα 4-2 Μέσες τιμές και τυπικές αποκλίσεις για το εργαλείο CD-RISC

Ακόμη, υπολογίστηκε η συνολική βαθμολογία του ερωτηματολογίου, καθώς και των υποκλιμάκων του. Αντί του αθροίσματος χρησιμοποιήθηκαν μέσες τιμές

ώστε να μπορούν να συγκριθούν οι μέσες τιμές, διότι αποτελούνταν από διαφορετικό αριθμό ερωτήσεων. Τα περιγραφικά χαρακτηριστικά των υποκλιμάκων παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.3. Βρέθηκε πως οι διαστάσεις των Πνευματικών επιδράσεων ($M = 2.22$) αλλά και της Θετικής Αποδοχής ($M = 2.19$) παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες μέσες τιμές.

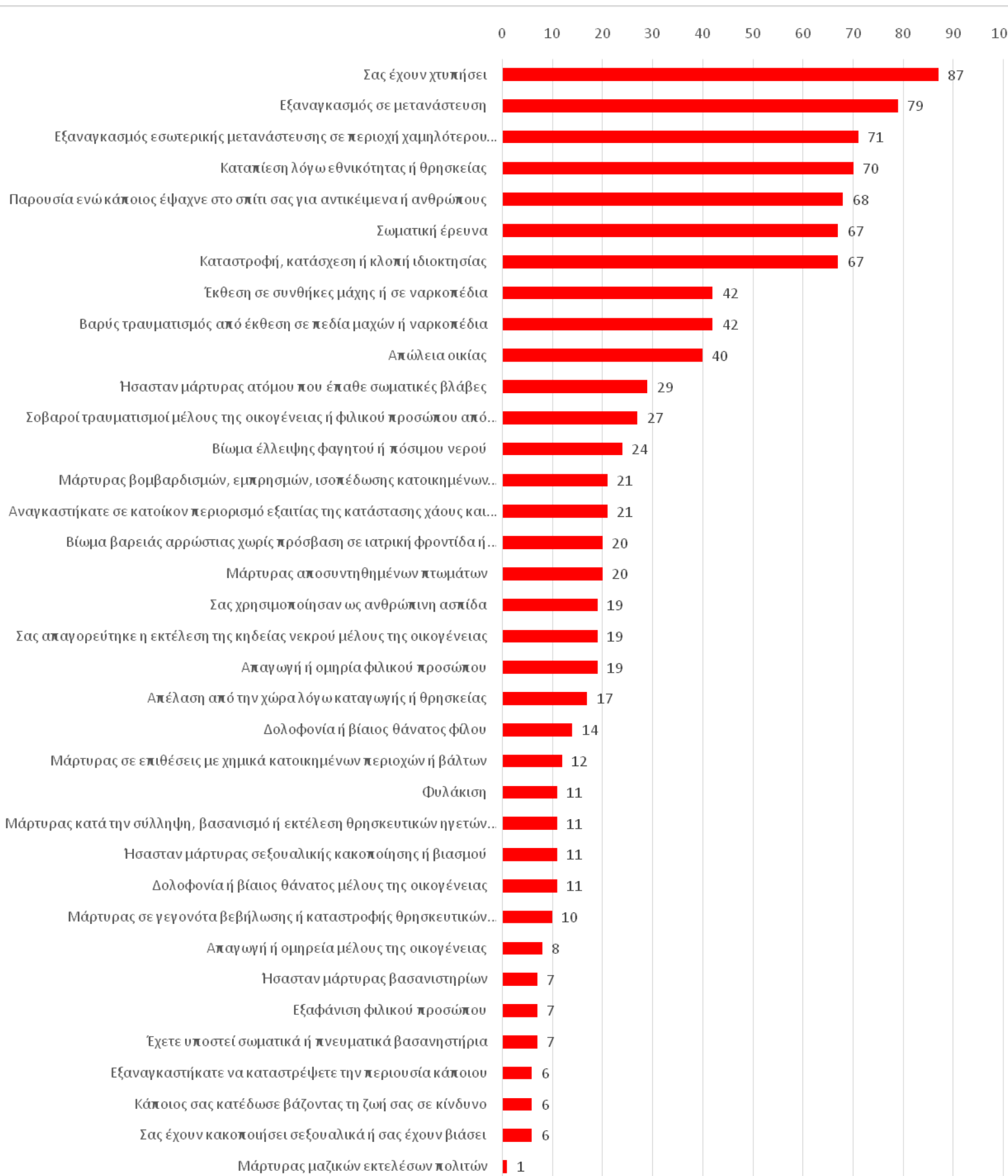
Πίνακας 4-3 Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις για τις διαστάσεις του CD-RISC

	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Ψυχική Αντοχή (Συνολικό Σκορ)	2.08	0.791
Προσωπική Ικανότητα, Υψηλά πρότυπα & Αντοχή	2.00	0.803
Εμπιστοσύνη	2.20	0.663
Έλεγχος	2.09	1.108
Πνευματικές επιδράσεις	2.22	1.076
Θετική Αποδοχή	2.19	0.677

4.3 Τραυματικά γεγονότα (Ερωτηματολόγιο Harvard-1)

Το κομμάτι του ερωτηματολογίου που αφορά τα τραυματικά γεγονότα αποτελείται από 42 ερωτήσεις που απαντήθηκαν με Ναι/Όχι. Στο Γράφημα 4.3 παρουσιάζονται τα συνηθέστερα τραυματικά γεγονότα που βίωσαν οι μετανάστες. Τα αποτελέσματα φανέρωσαν πως τα πιο συνήθη τραυματικά γεγονότα αφορούν χτυπήματα που δέχτηκαν ($N = 87$), εξαναγκασμός στη μετανάστευση ($N = 79$), εξαναγκασμός εσωτερικής μετανάστευσης σε περιοχή χαμηλότερου επιπέδου διαβίωσης ($N = 71$) και καταπίεση λόγω εθνικότητας ή θρησκείας ($N = 70$). Το λιγότερο σύνηθες ήταν η μαρτυρία μαζικών εκτελέσεων πολιτών ($N = 1$), ενώ κανένας δεν εξαναγκάστηκε να καταδώσει κάποιον, να κάνει κακό σε κάποιον, να πληρώσει για την σφαίρα που χρησιμοποιήθηκε για φόνο σε μέλος οικογενείας. Επιπλέον σε κανέναν δεν εξαφανίστηκε μέλος οικογενείας και κανένας από τους μετανάστες δεν έχει πέσει θύμα απαγωγής/ομηρίας.

Γράφημα 4-3 Απόλυτες συχνότητες τραυματικών εμπειριών

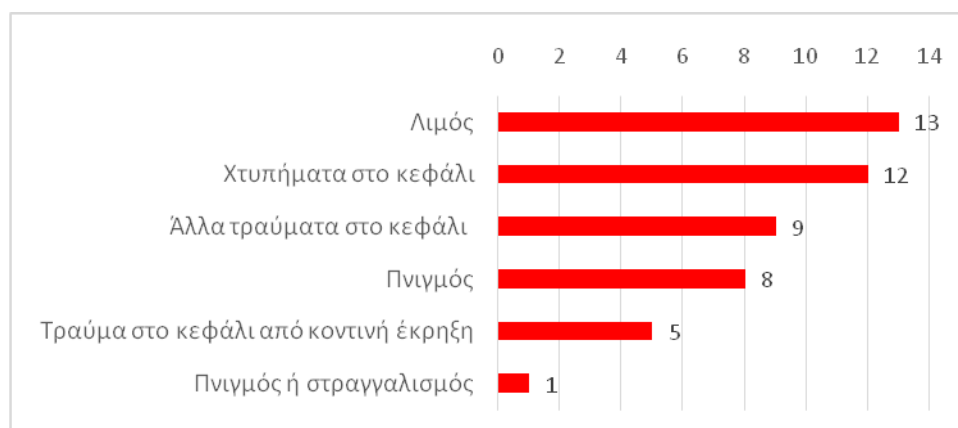
4.4 Τραυματισμοί (Ερωτηματολόγιο Harvard-3)

Για το 3^ο μέρος του ερωτηματολογίου του Harvard που αφορά τους τραυματισμούς, παρατίθενται στον Πίνακα 4.4 και το Γράφημα 4.4 οι απόλυτες και σχετικές συχνότητες των καταφατικών απαντήσεων των μεταναστών. Τα συχνότερα φαινόμενα τραυματισμών αφορούν λοιμούς (20.3%) και χτυπήματα στο κεφάλι (18.8%) ενώ τα λιγότερο συχνά αφορούν πνιγμούς ή στραγγαλισμούς (1.6%). Παράλληλα, οι περισσότεροι (6 στους 12) βίωσαν απώλεια αισθήσεων από τα χτυπήματα στο κεφάλι (N = 6), με μέσο όρο. Τέλος, όσον αφορά την ερώτηση εάν οι μετανάστες κινδύνεψαν να πεθάνουν λόγω λοιμού, το 44.7% όσων βίωσαν λοιμούς απάντησε καταφατικά, με τη μεγαλύτερη απώλεια κιλών να αγγίζει τα 24 κιλά και την μικρότερη τα 7 κιλά.

Πίνακας 4-4 Απόλυτες και σχετικές συχνότητες τραυματισμών

	Τραυματισμοί		Απώλεια αισθήσεων
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα
Χτυπήματα στο κεφάλι	12.0	18.8%	6.0
Πνιγμός ή στραγγαλισμός	1.0	1.6%	1.0
Πνιγμός	8.0	12.5%	3.0
Τραύμα στο κεφάλι από κοντινή έκρηξη	5.0	7.8%	2.0
Άλλα τραύματα στο κεφάλι	9.0	14.1%	3.0
Λιμός	13.0	20.3%	1.0

Γράφημα 4-4 Απόλυτες συχνότητες τραυματισμών

4.5 Συμπτώματα τραύματος (Ερωτηματολόγιο Harvard-4)

Στο τέταρτο μέρος του ερωτηματολογίου Harvard αναλύονται τα τραύματα που υπέστησαν οι πρόσφυγες και μετανάστες. Οι συγκεκριμένες ερωτήσεις δέχονται τιμές από το 1 έως το 4 (1-Καθόλου, 2-Λίγο, 3-Αρκετά, 4-Πάρα πολύ) με την αύξηση του μέσου όρου να ταυτίζεται με την αύξηση της έντασης που οι ερωτηθέντες βιώνουν το εκάστοτε τραύμα. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.5 Πιο συχνά οι ερωτηθέντες φαίνεται να βιώνουν μια αίσθηση ντροπής για τα τραυματικά γεγονότα που συνέβησαν ($M=2.77$) και να αφιερώνουν χρόνο σκεπτόμενοι γιατί ο Θεός τους υποχρεώνει σε τέτοιες καταστάσεις ($M=2.76$), καθώς τείνουν πως την απάντηση «Αρκετά». Τέλος, λιγότερο συχνά φαίνεται να αντιμετωπίζουν δυσκολία στον ύπνο όπου και τοποθετούνται στο «Λίγο» ($M=1.86$).

Πίνακας 4-5 Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις για τα συμπτώματα των προσφύγων και μεταναστών

	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Συνεχείς σκέψεις ή αναμνήσεις των περισσότερο τραυματικών ή τρομακτικών γεγονότων	2.04	0.911
Αίσθηση συνεχούς αναβίωσης του γεγονότος	2.24	1.037
Επαναλαμβανόμενοι εφιάλτες	2.41	0.983
Αίσθηση αποξένωσης ή απομόνωσης από τους ανθρώπους	2.31	0.868
Ανικανότητα συναισθήματος	2.29	0.585

Αίσθηση νευρικότητας	2.31	0.577
Δυσκολία συγκέντρωσης	2.32	0.879
Δυσκολία ύπνου	1.86	0.598
Αίσθηση επαγρύπνησης	2.31	0.742
Ευαισθησία και εκδήλωση ξεσπασμάτων ή οργής	2.54	0.593
Αποφυγή δραστηριοτήτων που υπενθυμίζουν το τραυματικό γεγονός	2.14	0.612
Ανικανότητα επαναφοράς στη μνήμη των πιο τραυματικών γεγονότων	2.16	0.799
Απώλεια ενδιαφέροντος των καθημερινών δραστηριοτήτων	2.52	0.686
Αίσθηση ότι δεν υπάρχει μέλλον για εσάς	2.17	0.702
Αποφυγή σκέψεων ή συναισθημάτων που έχουν σχέση με τραυματικά γεγονότα	2.28	0.661
Απότομες συναισθηματικές ή φυσικές αντιδράσεις στην υπενθύμιση τραυματικών γεγονότων	2.46	0.755
Χαμηλή μνήμη	2.21	0.907
Αίσθηση εξάντλησης	2.34	0.874
Ανησυχία από σωματικούς πόνους ή προβλήματα	2.25	0.664
Αίσθηση ότι έχουν μειωθεί οι δεξιότητές σας	2.38	0.609
Δυσκολία συγκέντρωσης	2.71	0.749
Αίσθηση ότι δεν μπορείτε να κάνετε ημερήσιο προγραμματισμό	2.31	0.986
Δυσκολία αντιμετώπισης νέων καταστάσεων	2.07	0.742
Αίσθηση ότι είστε το μόνο άτομο που έχει υποφέρει τέτοια γεγονότα	2.68	0.733
Αίσθηση ότι οι άλλοι δεν καταλαβαίνουν τι σας συμβαίνει	2.17	0.792
Αίσθηση ενοχής επειδή επιβιώσατε	2.59	0.948
Κατηγορείτε τον εαυτό σας για ότι έχει συμβεί	2.38	0.582
Αφιερώνετε χρόνο σκεπτόμενοι γιατί ο Θεός σας υποχρεώνει σε τέτοιες καταστάσεις	2.76	0.635
Αίσθηση ανάγκης για εκδίκηση	2.65	0.763
Αίσθηση εχθρικότητας από τους άλλους	2.50	0.710
Αίσθηση ότι κάποιος που εμπιστευτήκατε σας έχει προδώσει	2.29	0.760
Αίσθηση απώλειας εμπιστοσύνης στους άλλους	2.48	0.686
Αίσθηση ότι μπορείτε να βασιστείτε μόνο στον Θεό	2.13	0.815
Απελπισία	2.55	0.606
Αίσθηση αδυναμίας να βοηθήσετε άλλους	2.14	0.770
Αίσθηση ντροπής για τα τραυματικά γεγονότα που σας συνέβησαν	2.77	0.604
Αίσθηση εξευτελισμού λόγω των εμπειριών σας	2.60	0.653

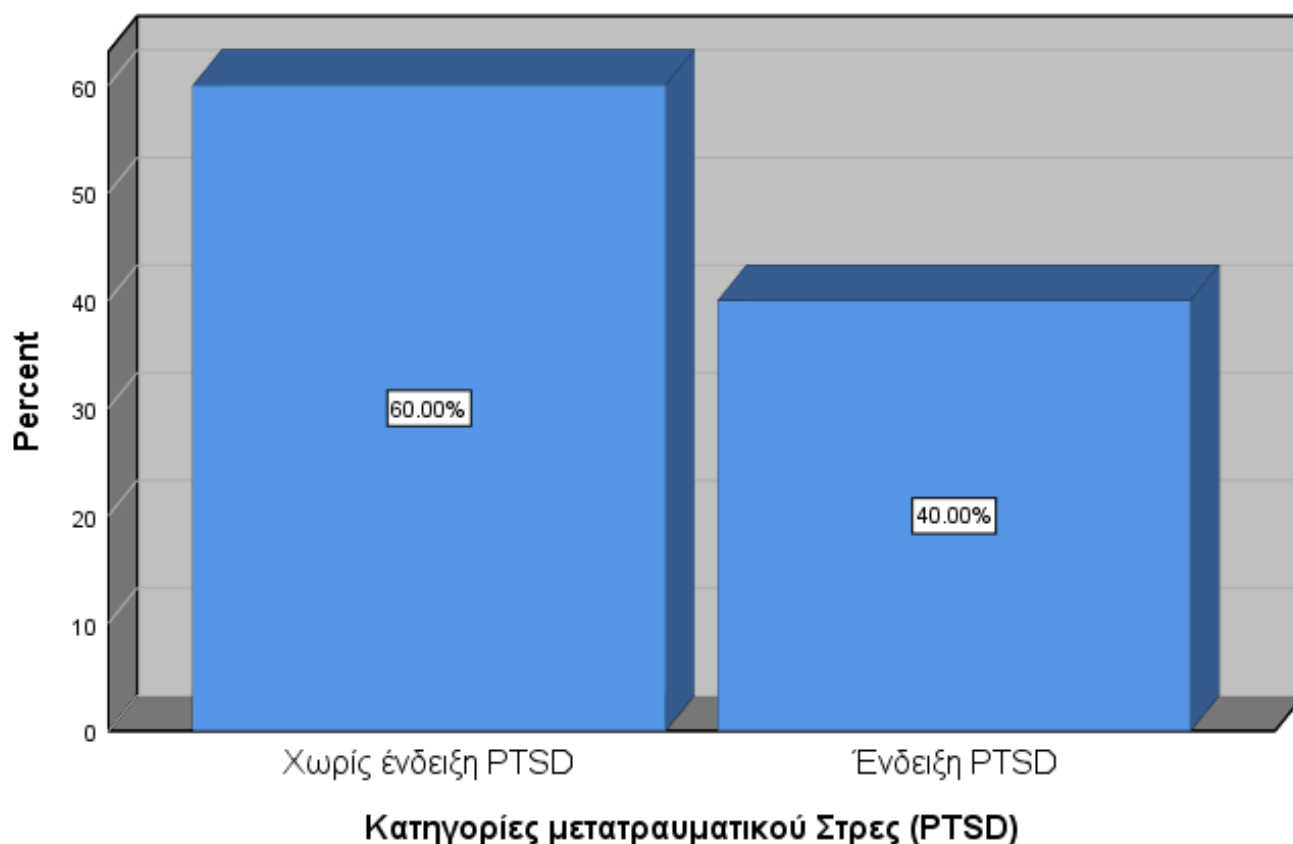
Αίσθηση ότι αποτελείτε κακοτυχία για εσάς και την οικογένεια σας	2.26	0.921
Ανακαλύπτετε ή σας ενημερώνουν ότι έχετε κάνει κάτι που δεν μπορείτε να θυμηθείτε	2.59	0.601
Αισθάνεστε σαν να έχετε χωριστεί σε δύο ανθρώπους και ο ένας εξετάζει τις πράξεις του άλλου	2.38	0.822
Dayeg (επαναλαμβανόμενες σκέψεις, αδυναμία συγκέντρωσης, έλλειψη πρωτοβουλίας, βαρεμάρα, προβλήματα ύπνου και σωματικά προβλήματα)	2.03	0.709
Qalbak maqboud (αίσθηση σφιξίματος στην καρδιά)	2.42	0.740
Asabi (ευερέθιστος, νευρική κατάσταση, έλλειψη υπομονής, και ξεσπάσματα)	2.48	0.778
Nafsak deeyega and makhnouk (αίσθηση σφιξίματος στο στήθος και πνιγμού)	2.46	0.593
Nafseetak ta' bana (κουρασμένη ψυχή)	2.48	0.898

Στον Πίνακα 4.6 και το Γράφημα 4.5 που ακολουθούν, είναι εμφανές πως το 60% των ερωτηθέντων (N=72) δεν έχουν ενδείξεις μετα-τραυματικού στρες, ενώ το 40% του δείγματος των μεταναστών φαίνεται να παρουσιάζουν ενδείξεις.

Πίνακας 4-6 Συχνότητες και ποσοστά κατηγοριών μετα-τραυματικού στρες

	Συχνότητα	Ποσοστό
Χωρίς ένδειξη PTSD	72	60.0
Ένδειξη PTSD	48	40.0
Σύνολο	120	100.0

Γράφημα 4-5 Συχνότητες και ποσοστά κατηγοριών μετα-τραυματικού στρες

4.6 Ιστορικό βασανιστηρίων

Μέσω του Πίνακα 4.7 παρατίθενται τα βασανιστήρια τα οποία έχουν υποστεί οι ερωτηθέντες. Όπως φαίνεται, πιο συχνά οι ερωτηθέντες ήρθαν αντιμέτωποι με έκθεση σε υπερβολική ζέστη, έντονη ηλιοφάνεια ή έντονο φως (N=83), με έκθεση σε συνεχή και έντονο θόρυβο (N=78) και ταπεινώθηκαν ή απειλήθηκαν (N=75). Ωστόσο, φαίνεται πως ποτέ δεν βρέθηκαν τεντωμένοι σε σχάρα για μεγάλα χρονικά διαστήματα, σε κατάσταση πνιγμού, δεν εξήχθησαν νύχια με τη βία και δεν σημαδεύτηκαν στο μέτωπο. Ακόμη, ποτέ δεν αντιμετώπισαν εικονικές εκτελέσεις, δεν κακοποιήθηκαν σεξουαλικά και δεν αναγκάστηκαν να κακοποιήσουν κάποιον άλλο με αυτό τον τρόπο.

Πίνακας 4-7 Συχνότητες και ποσοστά βασανιστηρίων

	Όχι		Ναι	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
Εξαναγκαστήκατε να γράψετε ψευδείς ομολογίες	101	84.2	19	15.8
Ταπεινωθήκατε και απειληθήκατε	45	37.5	75	62.5
Σας έδεσαν τα μάτια	71	59.2	49	40.8
Εξαναγκαστήκατε να μείνετε όρθιοι για μεγάλα χρονικά διαστήματα	86	71.7	34	28.3
Σας έδεσαν με αλυσίδες ή με σχοινί	101	84.2	19	15.8
Σας έβαλαν σε πολύ μικρά μέρη, σε κουτί ή σε σακί.	107	89.2	13	10.8
Σας έβαλαν σε ένα κελί απομόνωσης χωρίς ρούχα, τουαλέτα ή εξαερισμό.	102	85.0	18	15.0
Στέρηση ύπνου	56	46.7	64	53.3
Έκθεση σε συνεχές και έντονο θόρυβο	42	35.0	78	65.0
Έκθεση σε υπερβολική ζέστη, έντονη ηλιοφάνεια ή έντονο φως	37	30.8	83	69.2
Έκθεση σε βροχή ή κρύο	62	51.7	58	48.3
Στέρηση φαγητού και νερού για μεγάλα χρονικά διαστήματα	96	80.0	24	20.0
Έκθεση σε συνθήκες βρωμιάς που οδήγησαν σε αρρώστια	114	95.0	6	5.0
Απαγόρευσης ούρησης ή κένωσης	113	94.2	7	5.8
Στέρηση ιατρικής φροντίδας	79	65.8	41	34.2
Απαγόρευση πλυσίματος και προσευχής	109	90.8	11	9.2
Εξαναγκασμός σε εργασία	106	88.3	14	11.7
Δεμένος σε ένα ραβδί στα χέρια και στα πόδια για μεγάλα χρονικά διαστήματα	120	100.0		
Τεντωμένος σε σχάρα για μεγάλα χρονικά διαστήματα	120	100.0		

Σας χτύπησαν με μπουιές, χαστούκια, κλωτσιές, ή με άλλα αντικείμενα	94	78.3	26	21.7
Φάλαγγα	115	95.8	5	4.2
Πνιγμός	120	100.0		
Κάψιμο με τσιγάρα, ζεστό λάδι, ηλεκτρικές συσκευές, ζεστό σίδερο ή οξύ	110	91.7	10	8.3
Ηλεκτροσόκ	114	95.0	6	5.0
Εξαγωγή νυχιών με τη βία	120	100.0		
Σημάδι X στο μέτωπο	120	100.0		
Ακρωτηριασμός	117	97.5	3	2.5
Εικονικές εκτελέσεις	120	100.0		
Έκδυση μπροστά σε κοινό	113	94.2	7	5.8
Εξευτελισμός με την τοποθέτηση του σώματος σε διάφορες θέσεις σεξουαλικού περιεχομένου	115	95.8	5	4.2
Εάν απαντήσατε ΝΑΙ στην ερώτηση 30, σας έβγαλαν φωτογραφίες;	120	100.0		
Ήσασταν μάρτυρα σεξουαλικής παρενόχλησης ή βιασμού	114	95.0	6	5.0
Εξαναγκασμός στην σεξουαλική κακοποίηση άλλου ατόμου	120	100.0		
Κακοποιηθήκατε σεξουαλικά ή βιαστήκατε;	120	100.0		

4.7 Επαγωγική Στατιστική

4.7.1 1^ο ερευνητικό ερώτημα

Αρχικά, εφαρμόστηκαν οι έλεγχοι Mann-Whitney και Kruskal-Wallis προκειμένου να αναδειχθούν διαφορές των κλιμάκων PHQ-9, CD-RISK και PTSD ως προς τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων. Η επιλογή των τεστ στηρίχτηκε στο Κεντρικό Οριακό Θεώρημα, το οποίο υποδεικνύει πως όταν ένα δείγμα έχει

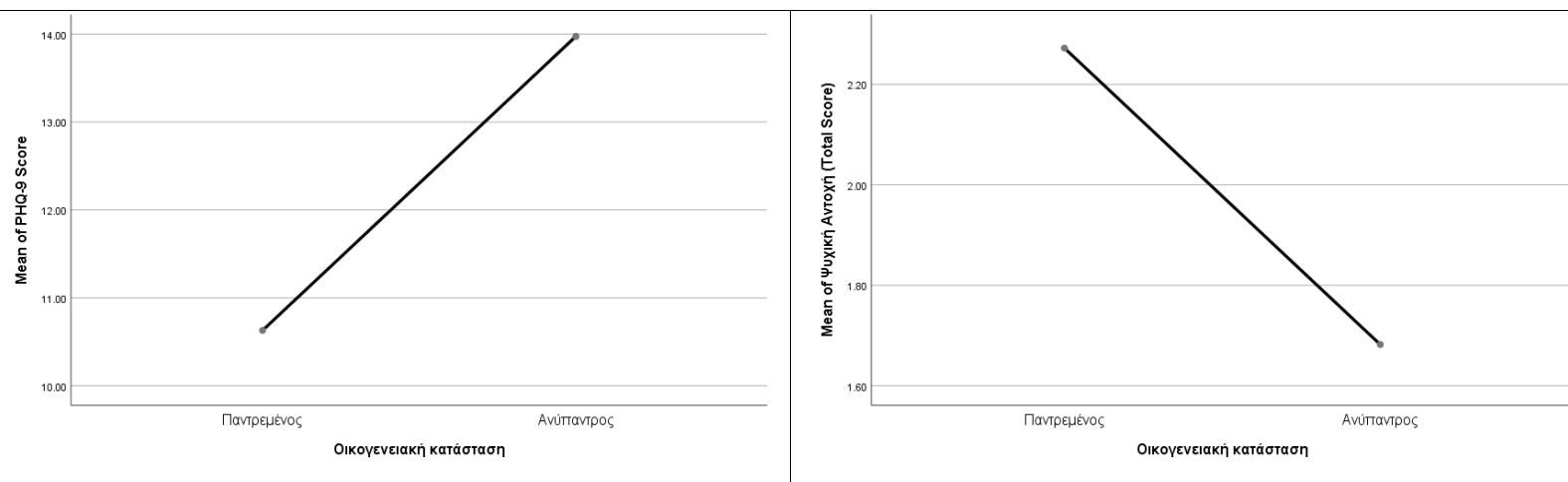
περισσότερες από 30 παρατηρήσεις, τότε μπορεί να θεωρηθεί εκ παραδοχής ότι κάθε ποσοτική μεταβλητή σε αυτό, ακολουθεί την κανονική κατανομή. Στον Πίνακα 4.8 παρουσιάζονται οι τιμές των στατιστικών ελέγχων που πραγματοποιήθηκαν από τις οποίες αναδείχθηκαν 8 στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις.

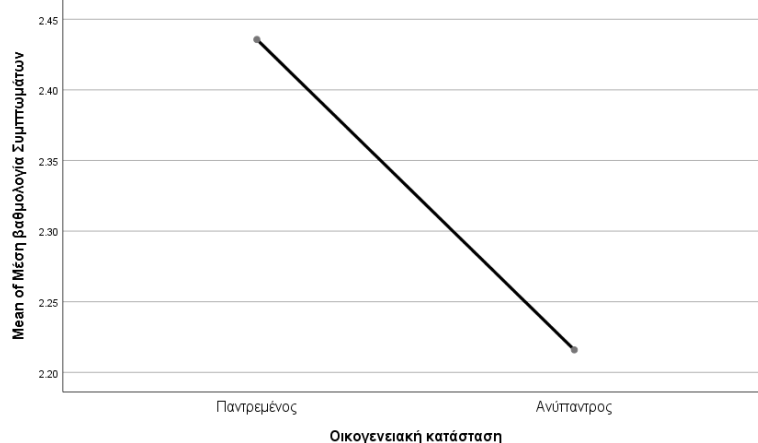
Πίνακας 4-8 Τιμές στατιστικών ελέγχων

	PHQ-9 Score	Ψυχική Αντοχή (Total Score)	Μέση βαθμολογία Συμπτωμάτων
Φύλο	0.334	0.847	0.919
Οικογενειακή κατάσταση	0.002	0.007	0.009
Αριθμός παιδιών	0.000	0.000	0.000
Εθνικότητα	0.006	0.064	0.093
Επίπεδο εκπαίδευσης	0.001	0.238	0.298

Όπως φαίνεται από τα παρακάτω 3 Γραφήματα 4.6-4.8, οι ανύπαντροι έχουν μεγαλύτερο σκορ κατάθλιψης σε σχέση με τους παντρεμένους, ενώ αντίθετα οι παντρεμένοι εμφανίζουν υψηλότερη ψυχική αντοχή και βαθμολογία συμπτωμάτων.

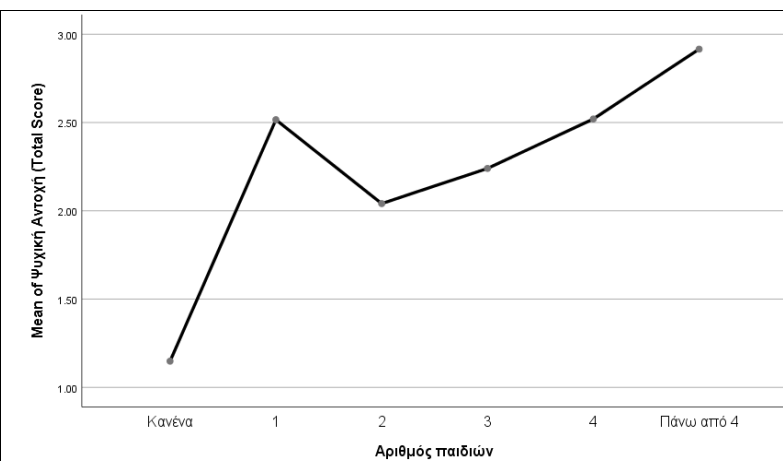
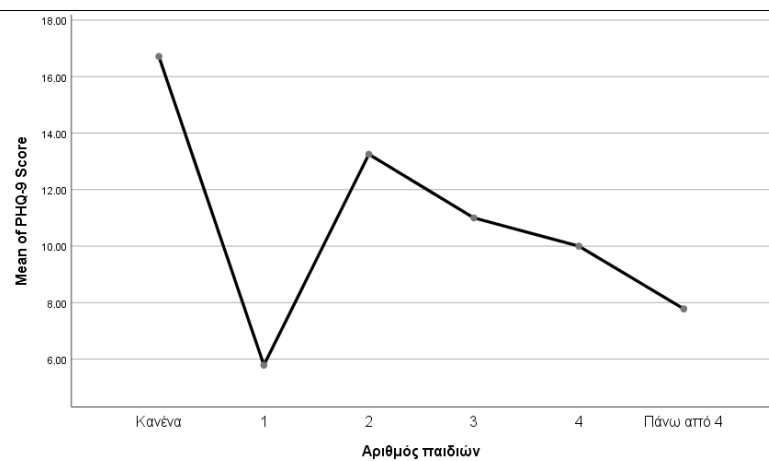
Γράφημα 4-6, 4-7, 4-8 Διαφοροποιήσεις ως προς την οικογενειακή κατάσταση

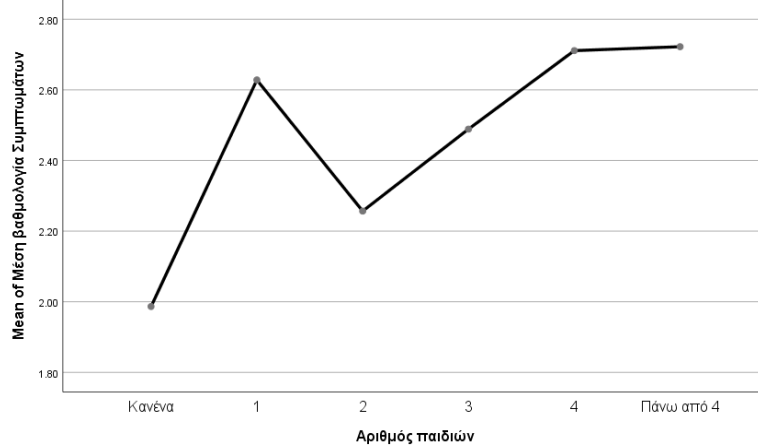

Στα Γραφήματα 4.9-4.11, παρατίθενται οι διαφοροποιήσεις αναφορικά με το αριθμό παιδιών των μεταναστών. Οι ερωτηθέντες χωρίς κανένα παιδί φαίνεται να εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδα κατάθλιψης, με τους ερωτηθέντες που έχουν πάνω από 4 παιδιά να έχουν υψηλότερες βαθμολογίες ψυχικής αντοχής και βασανιστηρίων.

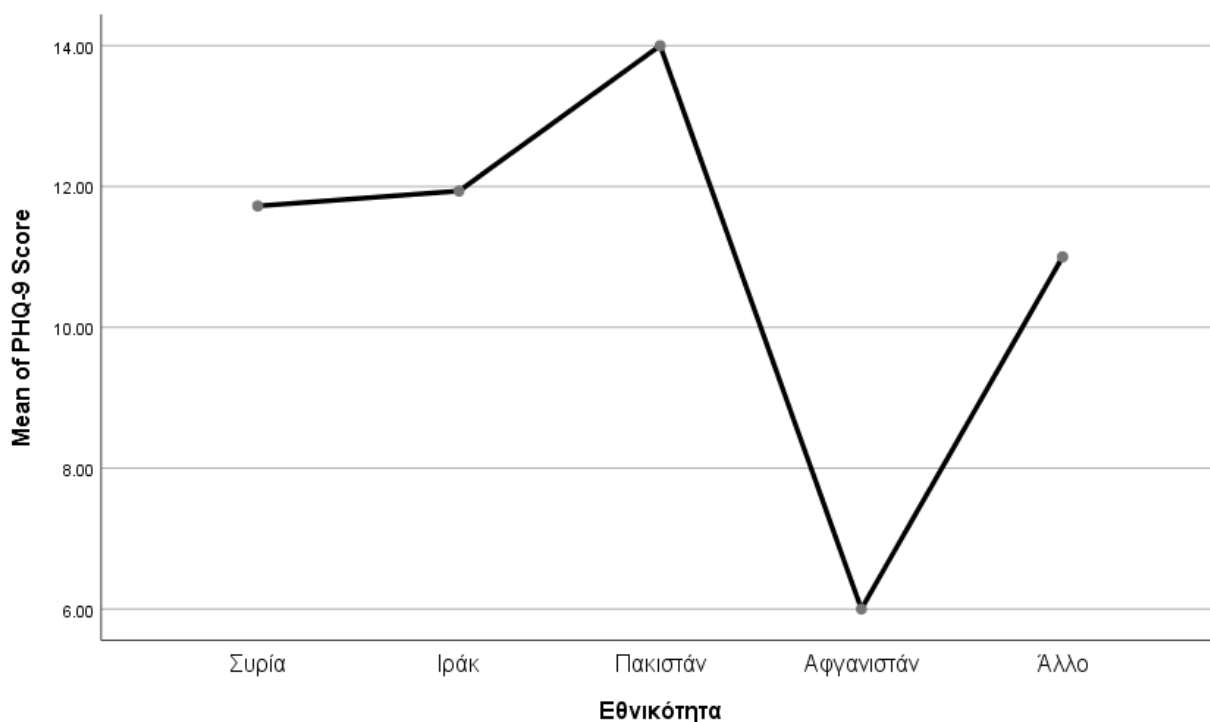
Γράφημα 4-9, 4-10, 4-11 Διαφοροποιήσεις ως προς τον αριθμό παιδιών

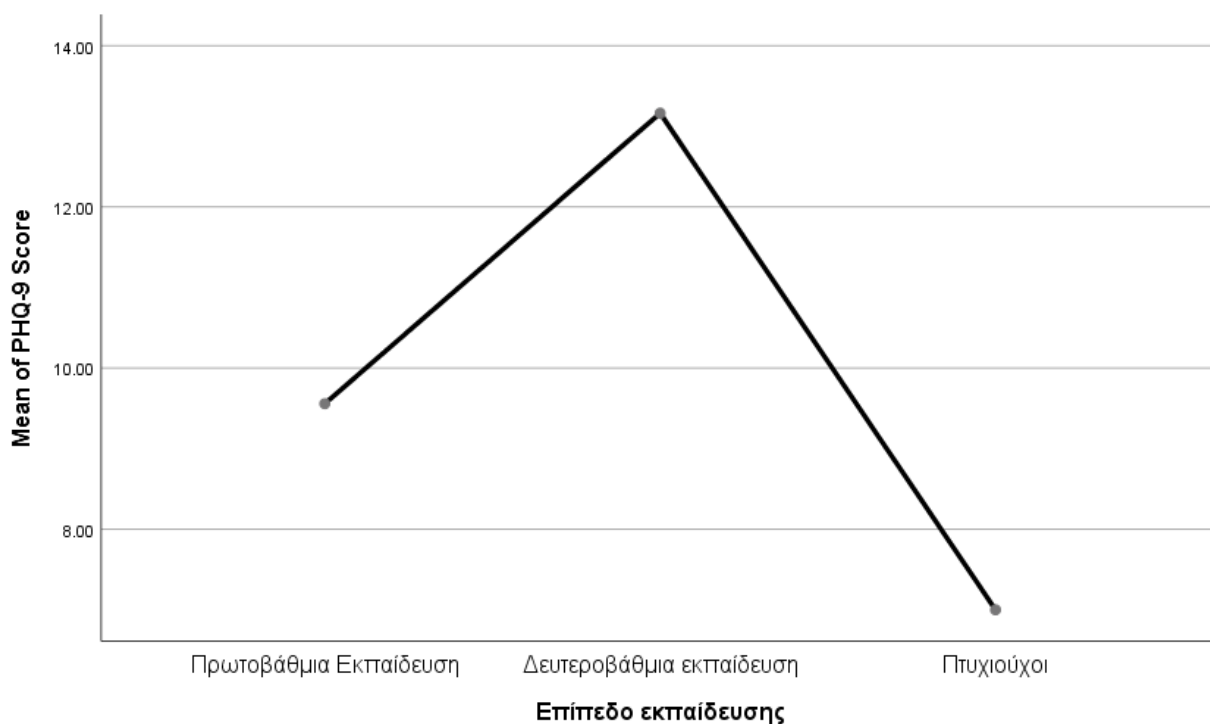
Στο Γράφημα 4.12, είναι εμφανές πως οι μετανάστες που κατάγονται από το Πακιστάν εμφανίζουν υψηλότερο επίπεδο κατάθλιψης, με τους Αφγανούς να βρίσκονται στην τελευταία θέση με τη χαμηλότερη βαθμολογία.

Γράφημα 4-12 Διαφοροποίηση ως προς την εθνικότητα

Στο τελευταίο Γράφημα 4.13, είναι εμφανές πως οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδα κατάθλιψης, με τους πτυχιούχους να είναι τελευταίοι.

Γράφημα 4-13 Διαφοροποίηση ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης

4.7.2 2^ο ερευνητικό ερώτημα

Για την απάντηση του δεύτερου ερευνητικού ερωτήματος, έγινε χρήση του ελέγχου Chi-Square και της Crosstabulations Analysis. Στον Πίνακα 4.9, παρουσιάζεται η τιμή του ελέγχου, η οποία και αναδεικνύεται στατιστικά σημαντική.

Πίνακας 4-9 Έλεγχος chi-square

	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	.000

Στον Πίνακα 4.10 που αναλύεται η παραπάνω στατιστικά σημαντική μεταβλητή. Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται πως οι ερωτηθέντες που έχουν κακές ή μέτριες συνθήκες διαβίωσης έχουν μέτριες ή κακές σχέσεις με τους ντόπιους. Αντίθετα, όσοι έχουν καλές συνθήκες διαβίωσης παρουσιάζουν είτε μέτριες είτε καλές σχέσεις με τους ντόπιους της περιοχής που διαμένουν.

Πίνακας 4-10 Συνθήκες διαβίωσης * Σχέσεις με τους ντόπιους Crosstabulation

			Σχέσεις με τους ντόπιους			
			Κακές	Μέτριες	Καλές	Total
Συνθήκες διαβίωσης	Κακές	Count	6	25	0	31
		% within Συνθήκες διαβίωσης	19.4%	80.6%	0.0%	100.0%
	Μέτριες	Count	29	32	0	61
		% within Συνθήκες διαβίωσης	47.5%	52.5%	0.0%	100.0%
	Καλές	Count	0	13	15	28
		% within Συνθήκες διαβίωσης	0.0%	46.4%	53.6%	100.0%
Total	Count	35	70	15	120	
	% within Συνθήκες διαβίωσης	29.2%	58.3%	12.5%	100.0%	

4.7.3 3^ο ερευνητικό ερώτημα

Με σκοπό την απάντηση του τελευταίου ερευνητικού ερωτήματος, χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης Pearson. Από τον Πίνακα 4.11, όπου παρουσιάζονται οι τιμές των συντελεστών συσχέτισης, αναδείχθηκαν 4 στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις. Αναλυτικότερα, αναδείχθηκε πως η αύξηση του επιπέδου κατάθλιψης, συνεπάγεται με μείωση της ψυχικής αντοχής και αύξηση της μέσης βαθμολογίας συμπτωμάτων. Επιπλέον, όσο αυξάνεται η μέση βαθμολογία συμπτωμάτων, τόσο μειώνεται και η ψυχική αντοχή. Οι παραπάνω συσχετίσεις δέχονται τιμές από το 0.909 έως το 0.959 και χαρακτηρίζονται υψηλής έντασης, ενώ είναι σημαντικές σε 99% επίπεδο εμπιστοσύνης.

Πίνακας 4-11 Συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων του ερωτηματολογίου

	PHQ-9 Score	Ψυχική Αντοχή	Μέση βαθμολογία Συμπτωμάτων
PHQ-9 Score	1**	-.909 ^a	.936**
Ψυχική Αντοχή	-.909**	1 ^a	-.959**
Μέση βαθμολογία Συμπτωμάτων	.936**	.959 ^a	1**

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

a. Cannot be computed because at least one of the variables is constant.

Κεφάλαιο 5^ο - Συμπεράσματα

5.1 Ερευνητικά συμπεράσματα

Στην παραπάνω έρευνα, διερευνήθηκαν η ψυχική και σωματική κατάσταση προσφύγων και μεταναστών. Πιο συγκεκριμένα, συμμετείχαν συνολικά 120 άνθρωποι, η πλειοψηφία των οποίων άνδρες, με μέση ηλικία τα 32 έτη, έγγαμοι και με 2 παιδιά. Ακόμη, οι περισσότεροι προέρχονται από τη Συρία ή το Ιράκ, είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και είναι άνεργοι. Τέλος, φαίνεται να έχουν μετρίου επιπέδου συνθήκες διαβίωσης και σχέσεις με τους ντόπιους, ενώ λίγοι παρουσιάζουν κάποιο εμφανές σωματικό τραύμα ή αναπηρία.

Συνεχίζοντας, οι ερωτηθέντες σε υψηλότερο βαθμό παρουσιάζουν προβλήματα ύπνου ή κούρασης και πιο σπάνια κινούνται ή μιλάνε πιο αργά ή γρήγορα από ότι συνήθως, ενώ γενικά τα συμπτώματα κατάθλιψης που αντιμετωπίζουν τους προξένησαν μικρό επίπεδο δυσκολίας στην εργασία τους. Γενικότερα, η πλειοψηφία του δείγματος παρουσιάζει είτε χαμηλού είτε μετρίου επιπέδου κατάθλιψη.

Όσον αφορά τη ψυχική αντοχή, οι ερωτηθέντες συμφωνούν σε υψηλότερο βαθμό πως αντεπεξέρχονται στο στρες και πως όταν βρίσκονται κάτω από πίεση σκέφτονται καθαρά, ενώ τη μικρότερη συμφωνία παρουσιάζουν ως προς το ότι τους αρέσουν οι προκλήσεις και έχουν ισχυρή θέληση σκοπού. Επιπλέον, κάτω από το μέτριο βρίσκεται η συνολική ψυχική αντοχή του δείγματος συνολικά.

Ως προς τα τραυματικά γεγονότα που βίωσαν οι ερωτηθέντες φαίνεται πως πιο συχνά δέχονται χτυπήματα ή εξαναγκάζονται σε μετανάστευση, ενώ ποτέ δεν έχουν εξαναγκαστεί να κάνουν κακό σε κάποιον, δεν έχουν δεχθεί σεξουαλική επίθεση και δεν έχουν υπάρξει όμηροι. Ακόμη, ο συχνότερος τραυματισμός τους είναι το χτύπημα στο κεφάλι, το οποίο τις μισές φορές οδηγεί σε απώλεια των αισθήσεων, και ο λιμός σε σημείο που οι ερωτηθέντες έφτασαν κοντά στο θάνατο.

Επιπλέον, συχνότερα οι ερωτηθέντες βιώνουν μια αίσθηση ντροπής για τα τραυματικά γεγονότα που βίωσαν και λιγότερο αντιμετωπίζουν δυσκολία στον ύπνο τους. Συνολικά, η πλειοψηφία του δείγματος δεν παρουσιάζει ενδείξεις μετα-τραυματικού στρες, ωστόσο πολλοί παρουσιάζουν τέτοιες ενδείξεις.

Στη συνέχεια, παρουσιάστηκαν τα βασανιστήρια που έχουν βιώσει οι ερωτηθέντες. Πιο συχνά φάνηκε να έρχονται αντιμέτωποι με έντονη ηλιοφάνεια και έντονο φως ή με συνεχή και έντονο θόρυβο. Όμως, ποτέ δεν έχουν βιώσει βασανιστήρια όπως πνιγμό, δεν τους εξήχθησαν νύχια, δεν σημαδεύτηκαν στον μέτωπο, δεν αντιμετώπισαν εικονικές εκτελέσεις, δεν κακοποιήθηκαν και δεν αναγκάστηκαν να κάνουν σε κάποιον άλλο κακό.

Μέσω του πρώτου ερευνητικού ερωτήματος αναδείχθηκε πως οι ανύπαντροι παρουσιάζουν υψηλότερο επίπεδο κατάθλιψης και οι παντρεμένοι εμφανίζουν υψηλότερη ψυχική αντοχή και βαθμολογία συμπτωμάτων. Επιπλέον, οι ερωτηθέντες χωρίς παιδιά εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδο κατάθλιψης, με τους ερωτηθέντες που έχουν πάνω από 4 παιδιά να έχουν υψηλότερες βαθμολογίες ψυχικής αντοχής και βασανιστηρίων. Τέλος, οι πρόσφυγες και μετανάστες που προέρχονται από το Πακιστάν ή είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν υψηλότερο επίπεδο κατάθλιψης.

Στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, έγινε σαφές πως οι ερωτηθέντες που έχουν καλές συνθήκες διαβίωσης παρουσιάζουν κυρίως καλές σχέσεις με τους ντόπιους της περιοχής που διαμένουν, ενώ όσοι έχουν μέτριες ή κακές συνθήκες διαβίωσης παρουσιάζουν κυρίως μέτριες σχέσεις με τους ντόπιους της περιοχής.

Κλείνοντας, στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα, αναδείχθηκε πως η αύξηση της κατάθλιψης ταυτίζεται με μείωση της ψυχικής αντοχής και αύξηση της βαθμολογίας των συμπτωμάτων. Ακόμη, η αύξηση της βαθμολογίας των συμπτωμάτων ταυτίζεται με μείωση της ψυχικής αντοχής.

5.2 Προσωπικά συμπεράσματα και σύγκριση με προγενέστερη έρευνα

Η ενασχόλησή μου με το προσφυγικό - μεταναστευτικό ζήτημα ξεκίνησε το 2017. Από εκείνη τη στιγμή κατάλαβα ότι με αυτόν τον τομέα θα ήθελα να ασχοληθώ ως νοσηλεύτρια και συνεχώς προσπαθώ να εξειδικεύομαι πάνω σε αυτό. Μέσα από αυτήν την εργασία – έρευνα, άκουσα ιστορίες και κατέγραφα γεγονότα με την βοήθεια πλέον επιστημονικών εργαλείων. Τα συμπεράσματά μου πολλά και ποικίλα.

Μπορεί να μιλάμε για διαφορετική κουλτούρα, για διαφορετικό θεό, για διαφορετική γλώσσα. Μιλάμε όμως πάντα για ανθρώπους. Για ανθρώπους που άφησαν τη χώρα τους, τη ζωή τους, την καθημερινότητά τους για ένα καλύτερο αύριο. Για μια καλύτερη ζωή. Μιλάμε για ανθρώπους που βασανίστηκαν, που φυλακίστηκαν, που χλευάστηκαν, που καταπατήθηκαν τα δικαιώματά τους ως άνθρωποι, που ταξίδεψαν με τις χειρότερες συνθήκες, που στο ταξίδι αυτό μπορεί να έχασαν φίλους και συγγενείς, αλλά πάλεψαν για να βρεθούνε στη γη της δικής τους επαγγελίας. Και ακόμα παλεύουν. Γιατί το εισιτήριο για Ελλάδα είναι μόνο η αρχή ενός άλλου αγώνα.

Άνθρωποι που τις νύχτες δεν μπορούν να κοιμηθούν από τους εφιάλτες, που πρέπει να προσαρμόζονται συνεχώς στα νέα δεδομένα της ζωής τους, που μπορεί ακόμα να απειλούνται και που οι μετατραυματικές διαταραχές μπορεί να τους συνοδεύουν για το υπόλοιπο της ζωής τους.

Όπως έδειξαν και τα αποτελέσματα στην έρευνα, η ψυχική αντοχή βρίσκεται κάτω του μετρίου. Και αυτό είναι κάτι που εισέπραξα και εγώ. Παραίτηση. Άρνηση θέλησης για το οτιδήποτε. Έλλειψη κινήτρου. Οι άνθρωποι που φιλοξενούνται στα hot spots νιώθουν αποκομμένοι από την υπόλοιπη κοινότητα μιας πόλης, αντιλαμβάνονται ότι αντιμετωπίζονται διαφορετικά οπότε και η διαδικασία ένταξης δυσκολεύει, με αποτέλεσμα όλα τα παραπάνω. Οι περισσότεροι ωστόσο που έχουν οικογένεια δείχνουν ένα πιο εμφανές σθένος και ενδιαφέρον, νιώθοντας ίσως την γονική ευθύνη.

Σε σύγκριση με προηγούμενη έρευνα του 2019, μπορεί όντως ο πόλεμος να μην ήταν η κυριότερη αιτία μετανάστευσης, η βία όμως υπήρχε και θα υπάρχει μέχρι ο μετανάστης/πρόσφυγας να φτάσει στη χώρα του προορισμού του. Και αυτό είναι που προκαλεί στρες. Επίσης, όπως αναφέρθηκε οι περισσότεροι έχουν χάσει την ελπίδα τους για το οτιδήποτε, την όρεξη για ζωή, για κοινωνικοποίηση, την όρεξη για φαγητό, με μόνη τους έννοια την χορήγηση ασύλου και την μετακίνησή τους στον τελικό τους προορισμό.

Επιπλέον, και στις δύο έρευνες διαπιστώθηκε ότι οι μετανάστες/πρόσφυγες που είχαν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο έχουν και τα χαμηλότερα επίπεδα ψυχικής ανθεκτικότητας και αντίστοιχα υψηλότερα συμπτώματα PTSD.

Τέλος, ο σαφής περιορισμός του μεγέθους του δείγματος σε συνάρτηση με την δυσκολία συλλογής των δεδομένων καθιστά αναγκαία την κατασκευή μια αξιόπιστης βάσης δεδομένων κατά την οποία παρόμοιες μετρήσεις θα καταγράφονται, προκειμένου να υπάρχει συνεχής ενημέρωση προς τις κατάλληλες υποστηρικτικές μονάδες και προγράμματα ψυχικής υποστήριξης των μεταναστών.

Βιβλιογραφία

1. UNHCR. *Refugee Arrivals*. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean?id=83#_ga=2.71796627.1246522457.1601667136-643974703.1598181800 (Last accessed at 8/2/21)
2. Becatoros Elena (2010-11-04). «Greece: Europe's gateway for illegal immigration». The Washington Post, σελ. 1. Ανακτήθηκε στις 8/2/21.
3. Γκιωνάκης, Ν. (2007). *Κατευθυντήριες Οδηγίες της IASC για την ψυχική υγεία και την ψυχοκοινωνική υποστήριξη σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης*. Online at: https://babeldc.gr/wp-content/uploads/2019/01/IASC_Guidelines_GR.pdf (last accessed at 8/2/21).
4. Edwards, A. (2016). *Global forced displacement hits recods high*. Online at: <https://www.unhcr.org/news/latest/2016/6/5763b65a4/global-forced-displacement-hits-record-high.html> (last accessed at 8/2/21).
5. Λεριού, Ε. (2019). *1ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο για την Παιδική Ενημερία "Η Παιδική Ενημερία και οι Προοπτικές για τη βελτίωση της. Τα πρακτικά του συνεδρίου*. Online at : <https://socialpolicy.gr/2018/12/%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B1%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%AF.html> (last accessed at 8/2/21)
6. UNHCR, *Refugees in Greece*. (2020) Online at: <http://www.unhcr.org/uk/greece.html>. (Last accessed at 8/2/21).
7. UNHCR. (2018) *Total persons of concern from Syria by country of asylum*; Online at: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>. (last accessed at 8/2/21)
8. UNHCR. (2018). *Refugees in Greece*. Online at: <http://www.unhcr.org/uk/greece.html>. (Last accessed at 8/2/21).
9. Hellenic R epublic. *Ministry of migration policy, general secretariat recep-tion. First Reception Centres*. (2018). Online at: <http://firstreception.gov.gr/index.php?lang=en> (last accessed at 8 /2/21) .

10. EUROSTAT. (2016) *'Record Number of Over 1.2 Million First Time Asylum Seekers Registered in 2015'*. Online at: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN>. (Accessed December 2019).
11. EUROSTAT. (2016) *'Almost 90 000 Unaccompanied Minors among Asylum Seekers Registered in the EU in 2015'*, press release. Online at: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7244677/3-02052016-AP-EN.pdf>/ (accessed December 2019).
12. EUROSTAT. (2017). *'Asylum applicants considered to be unaccompanied minors by citizenship, age and sex'*, annual data (rounded). Online at: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyunaa&lang=en (last accessed at 8/2/21) .
13. EUROSTAT (2018). *Over 31 000 Unaccompanied Minors among Asylum Seekers Registered in the EU in 2017'*, newsrelease, EN.pdf/ec4cc3d7-c177-4944-964f-d85401e55ad9 (accessed April 2019).
14. EUROSTAT (2019) *'Almost 20000 Unaccompanied Minors among Asylum Seekers Registered in the EU in 2018'*, newsrelease. Online at <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9751525/3-26042019-BP-EN.pdf/291c8e87-45b5-4108-920d-7d702c1d6990> (accessed May 2019).
15. BOLAND, K. (2010) *Children on the Move: A Report on Children of Afghan Origin Moving to Western Countries*. Online at: https://www.unicef.org/infobycountry/files/Book_children_on_the_move.pdf (accessed April 2019).
16. UNHCR. (2010). *Trees Only Move in the Wind: A Study of Unaccompanied Afghan Children in Europe*. Online at: <http://www.unhcr.org/research/evalreports/4c1229669/trees-only-move-wind-study-unaccompanied-afghan-children-europe-christine.html> (accessed March 2019).
17. UNHCR. (2010). *Voices of Afghan Children-A Study on Asylum-Seeking Children in Sweden*. Online at: <http://www.unhcr.org/4c8e24a16.pdf> (accessed February 2019).
18. UNHCR (2016) *This Is Who We Are-A Study of the Profile, Experiences and Reasons for Flight of Unaccompanied and Separated Children from Afghanistan Seeking Asylum in Sweden in 2015*. Online at:

- <http://www.refworld.org/country,UNHCR,SWE,581b4b684,0.html> (accessed March 2019).
19. ECHAVEZ, C. R., BAGAPORO, J. L. L., PILONGO, L. W. R. E. and AZADMANESH, S. (2014) *Why Do Children Undertake the Unaccompanied Journey*. Online at: <http://www.unhcr.org/548ea0f09.pdf> (accessed April 2019).
  20. MONSUTTI, A. (2005) *Warand Migration: Social Networks and Economic Strategies of the Hazaras of Afghanistan*. New York: Routledge.
  21. UNHCR (2014) *Global Trends 2013: War's Human Costs*, Online at: <http://www.unhcr.org/statistics/country/5399a14f9/unhcr-global-trends2013.html> (accessed February 2019).
  22. HUMAN RIGHTS WATCH (2013) *Unwelcome Guests: Iran's Violation of Afghan Refugee and Migrant Rights*, Online at: <http://www.refworld.org/docid/528f27454.html> (accessed March 2019).
  23. HUMAN RIGHTS WATCH (2014) *'We are the Walking Dead': Killings of Shia Hazaras in Balochistan, Pakistan*, Online at: <http://www.refworld.org/docid/53b2748e4.html> (accessed March 2019).
  24. HUMAN RIGHTS WATCH (2015) *'What Are You Doing Here?' Police Abuses Against Afghans in Pakistan*, Online at: <http://www.refworld.org/docid/564eeb464.html> (accessed April 2019).
  25. HUMAN RIGHTS WATCH (2017) *Pakistan Coercion, UN Complicity: The Mass Forced Return of Afghan Refugees*, Online at: <http://www.refworld.org/docid/58a195374.html> (accessed April 2019).
  26. IOM (2018) *'Return of Undocumented Afghans: Weekly Situation Report 23 - 29 Dec 2018'*, Online at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan_return_of_undocumented_afghans_situation_report_23__29_dec_2018_003.pdf (accessed April 2019).
  27. Majidi, N. (2018) *'Deportees Lost at "Home": Post-Deportation Outcomes in Afghanistan'*. In *Khosravi, S. (ed.) After Deportation: Ethnographic Perspectives*. Palgrave Macmillian, pp. 127–148.
  28. UNAMA (2019) *'Civilian Deaths from Afghan Conflict in 2018 at Highest Record Level-UN Report'*, Online at: <https://unama.unmissions.org/civilian->

- deaths-afghan-conflict-2018-highest-recorded-level-un-report (accessed March 2019).
29. Skalletaris, G., Monsutti, A. and Donini, A. (2019) '*Young Afghans at the Doorsteps of Europe: The Difficult Art of Being a Successful Migrant*'. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, doi: 10.1080/1369183X.2019.1618250.
  30. Gladwell, C. and Elwyn, H. (2012) *Broken Futures: Young Afghan in the UK and on return to Their Country of Origin*, UNHCR New Issues in Refugee Research No. 246.
  31. Schuster, L. and Majidi, N. (2013) '*What Happens Post-Deportation? The Experience of Deported Afghans*'. *Migration Studies* 1(2): 221–240.
  32. Schuster, L. and Majidi, N. (2015) '*Deportation Stigma and Re-Migration*'. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 41(4): 635–652.
  33. Majidi, N. (2018) '*Deportees Lost at "Home": Post-Deportation Outcomes in Afghanistan*'. In *Khosravi, S.* (ed.) *After Deportation: Ethnographic Perspectives*. Palgrave Macmillan, pp. 127–148.
  34. Guillame, M. and Majidi, N. (2018) *From Europe to Afghanistan: Experiences of Child Returnees*, *Save the Children and Samuel Hall*, Online at: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/SCFrom_Europe_to_Afghanistan-screen%201610.pdf (accessed March 2019).
  35. Collyer, M. (2007) '*In-Between Places: Trans-Saharan Transit Migrants in Morocco and the Fragmented Journey to Europe*'. *Antipode* 39(4): 668–690.
  36. Carbone, G. (2017). *Between a rock and a hard place. Why Africans migrate out of Africa*. In G. Carbone (Ed.), *Out of Africa: Why people migrate*. Milan, Spain: ISPI.
  37. Abi, S. (2018). *Africans do not like Africans*. Observatoire des Migrations.
  38. Rietig, V. (2015). *Shared challenges: Europe and the United States confront significant flows of unaccompanied child migrants*. Migration Information Source.
  39. Oucho, J. (2015). *Migration in East Africa: Practice and knowledge gaps for policy*. Report to Ford Foundation.
  40. Watch, H.R. (2016). *Q&A: Why the EU-Turkey Migration Deal is No Blueprint/ Human Rights Watch*. Online:

- <https://www.hrw.org/news/2016/11/14/qa-why-eu-turkey-migration-deal-no-blueprint> (accessed on 22 April 2020).
41. Batalla Adam, L. 2017. *The EU-Turkey Deal One Year On: A Delicate Balancing Act*. Int. Spect., 52, 44–58.
  42. UNHCR. 2018. *Mediterranean Situation UNHCR*. Available online: <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean> . (last accessed 8/2/21)
  43. Kingsley, P. (2019). *Migration to Greece Is Rising as Erdogan Warns of Still More-The New York Times*. *The New York Times*. Available online: <https://www.nytimes.com/2019/09/11/world/europe/greece-migrantserdogan-lesbos-syria.html?auth=login-email&login=email> (accessed on 22 April 2020).
  44. BBC. (2016). *Greece Moves Thousands of Migrants from Idomeni Camp—BBC News; BBC News: 2016*. Available online: <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-36358891>.(last accessed at 8/2/21).
  45. Kouparanis, P. (2016). *Makeshift Refugee Camps in Northern Greece Evacuated/Europe/News and Current Affairs from around the Continent*. Available online: <https://www.dw.com/en/makeshiftrefugee-camps-in-northern-greece-evacuated/a-19323822>. (Last accessed 8/2/21).
  46. UNHCR. *Greece Factsheet UNHCR*. Available online: <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/74134>
  47. UNHCR. *Greece. 2019*. Available online: www.unhcr.org (last accessed at: 8/2/21).
  48. Ekathimerini. (2019). *Moria Migrant Camp on Lesbos Breaks New Record with Nearly 14,000 residents/:* 2019. Available online: <https://www.ekathimerini.com/245523/article/ekathimerini/news/moria-migrant-camp-on-lesvos-breaks-new-record-with-nearly-14000-residents> (last accessed at 8/2/21).
  49. Mellou, K.; Silvestros, C.; Georgakopoulou, T.; Koustenis, A.; Kokkinou, E.; Botsi, C.; Terzidis, A. (2017) *Activities for Increasing Childhood Vaccination Coverage of the Refugee and Migrant Population, Greece, European Program PHILOS*. Available online: <https://waset.org/pdf/books/?id=77245&pageNumber=1> (last accessed: 8/2/21).
  50. Ben Farhat, J.; Blanchet, K.; Juul Bjertrup, P.; Veizis, A.; Perrin, C.; Coulborn, R.M.; Mayaud, P.; Cohuet, S. (2018). *Syrian refugees in Greece:*

- Experience with violence, mental health status, and access to information during the journey and while in Greece.* Available online: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/29530041>. (last accessed 8/2/21).
51. Arsenijević, J.; Schillberg, E.; Ponthieu, A.; Malvisi, L.; Ahmed, W.A.E.; Argenziano, S.; Zamatto, F.; Burroughs, S.; Severy, N.; Hebling, C.; et al. (2016). *A crisis of protection and safe passage: Violence experienced by migrants/refugees travelling along the Western Balkan corridor to Northern Europe.* *Confl. Health*, 11, 6.
  52. Christoldoulou, G.N.; Abou-Saleh, M.T. (n.d). *Greece and the Refugee Crisis: Mental Health Context.* Available online: <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/5CA44CAA39B0A4930610AF212EAB0298/S20564740001410a.pdf/div-class-title-greece-and-therefugee-crisis-mental-health-context-div.pdf> (accessed on 20 September 2020).
  53. Gunst, M.; Jarman, K.; Yarwood, V.; Rokadiya, S.; Capsaskis, L.; Orcutt, M.; Abbara, A. (2019). *Healthcare access for refugees in Greece: Challenges and opportunities.* *Health Policy*, 123, 818–824.
  54. Bradby, H.; Lebano, A.; Hamed, S.; Gil-Salmerón, A.; Durá-Ferrandis, E.; Garcés-Ferrer, J.; Sherlaw, W.; Chrisova, I.; Karnaki, P.; Zoata, D.; et al. (2020). *Policy Makers’, NGO, and Healthcare Workers’ Accounts of Migrants’ and Refugees’ Healthcare Access Across Europe—Human Rights and Citizenship Based Claims.* *Front. Sociol*, 5, 16.
  55. Kotsiou, O., Kotsios, P.; Srivastava, D.; Kotsios, V.; Gourgoulianis, K.; Exadaktylos, A. (2018). *Impact of the refugee crisis on the Greek Healthcare System: A long road to Ithaca.* *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 15, 1790.
  56. Kousoulis, A.A.; Ioakeim-Ioannidou, M.; Economopoulos, K.P. (2016). *Access to health for refugees in Greece: Lessons in inequalities.* *Int. J. Equity Health*, 15, 122.
  57. European Public Health Alliance. (2020). *Access to Health Is a Luxury for Stranded Refugees in Greece – EPHA.* Available online: <https://epha.org/access-to-health-is-a-luxury-for-stranded-refugees-in-greece>. (last accessed 8/2/21).
  58. Nikendei Chr., Kindermann D., Brandenburg-Ceynowa H., Derreza-Greeven C., Zeyher V., Junne Fl., Friederich H.-Chr., Bozorgmehr K.. (2019). *Asylum*

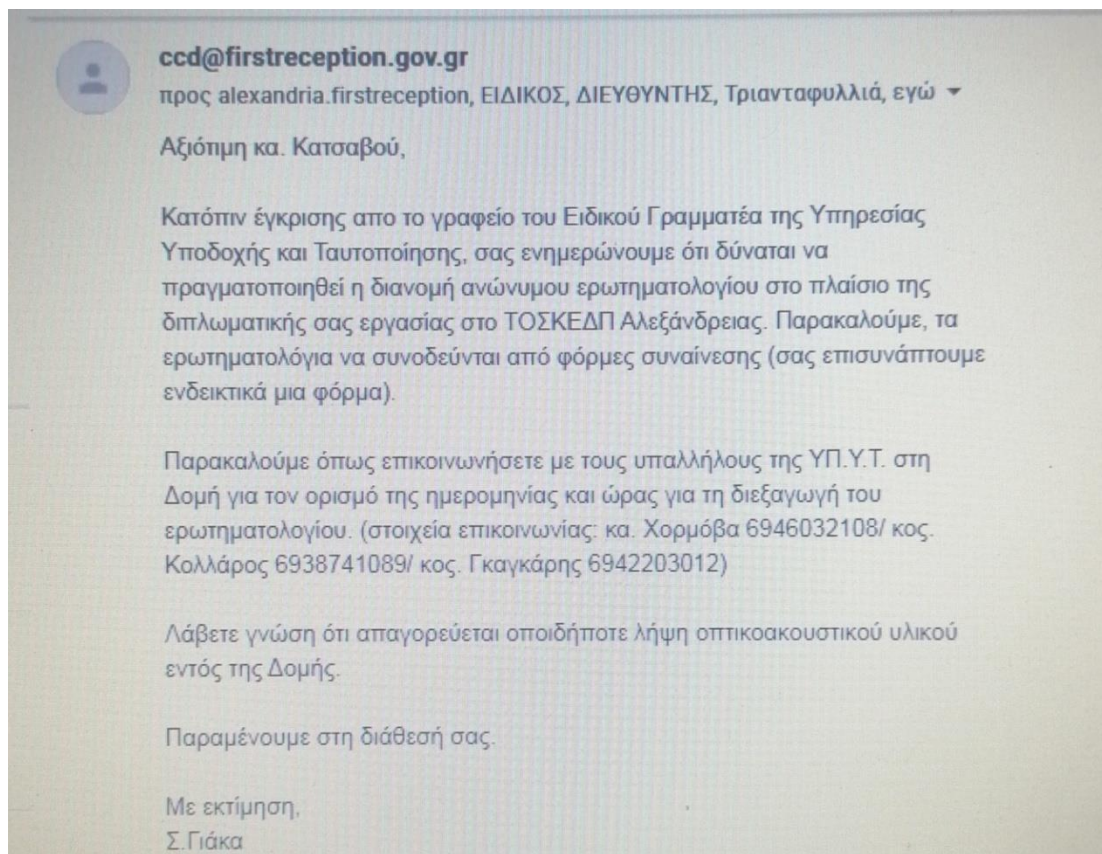
- seekers' mental health and treatment utilization in a threemonths follow-up study after transfer from a state registration-andreception-center in Germany.* Health Policy 123, 864–872.
59. Wittchen H-U, Jacobi F, Rehm J, Gustavsson A, Svensson M, Jönsson B, et al. (2011). *The size and burden of mental disorders and other disorders of the brain in Europe.* European Neuropsychopharmacology 2011;21:655-79.
  60. Niklewski G, Richter K, Lehfeld H. (2012). *Abschlussbericht im Verfahren für "Gutachterstelle zur Erkennung von psychischen Störungen bei Asylbewerberinnen und Asylbewerbern–Zirndorf "*. Klinikum Nürnberg, Nürnberg Google Scholar.
  61. Jensen TK, Skårdalsmo EMB, Fjermestad KW. (2014). *Development of mental health problems-a follow-up study of unaccompanied refugee minors.* Child and Ado-lescent Psychiatry and Mental Health; 8:29.
  62. Lie B. (2002). *A 3-year follow-up study of psychosocial functioning and general symp-toms in settled refugees.* Acta Psychiatrica Scandinavica.106:415–25.
  63. Vervliet M, Lammertyn J, Broekaert E, Derluyn I. (2014). *Longitudinal follow-up of the mental health of unaccompanied refugee minors.* European Child & Adolescent Psychiatry, 23:337–46.
  64. Carlsson JM, Mortensen EL, Kastrup M. (2005). *A follow-up study of mental health and health-related quality of life in tortured refugees in multidisciplinary treatment.* The Journal of Nervous and Mental Disease. 193:651–7.
  65. Kivling-Bodén G. (2005) *Life situation and posttraumatic symptoms: a follow-up study of refugees from the former Yugoslavia living in Sweden.* Nordic Journal of Psychiatry. 55:401–8.
  66. Grupp Fr., Piskernik B., Mewes R. (2020). *Is depression comparable between asylum seekers and native Germans? An investigation of measurement invariance of the PHQ-9.* Journal of Affective Disorders 262 451–458.
  67. Baas, K.D., Cramer, A.O., Koeter, M.W., van de Lisdonk, E.H., van Weert, H.C., Schene, A.H., (2011). *Measurement invariance with respect to ethnicity of the Patient Health Questionnaire-9 (PHQ-9).* J. Affect. Disord. 129 (1–3), 229–235.

68. Crane, P.K., Gibbons, L.E., Willig, J.H., Mugavero, M.J., Lawrence, S.T., Schumacher, J.E., Crane, H.M., (2010). *Measuring depression levels in HIV-infected patients as part of routine clinical care using the nine-item Patient Health Questionnaire (PHQ-9)*. *AIDS Care* 22 (7), 874–885.
69. Huang, F.Y., Chung, H., Kroenke, K., Delucchi, K.L., Spitzer, R.L., (2006). *Using the patient health questionnaire-9 to measure depression among racially and ethnically diverse primary care patients*. *J. Gen. Intern. Med.* 21 (6), 547–552.
70. Reich, H., Rief, W., Bröhler, E., Mewes, R., (2018). *Cross-cultural validation of the German and Turkish versions of the PHQ-9: an IRT approach*. *BMC Psychol.* 6 (1), 26.
71. Finoa E., Mema D., Russoa P.M. (2020). *War trauma exposed refugees and posttraumatic stress disorder: The moderating role of trait resilience*. *Journal of Psychosomatic Research*: 129.
72. M. Hollifield, T.D. Warner, B. Krakow, J. Westermeyer. (2018). *Mental health effects of stress over the life span of refugees*. *J. Clin. Med.* 7 25. Online at: <https://doi.org/10.3390/jcm7020025> (last accessed at 8/2/21).
73. R.D. Schweitzer, M. Brough, L. Vromans, M. Asic-Kobe, (2011). *Mental health of newly arrived Burmese refugees in Australia: contributions of pre-migration and postmigration experience*, *Aust. N. Z. J. Psychiatry* 45, 299–307.
74. Badri Abd., Eltayeb Sh., Mohamed M., Verdelia H. (2020). *Mental health and resilience status of Eritrean unaccompanied refugee minors in Sudan*. *Children and Youth Services Review*: 116.
75. Hammack, P. L., Robinson, W. L., Crawford, I., & Li, S. T. (2004). *Poverty and depressed mood among urban African-American adolescents: A family stress perspective*. *Journal of Child and Family Studies*, 13(3), 309–323.
76. Najman, J. M., Hayatbakhsh, M. R., Clavarino, A., Bor, W., O'callaghan, M. J., & Williams, G. M. (2010). *Family poverty over the early life course and recurrent adolescent and young adult anxiety and depression: A longitudinal study*. *American Journal of Public Health*, 100(9), 1719–1723.
77. Yayan E.H., M.E. Dükena., Özdemir A.A., Çelebioğlu A.(2020). *Mental Health Problems of Syrian Refugee Children: Post-Traumatic Stress, Depression and Anxiety*. *Journal of Pediatric Nursing* 51 e27–e32.

78. Şirin, S. r., & Rogers-Şirin, L. (2015). *The educational and mental health needs of Syrian refugee children*. Migration Policy Institute.
79. Sirin, S., & Rogers-Sirin, L. (2015). *The educational and mental health needs of Syrian refugee children*. National Center On Immigrant Integration Policy.
80. Özer, S., Şirin, S., & Oppedal, B. (2016). *Bahçeşehir study of Syrian refugee children in Turkey*. Basakşehir University.
81. Hadfield, K., Ostrowski, A., & Ungar, M. (2017). *What can we expect of the mental health and well-being of Syrian refugee children and adolescents in Canada?* Canadian Psychology/Psychologie Canadienne, 58(2), 194–201.
82. Hamdan-Mansour, A. M., Abdel Razeq, N. M., Abdul Haq, B., Arabiat, D., & Khalil, A. A. (2017). *Displaced Syrian children's reported physical and mental wellbeing*. Child and Adolescent Mental Health, 22(4), 186–193.
83. Soykoek, S., Mall, V., Nehring, I., Henningsen, P., & Aberl, S. (2017). *Post-traumatic stress disorder in Syrian children of a German refugee camp*. The Lancet, 389, 903–904.
84. Triantafyllou, K., Othiti, I., Xylouris, G., et al., (2018). *Mental health and psychosocial factors in young refugees, immigrants and Greeks: a retrospective study*. Psychiatriki 29, 231–239.
85. Shokri, A., Sabzevari, S., Hashemi, A.S., (2020). *Impacts of flood on health of Iranian population: Infectious diseases with an emphasis on parasitic infections*. Parasite Epidemiol. Control 9, e00144.
86. Bulik, K.J., Colucci, E., (2019). *Refugees, resettlement experiences and mental health: a systematic review of case studies*. J. Bras. Psiquiatr. 68, 121–132.
87. Slewa-Younan, S., Uribe Guajardo, M.G., Heriseanu, A., et al., (2015). *A systematic review of post-traumatic stress disorder and depression amongst Iraqi refugees located in western countries*. J. Immigr. Minor Health 17, 1231–1239.
88. Babatunde-Sowole O., DiGiacomo M., Power T., M.Davidson P., Jackson D.(2020). *Resilience of African migrant women: Implications for mental health practice*. International Journal of Mental Health Nursing: 29, 92–101.
89. Arnetz J, Rofa Y, Arnetz B, Ventimiglia M, Jamil H. (2013). *Resilience as a protective factor against the development of psychopathology among refugees*. J Nerv Ment Dis. 201 (3): 167-172. doi:10.1097/NMD.0b013e3182848afe.

Παραρτήματα

Άδεια

Φόρμα συναίνεσης

CONSENT FORM

Title of Project:

Name of Researcher:

Contact details:

Address:

Tel:

Email:

box

Please initial

1. I confirm that I have read and understand the information sheet for the above study and have had the opportunity to ask questions.
2. I understand that my participation is voluntary and that I am free to withdraw at any time, without giving any reason.
3. I understand that any personal information that I provide to the researchers will be kept strictly confidential.
4. I agree to be audio recorded during my interactions with the researcher.
5. I agree to be observed by the researcher.
6. I agree to be interviewed by the researcher.

- 7. I agree my quotes to be used in this research or any other publication anonymously.
- 8. I agree to take part in the above study.

—

Researcher: Evgenia Katsavou	Date:	Signature:
---------------------------------	-------	------------

_____

Ερωτηματολόγιο

Έντυπο συναίνεσης σε έρευνα Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Διερεύνηση τραύματος, ανθεκτικότητας και ψυχικής υγείας προσφύγων και μεταναστών στον Ελλαδικό χώρο.

Περιγραφή της έρευνας και της συμμετοχής σας

Παρακαλείστε να συμμετέχετε στην έρευνα που πραγματοποιείται από την Κατσαβού Ευγενία εκ μέρους του Πανεπιστημίου της Θεσσαλίας. Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση του βαθμού των ψυχολογικών επιδράσεων σε μετανάστες που έχουν εκτεθεί σε καταστάσεις βίας ή/και βασανιστηρίων.

Η συμμετοχή σας πραγματοποιείται με την συμπλήρωση τριών διαδοχικών ερωτηματολογίων σε μία φόρμα.

Πιθανά οφέλη

Αν και δεν υπάρχουν άμεσα, γνωστά, οφέλη προς εσάς, η συμμετοχή σας θα επιτρέψει την περαιτέρω κατανόηση των αρνητικών συνεπειών της έκθεσης των μεταναστών στη βία αλλά και στην προσπάθεια βελτίωσης των αποτελεσμάτων αυτών μέσα από κατάλληλη παρέμβαση από ειδικούς.

Προστασία δεδομένων

Η ταυτότητα σας δεν θα αποκαλυφθεί σε καμία περίπτωση από τα αποτελέσματα της έρευνας.

Εθελοντική συμμετοχή

Η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι εθελοντική. Μπορείτε να επιλέξετε να μην συμμετέχετε ή μπορείτε να αποχωρήσετε οποιαδήποτε στιγμή. Δεν θα υπάρχουν επιπτώσεις σε περίπτωση μη συμμετοχής ή αποχώρησης. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου σημαίνει και αποδοχή συμμετοχής στην έρευνας.

Επικοινωνία

Εάν έχετε οποιαδήποτε ερώτηση ή προβληματισμούς σχετικά με την έρευνα ή εάν προκύψει κάποιο πρόβλημα παρακαλώ επικοινωνήστε με την κα Κατσαβού Ευγενία στο 6946790642. Εάν έχετε απορίες ή προβληματισμούς σχετικά με τα δικαιώματά σας ως συμμετέχοντα στην έρευνα παρακαλώ επικοινωνήστε στο katsavoue@gmail.com.

Εισαγωγή

1) Φύλο:

☐ Άνδρας	☐ Γυναίκα
------------------------------	-------------------------------

2) Οικογενειακή κατάσταση

☐ Ανύπαντρος/η	☐ Παντρεμένος/η	☐ .....
------------------------------------	-------------------------------------	-----------------------------

3) Αριθμός παιδιών.....

4) Έχετε συγγενείς σε άλλη χώρα ή αναγκαστήκατε να αφήσετε μέλος οικογένειας στην χώρα προέλευσης σας;

☐ Μητέρα	Χώρα:.....
☐ Πατέρας	Χώρα:.....
☐ Σύζυγος	Χώρα:.....
☐ Παιδιά (αριθμός).....	Χώρα:.....

5) Εθνικότητα

☐ Συρία	☐ Πακιστάν	☐ Ιράκ
☐ Αφγανιστάν	☐ Παλαιστίνη	☐ Αίγυπτος
☐ Μπαγκλαντές	☐ Νιγηρία	☐ Σουδάν
☐ Κουρδιστάν	☐ Τουρκία	☐ .....

6) Επίπεδο εκπαίδευσης

☐ Κανένα	☐ Βασικό	☐ Γυμνάσιο
☐ Πανεπιστήμιο	☐ Msc/Phd	Άλλο.....

7) Επάγγελμα.....

8) Εισόδημα

☐ Λιγότερο από 3000€ ανά έτος	☐ Περισσότερο από 3000€ ανά έτος
---	--

9) Σημαντικές ημερομηνίες

Ημερομηνία αναχώρησης από την πατρίδα...../...../.....

Ημερομηνία άφιξης στην Ελλάδα..... /...../.....

Ημερομηνία άφιξης στο χώρο φιλοξενίας..... /...../.....

Έχετε απέλαση; Ναι Όχι

Εάν ναι τότε ξαναμπήκατε;..... /...../.....

Εάν ναι, πόσες φορές προσπαθήσατε;.....

Ημερομηνία πιθανής αναχώρησης από τη Ελλάδα;...../...../.....

10) Συνθήκες διαβίωσης

	Καλές	Μέτριες	Κακές
Περιγράψτε τις συνθήκες διαβίωσης σας			
Περιγράψτε τις σχέσεις σας με του ντόπιους			

Συμπληρώνεται από την ερευνήτρια

Ημερομηνία συμπλήρωσης ερωτηματολογίου...../...../.....

Άτομο με εμφανή εξωτερικά τραύματα

☐ Χέρια	☐ Κορμός	☐ Κεφάλι
☐ Πόδια	☐ Στήθος	☐ .....

Κατάσταση σώματος

☐ Φυσιολογική	☐ Απουσία άνω άκρου	☐ Απουσία κάτω άκρου
Άλλο.....		

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΑΣΘΕΝΟΥΣ (PHQ-9)

Τις τελευταίες 2 εβδομάδες πόσο συχνά ενοχληθήκατε απ' οποιοδήποτε από τα παρακάτω προβλήματα; (Υποδείξτε την απάντησή σας με ένα "✓")	Καθόλου	Αρκετές μέρες	Περισσό- τερες από τις μισές μέρες	Σχεδόν κάθε μέρα
1. Μικρό ενδιαφέρον ή λίγη απόλαυση στις δραστηριότητές μου	0	1	2	3
2. Νιώθετε καταβεβλημένος(η), κατατεθλιμμένος(η) ή απελπισμένος(η)	0	1	2	3
3. Έχετε πρόβλημα να αποκοιμηθείτε ή να συνεχίσετε τον ύπνο σας ή κοιμάστε υπερβολικά	0	1	2	3
4. Νιώθετε κουρασμένος(η) ή έχετε λίγη ενέργεια	0	1	2	3
5. Έχετε λίγη όρεξη ή τρώτε υπερβολικά	0	1	2	3
6. Νιώθετε άσχημα για τον εαυτό σας ή ότι έχετε αποτύχει ή ότι έχετε απογοητεύσει τον εαυτό σας ή την οικογένειά σας	0	1	2	3
7. Έχετε πρόβλημα συγκέντρωσης σε κάποιες ενέργειες, όπως όταν διαβάζετε την εφημερίδα ή όταν παρακολουθείτε τηλεόραση	0	1	2	3
8. Κινείστε ή μιλάτε τόσο αργά που άλλοι άνθρωποι θα το παρατηρούσαν Ή το αντίθετο – είστε τόσο ανήσυχος(η) ή νευρικός(ή), που κινείστε πολύ περισσότερο από το συνηθισμένο	0	1	2	3
9. Σκεπτόσαστε ότι θα ήταν καλύτερα αν είχατε πεθάνει ή σκεπτόσαστε να προκαλέσετε κακό στον εαυτό σας με κάποιο τρόπο	0	1	2	3

FOR OFFICE CODING   0   +   +   +
=Total Score:

Εάν επιλέξατε κάποια προβλήματα, πόση δυσκολία προκάλεσαν τα προβλήματα αυτά στη δουλειά σας, στις οικιακές εργασίες σας ή στην επικοινωνία σας με άλλα άτομα;

Καμία δυσκολία
Μερική δυσκολία
Μεγάλη δυσκολία
Υπερβολική δυσκολία

Συντάχθηκε από τους Δότερες Robert L. Spitzer, Janet B.W. Williams, Kurt Kroenke και τους συνεργάτες τους με εκπαιδευτική επιχορήγηση από την Pfizer Inc. Δεν απαιτείται άδεια για αναπαραγωγή, μετάφραση, εμφάνιση ή διανομή.

The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC: Connor, K. M., & Davidson, J. R. T., 2003).

Παρακαλούμε επιλέξτε τη δήλωση που περιγράφει καλύτερα τη δική σας πραγματικότητα κατά τη διάρκεια των τελευταίων 30 ημερών.

Είναι σημαντικό να απαντήσετε με τη μεγαλύτερη δυνατή ειλικρίνεια και να θυμάστε ότι δεν υπάρχουν "σωστές" ή "λάθος" απαντήσεις.

Απαντήστε σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Καθόλου αληθές 0	Σπάνια αληθές 1	Κάποιες φορές αληθές 2	Συχνά αληθές 3	Σχεδόν πάντα αληθές 4
---------------------	--------------------	---------------------------	-------------------	--------------------------

1. Μπορώ να προσαρμόζομαι στην αλλαγή ____
2. Έχω στενές και ασφαλείς σχέσεις ____
3. Μερικές φορές η μοίρα και ο Θεός μπορούν να βοηθήσουν ____
4. Μπορώ να τα βγάλω πέρα με ό,τι μου προκύπτει ____
5. Προηγούμενες επιτυχίες μου δίνουν αυτοπεποίθηση για καινούριες προκλήσεις ____
6. Βλέπω την εύθυμη πλευρά των πραγμάτων ____
7. Το να αντεπεξέρχομαι στο στρες μου δίνει δύναμη ____
8. Έχω την τάση να ανακάμπτω μετά από κάποια δοκιμασία ή ασθένεια ____
9. Τα πράγματα συμβαίνουν για κάποιο λόγο ____
10. Κάνω την καλύτερη δυνατή προσπάθεια, ό,τι και να γίνει ____
11. Μπορώ να επιτυγχάνω τους στόχους μου ____
12. Όταν τα πράγματα φαίνονται χωρίς ελπίδα, εγώ δεν παραιτούμαι ____
13. Ξέρω που να στραφώ για βοήθεια ____
14. Όταν βρίσκομαι κάτω από πίεση, συγκεντρώνομαι και σκέφτομαι καθαρά ____
15. Προτιμώ να παίρνω το προβάδισμα στην επίλυση προβλημάτων ____
16. Δεν αποθαρρύνομαι εύκολα από την αποτυχία ____
17. Με θεωρώ δυνατό άτομο ____
18. Μπορώ να παίρνω μη δημοφιλείς ή δύσκολες αποφάσεις ____
19. Μπορώ να χειρίζομαι δυσάρεστα συναισθήματα ____
20. Έχω ανάγκη να ακολουθώ τη διαίσθησή μου ____
21. Έχω ισχυρή αίσθηση σκοπού ____
22. Νιώθω ότι έχω τον έλεγχο της ζωής μου ____
23. Μου αρέσουν οι προκλήσεις ____
24. Εργάζομαι για να επιτυγχάνω τους στόχους μου ____
25. Καμαρώνω για τις επιτεύξεις μου ____

HARVARD TRAUMA QUESTIONNAIRE

Iraqi Version- Arabic

_____	:	Όνομα/Name
_____	:	Φύλο/Sex
_____	:	Ημ. Γέννησης/Date of Birth
_____	:	Οικ. κατάσταση/Marital Status
_____	:	Ημερομηνία /Date

Οδηγίες:

Θα θέλαμε να σας ρωτήσουμε σχετικά με το ιστορικό προηγούμενων και τωρινών συμπτωμάτων σας. Αυτές οι πληροφορίες θα χρησιμοποιηθούν για να μας βοηθήσετε να παρέχουμε καλύτερη ιατρική φροντίδα. Παρόλα αυτά μπορεί να θεωρήσετε κάποιες ερωτήσεις ενοχλητικές. Σε αυτή την περίπτωση μπορείτε και να μην απαντήσετε. Κάτι τέτοιο δεν θα επηρεάσει την θεραπεία σας. Οι απαντήσεις σας θα παραμείνουν εμπιστευτικές.

Instructions:

We would like to ask you about your past history and present symptoms. This information will be used to help us provide you with better medical care. However, you may find some questions upsetting. If so, please feel free not to answer. This will certainly not affect your treatment. Your responses will be kept confidential.

Μέρος I: ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Part I: TRAUMA EVENTS

Παρακαλούμε σημειώστε εάν βιώσατε κάποια από τις παρακάτω εμπειρίες (Επιλέξτε την αντίστοιχη απάντηση Ναι και Όχι σε κάθε περίπτωση)

Please indicate whether you have experienced any of the following events (check "YES" or "NO" for each column).

		Nai/Yes	Όχι/No
1	Καταπίεση λόγω εθνικότητας, θρησκείας ή αίρεσης Oppressed because of ethnicity, religion, or sect		
2	~~Παρουσία ενώ κάποιος έψαχνε στο σπίτι σας για αντικείμενα ή ανθρώπους; Present while someone searched for people or things in your home.~~		
3	Ευριστική έρευνα Searched		
4	Καταστροφή, κατάσχεση ή κλοπή ιδιοκτησίας Property lost, confiscated, or destroyed		
5	Εξαναγκασμός εσωτερικής μετανάστευσης σε περιοχή χαμηλότερου επιπέδου διαβίωσης Forced to leave your hometown and settle in a different part of the country with minimal services		
6	Φυλάκιση Imprisoned		
7	~~Βίωμα βλάβης αρρώστιας χωρίς πρόσβαση σε ιατρική φροντίδα ή φαρμακευτικό υλικό Suffered ill health without access to medical care or medicine~~		
			2

9	Βίωμα έλλειψης φαγητού ή πόσιμου νερού Suffered from lack of food or clean water				
10	Εξαναγκασμός σε μετακόμιση Forced to flee your country Απέλαση από την χώρα λόγω καταγωγής, θρησκείας ή αίρεσης Expelled from country based on ancestral origin, religion, or sect				
11	Απώλεια οικίας Lacked shelter				
12	Μάρτυρας σε γεγονότα βεβήλωσης ή καταστροφής θρησκευτικών συμβόλων ή ναών Witnessed the desecration or destruction of religious shrines or places of religious instruction				
13	Μάρτυρας κατά την σύλληψη, βασανισμό, ή εκτέλεση θρησκευτικών ηγετών ή σημαντικών μελών της τοπικής κοινωνίας Witnessed the arrest, torture, or execution of religious leaders or important members of tribe				
14	Μάρτυρας μαζικών εκτελέσεων πολιτών Witnessed mass execution of civilians				
15	Μάρτυρας βομβαρδισμών, εμπρησμών, ισοπέδωσης κατοικημένων περιοχών ή βάλτων Witnessed shelling, burning, or razing of residential areas or marshlands				
16	Μάρτυρας σε επιθέσεις με χημικά κατοικημένων περιοχών ή βάλτων Witnessed chemical attacks on residential areas or marshlands				
17	Έκθεση σε συνθήκες μάχης (εκρήξεις, επίθεση πυροβολικού) ή σε ναρκοπέδια Exposed to combat situation (explosions, artillery fire, shelling) or landmine.				
18	Βαρύ τραυματισμός λόγω από έκθεση σε πεδία μαχών ή ναρκοπέδια Serious physical injury from combat situation or landmine				
19	Χρήση ως ανθρωπίνης ασπίδας Used as a human shield				
20	Σοβαροί τραυματισμοί μέλους της οικογένειας ή φιλικού προσώπου από έκθεση σε μάχη ή σε ναρκοπέδιο Serious physical injury of family member or friend from combat situation or landmine				
21	Ήσασταν μάρτυρας αποσυντεθημένων πτωμάτων Witnessed rotting corpses				
22	Αναγκαστήκατε σε κάτοικον περιορισμό εξαιτίας της κατάστασης χάους και βίας που επικρατούσε έξω Confined to home because of chaos and violence outside				
23	Ήσασταν μάρτυρας ατόμου που έπαθε σωματικές βλάβες (ξυλοδαρμός, μαχαίρωμα κλπ.) Witnessed someone being physically harmed (beating, knifing, etc.)				
24	Ήσασταν μάρτυρας σεξουαλικής κακοποίησης ή βιασμού Witnessed sexual abuse or rape				
25	Ήσασταν μάρτυρας βασανιστηρίων Witnessed torture				
26	Ήσασταν μάρτυρας σε φόνο Witnessed murder				
				3	

27	Εξαναγκαστήκατε να καταδώσετε κάποιον θέτοντας τη ζωή του σε κίνδυνο Forced to inform on someone placing them at risk of injury or death				
28	Εξαναγκαστήκατε να καταστρέψετε την περιουσία κάποιου Forced to destroy someone's property				
29	~~Εξαναγκαστήκατε να κάνετε κακό σε κάποιον (ξυλοδαρμός, μαχαίρωμα κλπ.) Forced to physically harm someone (beating, knifing, etc.)~~				
30	Δολοφονία ή βίαιος θάνατος μέλους της οικογένειας (παιδί, σύζυγος κλπ.) Murder or violent death of family member (child, spouse, etc.)				
31	Δολοφονία ή βίαιος θάνατος φίλου Murder or violent death of friend				
32	Εξαναγκαστήκατε να πληρώσετε για τη σφαίρα που χρησιμοποιήθηκε για την εκτέλεση μέλους της οικογένειας σας (παιδί, σύζυγος κλπ.) Forced to pay for bullet used to kill family member (child, spouse, etc.)				
33	Σας απαγορεύτηκε η εκτέλεση της κηδείας νεκρού μέλους της οικογένειας (παιδί σύζυγος κλπ.) Received the body of a family member(child, spouse, etc.) and prohibited from mourning them and performing burial rites				
34	Εξαφάνιση μέλους της οικογένειας (παιδί σύζυγος κλπ.) Disappearance of a family member (child, spouse, etc.)				
35	Εξαφάνιση φιλικού προσώπου Disappearance of a friend				
36	Απαγωγή ή ομηρεία μέλους της οικογένειας (παιδί σύζυγος κλπ.) family member (child, spouse, etc.) kidnapped or taken as a hostage				
37	Απαγωγή ή ομηρεία φιλικού προσώπου friend kidnapped or taken as a hostage				
38	Κάποιος σας κατέδωσε βάζοντας τη ζωή σας σε κίνδυνο Someone informed on you placing you and your family at risk of injury or death.				
39	Σας έχουν χτυπήσει (ξυλοδαρμός, μαχαίρωμα κλπ.) Physically harmed (beaten, knifed, etc.)				
40	Σας έχουν απαγάγει ή σας έχουν πάρει ως όμηρο Kidnapped or taken as a hostage				
41	Σας έχουν κακοποιήσει σεξουαλικά ή σας έχουν βιάσει Sexually abused or raped (i.e., forced sexual activity)				
42	Εχετε υποστεί σωματικά ή/και πνευματικά βασανιστήρια Tortured (i.e., while in captivity you received deliberate and systematic infliction of physical and/or mental suffering)				
43	Παρακαλούμε προσδιορίστε άλλες παράρμεις καταστάσεις που κινδύνευσε η ζωή σας :				
	Please specify any other situation that was very frightening or in which you felt your life was in danger:				
					4

ΜΕΡΟΣ II: ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

PART II: PERSONAL DESCRIPTION

Παρακαλούμε δείξτε πιο θεωρείται ως το πιο τραυματικό ή τρομακτικό γεγονός που έχετε βιώσει. Παρακαλούμε να γράψετε τον τόπο και τον χρόνο που αυτό συνέβη. .

Please indicate what you consider to be the most hurtful or terrifying events you have experienced. Please specify where and when these events occurred.

Υπό τις τρέχουσες συνθήκες διαβίωσης σας (π.χ. κέντρο φιλοξενίας, χώρα εγκατάστασης κλπ) πιο είναι το πιο άσχημο συμβάν που βιώσατε, εάν είναι διαφορετικό από το προηγούμενο. Παρακαλούμε να γράψετε τον τόπο και τον χρόνο που αυτό συνέβη.

Under your current living situation (i.e. refugee camp, country of resettlement, returned from exile, etc.) what is the worst event that has happened to you, if different from above. Please specify where and when these events occurred.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ: ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΙ

PART III: HEAD INJURY

Εάν απαντήσετε «ΝΑΙ» στις επόμενες ερωτήσεις παρακαλούμε διευκρινίστε εάν χάσατε τις αισθήσεις σας και για πόσο καιρό.

If you answer "YES" to the following trauma events, please indicate if you lost consciousness and for how long.

		Βίωμα Experienced?		Απώλεια αισθήσεων Loss of Consciousness?		Εάν Ναι για πόσο If yes, for how long?	
		Yes Ναι	No Όχι	Yes Ναι	No Όχι	Hours Ωρες	Minutes Λεπτά
1	Χτυπήματα στο κεφάλι Beatings to the head						
2	Πνιγμός ή στραγγαλισμός Suffocation or strangulation						
3	Πνιγμός Near drowning						
4	Τραύμα στο κεφάλι από κοντινή έκρηξη Injury to the head from nearby explosion Άλλα τραύματα στο κεφάλι (π.χ. τραύμα από σφαίρα ή οβίδα, μαχαίριά, Καψίματα κλπ) Other types of injury to the head (e.g., shrapnel, bullet wound, stabbing, burns, etc.)						
5	Λιμός Starvation						
6a	Εάν απαντήσατε Ναι στην ερώτηση 6 ποιο ήταν το κανονικό σας βάρος _____ Το βάρος μετά το λιμό; _____ If yes to item 6, what was your Normal weight: _____ Starvation weight: _____						
6b	Εάν απαντήσατε Ναι στην ερώτηση 6 κινδυνέψατε να πεθάνετε λόγω του λιμού; Ναι Όχι _____ If yes to item 6, were you near death due to starvation? Yes: No: _____						

ΜΕΡΟΣ IV: ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ

PART IV: TRAUMA SYMPTOMS

Οι παρακάτω ερωτήσεις αναφέρονται σε συμπτώματα ανθρώπων που έχουν βιώσει τραυματικές εμπειρίες στην ζωή τους. Παρακαλούμε διαβάστε κάθε ένα από τα συμπτώματα προσεκτικά και επιλέξτε πόσο σας απασχόλησε το κάθε σύμπτωμα την προηγούμενη εβδομάδα.

The following are symptoms that people sometimes have after experiencing hurtful or terrifying events in their lives. Please read each one carefully and decide how much the symptoms bothered you in the past week.

		1 Καθόλου Not at all	2 Λίγο A little	3 Αρκετά Quite a bit	4 Πάρα πολύ Extremely
1	Συνεχείς σκέψεις ή αναμνήσεις των περισσότερο τραυματικών ή τρομακτικών γεγονότων Recurrent thoughts or memories of the most hurtful or terrifying events				
2	Αίσθηση συνεχούς αναβίωσης του γεγονότος Feeling as though the event is happening again				
3	Επαναλαμβανόμενοι εφιάλτες Recurrent nightmares				
4	Αίσθηση αποξένωσης ή απομόνωσης από τους ανθρώπους Feeling detached or withdrawn from people				
5	Ανικανότητα συναισθήματος Unable to feel emotions				
6	Αίσθηση νευρικότητας Feeling jumpy, easily startled				
7	Δυσκολία συγκέντρωσης Difficulty concentrating				
8	Δυσκολία ύπνου Trouble sleeping				
9	Αίσθηση επιγρύπνησης Feeling on guard				
10	Ευαιρεσθησία και εκδήλωση ξεσπασμάτων ή οργής Feeling irritable or having outbursts of anger				
11	Αποφυγή δραστηριοτήτων που υπενθυμίζουν το τραυματικό γεγονός Avoiding activities that remind you of the hurtful event				
12	Ανικανότητα επαναφοράς στη μνήμη των πιο τραυματικών γεγονότων Inability to remember parts of the most hurtful events				
13	Απώλεια ενδιαφέροντος των καθημερινών δραστηριοτήτων Less interest in daily activities				
14	Αίσθηση ότι δεν υπάρχει μέλλον για εσάς				

	Feeling as if you don't have a future				
15	Αποφυγή σκέψεων ή συναισθημάτων που έχουν σχέση με τραυματικά γεγονότα Avoiding thoughts or feelings associated with the hurtful events				
16	Απτόμημες συναισθηματικές ή φυσικές αντιδράσεις στην υπενθύμιση τραυματικών γεγονότων Sudden emotional or physical reaction when reminded of the most hurtful events				
17	Χαμηλή μνήμη Poor memory				
18	Αίσθηση εξάντλησης Feeling exhausted				
19	Ανησυχία από σωματικούς πόνους ή προβλήματα Troubled by bodily pain or physical problems				
20	Αίσθηση ότι έχουν μειωθεί οι δεξιότητές σας Feeling that you have less skills than you did before.				
21	Δυσκολία συγκέντρωσης Difficulty paying attention				
22	Αίσθηση ότι δεν μπορείτε να κάνετε ημερήσιο προγραμματισμό Feeling unable to make daily plans				
23	Δυσκολία αντιμετώπισης νέων καταστάσεων Having difficulty dealing with new situations				
24	Αίσθηση ότι είστε το μόνο άτομο που έχει υποφέρει τέτοια γεγονότα Feeling that you are the only one who suffered these events				
25	Αίσθηση ότι οι άλλοι δεν καταλαβαίνουν τι σας συμβαίνει Feeling that others don't understand what happened to you				
26	Αίσθηση ενοχής επειδή επιβιώσατε Feeling guilty for having survived				
27	Κατηγορείτε τον εαυτό σας για ότι έχει συμβεί Blaming yourself for things that have happened				
28	Αφιερώνετε χρόνο σκεπτόμενοι γιατί ο Θεός σας υποχρεώνει σε τέτοιες καταστάσεις Spending time thinking why God is making you go through such events				
29	Αίσθηση ανάγκης για εκδίκηση Feeling a need for revenge				
30	Αίσθηση εχθρικότητας από τους άλλους Feeling others are hostile to you				
31	Αίσθηση ότι κάποιος που εμπιστευτήκατε σας έχει προδώσει Feeling that someone you trusted betrayed you				
32	Αίσθηση απώλειας εμπιστοσύνης στους άλλους Feeling no trust in others				
33	Αίσθηση ότι μπορείτε να βασιστείτε μόνο στον Θεό Feeling that you have no one to rely upon but god				
34	Απελπισία Hopelessness				
35	Αίσθηση αδυναμίας να βοηθήσετε άλλους Feeling powerless to help others				

36	Αίσθηση ντροπής για τα τραυματικά γεγονότα που σας συνέβησαν Feeling ashamed of the hurtful or traumatic events that have happened to you				
37	Αίσθηση εξευτελισμού λόγω των εμπειριών σας Feeling humiliated by your experience				
38	Αίσθηση ότι αποτελείτε κακοτυχία για εσάς και την οικογένεια σας Feeling that you are a jinx to yourself and your family				
39	Ανακαλύπτετε ή σας ενημερώνουν ότι έχετε κάνει κάτι που δεν μπορείτε να θυμηθείτε Finding out or being told by other people that you have done something that you can't remember				
40	Αισθάνεστε σαν να έχετε χωριστεί σε δύο ανθρώπους και ο ένας εξετάζει τις πράξεις του άλλου Feeling as though you are split into two people and one of you is watching what the other is doing				
41	Dayeg (επαναλαμβανόμενες σκέψεις, αδυναμία συγκέντρωσης, έλλειψη πρωτοβουλίας, βαρεμάρα, προβλήματα ύπνου και σωματικά προβλήματα) Dayeg (ruminations, poor concentration, lack of initiative, boredom, sleep problems, tiredness, and somatic complaints)				
42	Qalbak maqboud (αίσθηση σφιξίματος στην καρδιά) Qalbak maqboud (sensation of the heart being squeezed)				
43	Asabi (ευερέθιστος, νευρικότητα, έλλειψη υπομονής, και ξεσπάσματα) Asabi(irritability, nervousness, lack of patience, and anger outbursts)				
44	Nafsak deeyega and makhnouk (αίσθηση σφιξίματος στο στήθος και πνιγμού) Nafsak deeyega and makhnouk (feeling of tightness in the chest and a choking sensation)				
45	Nafseetak ta'bana (κουρασμένη ψυχή) Nafseetak ta'bana (tired soul)				

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ

TORTURE HISTORY

Παρακαλούμε σημειώστε εάν έχετε βιώσει κάποια από τα παρακάτω γεγονότα οι πιο πολλοί άνθρωποι θεωρούν βασανιστήρια (Επιλέξτε την απάντηση «ΝΑΙ» ή «ΟΧΙ»)

Please indicate whether you have experienced any of the following events that many people consider torture (check "YES" or "NO" for each column).

		Ναι Yes	Όχι No
1	Εξαναγκαστήκατε να γράψετε ψευδείς ομολογίες Forced to write false confessions		
2	Ταπεινωθήκατε και απειληθήκατε Humiliated and threatened		
3	Σας έδεσαν τα μάτια Blindfolded		
4	Εξαναγκαστήκατε να μείνετε όρθιοι για μεγάλα χρονικά διαστήματα Forced to stand for long periods of time		
5	Σας έδεσαν με αλυσίδες ή με σχοινί Chained or tied		
6	Σας έβαλαν σε πολύ μικρά μέρη, σε κουτί ή σε σακί. Placed in a sack, box, or very small place		
7	Σας έβαλαν σε ένα κελί απομόνωσης χωρίς ρούχα, τουαλέτα ή εξαερισμό. Placed in an isolation cell with no clothes, toilet, or ventilation		
8	Στέρηση ύπνου Deprived of sleep		
9	Έκθεση σε συνεχές και έντονο θόρυβο Exposed to continuous and piercing noise		
10	Έκθεση σε υπερβολική ζέστη, έντονη ηλιοφάνεια ή έντονο φως Exposed to strong heat, sun, or light		
11	Έκθεση σε βροχή ή κρύο Exposed to rain or cold		
12	Στέρηση φαγητού και νερού για μεγάλα χρονικά διαστήματα Deprived of food and water for long periods of time		
13	Έκθεση σε συνθήκες βρωμιάς που οδήγησαν σε αρρώστια Exposed to dirty conditions leading to ill health		
14	Απαγόρευση ούρησης ή κένωσης Prevented from urinating or defecating		
15	Στέρηση ιατρικής φροντίδας Deprived of medical care		
16	Απαγόρευση πλυσίματος και προσευχής Prohibited from ablution and prayer		

17	Εξαναγκασμός σε εργασία Forced labor		
18	Δεμένος σε ένα ραβδί στα χέρια και στα πόδια για μεγάλα χρονικά διαστήματα Suspended from a rod by hands and feet for long periods of time		
19	Τεντωμένος σε σχάρα για μεγάλα χρονικά διαστήματα Stretched on a rack for long periods of time		
20	Σας χτύπησαν με μπουνιές, χαστούκια, κλωτσιές, ή με άλλα αντικείμενα Παρακαλώ ενημερώστε σε πιά περιοχή(κεφάλι, κορμό, γεννητικά όργανα κλπ) Punched, slapped, kicked, or stricken with objects (please specify targeted areas: head, torso, back, genitalia, etc.)		
21	Φάλανγκα Beaten on soles of feet with rods or whips (Falanga)		
22	Πνιγμός Head submerged in water with near drowning		
23	Κάψιμο με τσιγάρα, ζεστό λάδι, ηλεκτρικές συσκευές, ζεστό σίδερο ή οξύ Παρακαλώ ενημερώστε σε πιά περιοχή(κεφάλι, κορμό, γεννητικά όργανα κλπ) Burned by cigarettes, electrically heated rods, hot oil, fire, or corrosive acid/"tizab"(please specify targeted areas: hands, torso, back, genitalia, etc.)		
24	Ηλεκτροσόκ Παρακαλώ ενημερώστε σε πιά περιοχή(κεφάλι, κορμό, γεννητικά όργανα κλπ) Electrocuted (please specify targeted areas: hands, torso, back, genitalia, etc.)		
25	Εξαγωγή νυχιών με τη βία Fingernails, toenails, or teeth forcefully extracted		
26	Σημάδι Χ στο μέτωπο Forehead branded with an (x)		
27	Ακρωτηριασμός Body parts mutilated (ears, nose, tongue, hands, breasts, limbs, genitalia, etc.)		
28	Εικονικές εκτελέσεις Subjected to mock executions		
29	Έκδυση μπροστά σε κοινό Forced to undress in front of people		
30	Εξευτελισμός με την τοποθέτηση του σώματος σε διάφορες θέσεις σεξουαλικού περιεχομένου Forcibly arranged in various humiliating or sexually explicit positions		
31	Εάν απαντήσατε ΝΑΙ στην ερώτηση 30, σας έβγαλαν φωτογραφίες; If YES to (30), were you photographed?		
32	Ήσασταν μάρτυρα σεξουαλικής παρενόχλησης ή βιασμού Witnessed the sexual abuse, rape (i.e., forced sexual activity), or torture of someone		
33	Εξαναγκασμός στην σεξουαλική κακοποίηση άλλου ατόμου Forced to participate in the sexual abuse, rape, or torture of someone		
34	Κακοποιηθήκατε σεξουαλικά ή βιαστήκατε; Sexually abused or raped (i.e., forced sexual activity)		

ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕΡΟΣ IV – ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ ΤΡΑΥΜΑΤΟΣ
Scoring Part IV-Trauma Symptoms

A. Αθροίστε τον αριθμό των απαντήσεων

A. Sum the number of answered items

B. Τοποθετήστε του παρακάτω αριθμούς σε κάθε απάντηση

1=Καθόλου
2=Λίγο

3=Αρκετά
4=Πάρα πολύ

B. Assign the following numbers for each answered item

1 = "Not at all" "

2 = "A little" "

3 = "Quite a bit"

4 ="Extremely"

Γ. Αθροίστε τις βαθμολογίες και διαιρέστε με το συνολικό αριθμό των απαντήσεων

C. Add up item scores and divide by the total number of the answered items

DSM-IV PTSD SCORE = $\frac{\text{ITEMS 1-16}}{16}$

TOTAL SCORE = $\frac{\text{ITEMS 1-n}}{n}$

Περιπτώσεις βαθμολογιών του DSM-IV ή/και του συνολικού αθροίσματος >2,5 θεωρούνται ως ενδεικτικές ύπαρξης PTSD

Individuals with scores on DSM-IV and/or total > 2.5 are considered symptomatic for PTSD.

ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ 1951 ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Υπογράφηκε στην Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951
Εναρξη ισχύος : 22 Απριλίου 1954 σύμφωνα με το άρθρο 43
Κείμενο : Ηνωμένα Έθνη, Συλλογή Συμβάσεων Νο. 2545, Τόμος 189, Σελ.
137

[όπως κυρώθηκε με το **ν.δ. 3989 της 19/26 Σ/βρίου 1959 : περί κυρώσεως της πολυμερούς Συμβάσεως περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων (ΦΕΚ Α' 201)]**

Άρθρον μόνον: - Κυρούται και έχει πλήρη ισχύν Νόμου η εν Γενεύη συναφθείσα τη 28 Ιουλίου 1951 και υπό της Ελλάδος τη 10 Απριλίου 1952 υπογραφείσα πολυμερής Σύμβασις περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων, ομού μετά των παραρτημάτων αυτής και των προσηρητημένων αυτή επιφυλάξεων, ως έπεται το κείμενο εν Αγγλικώ πρωτοτύπω και εν Ελληνική μεταφράσει.

Εν τη Ελλ. Β. Πρεσβεία Ρώμης τη 17 Σεπτεμβρίου 1959 Εθεωρήθη και ετέθη η μεγάλη του Κράτους σφραγίς Εν Αθήναις τη 19η Σεπτεμβρίου 1959

Σύμβασις Περί Του Καθεστώτος Των Προσφύγων

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη,

Εχοντα υπ' όψιν ότι ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών και η Παγκόσμιος Διακήρυξις των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εγκριθείσα υπό της Γενικής Συνελεύσεως την 10ην Δεκεμβρίου 1948, επεβεβαίωσαν την αρχήν ότι δέον όπως οι άνθρωποι απολαύουν των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών άνευ διακρίσεως τινός. -

Εχοντα υπ' όψιν ότι ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών έχει επανειλημμένως εκδηλώσει το ζωηρόν αυτού ενδιαφέρον δια τους Πρόσφυγας και προσεπάθησεν όπως τους εξασφαλίση την ευρυτέραν δυνατήν άσκησιν των θεμελιωδών τούτων δικαιωμάτων και ελευθεριών.-

Εχοντα υπ' όψιν ότι είναι ευκαταία τόσον η αναθεώρησις και κωδικοποίησις των προϋπαρχουσών διεθνών συμφωνιών των αναφερομένων εις το Καθεστώς των Προσφύγων όσον και η επέκτασις της εφαρμογής αυτών και της εις τους πρόσφυγας παρεχομένης υπό τούτων προστασίας, δια μιας νέας συμφωνίας.-

Εχοντα υπ' όψιν ότι η παροχή ασύλου δυνατόν να συνεπάγεται εξαιρετικώς μεγάλην επιβάρυνσιν εις ωρισμένας χώρας και ότι η ικανοποιητική λύσις προβλήματος, ούτινος η διεθνής έκτασις και φύσις έχουν αναγνωρισθεί υπό του Ο.Η.Ε., δεν δύναται κατά συνέπειαν να επιτευχθή άνευ της διεθνούς συνεργασίας.-*Εκφράζοντα* την ευχήν όπως άπαντα τα Κράτη, αναγνωρίζοντα τον κοινωνικόν και ανθρωπιστικόν χαρακτήρα του προβλήματος των προσφύγων,

πράξουν πάν ό, τι τοις είναι δυνατόν ίνα το πρόβλημα τούτο μη αποβή
αιτία

εντάσεων των διεθνών σχέσεων.-

Λαμβάνουσα υπό σημείωσιν ότι ο Υπάτος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών δια τους Πρόσφυγας καθήκον έχει να επιτηρή τα της εφαρμογής των εξασφαλίζουσών την προστασίαν των προσφύγων διεθνών συμβάσεων και αναγνωρίζοντα ότι ο αποτελεσματικός συντονισμός των δια την λύσιν του προβλήματος τούτου ληφθέντων μέτρων θέλει εξαρτηθή εκ της συνεργασίας των Κρατών μετά του Υπάτου Αρμοστού.

Συνεφώνησαν τα κάτωθι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

"Καθορισμός του όρου πρόσφυξ"

Άρθρον 1. - Α. Εν τη εννοία της παρούσης συμβάσεως ο όρος "πρόσφυξ"

εφαρμόζεται επί :

Παντός προσώπου όπερ έχει θεωρηθή πρόσφυξ κατ' εφαρμογήν των Συμφωνιών της 12ης Μαΐου 1926 και 30ης Ιουνίου 1928, ή των Συμβάσεων της 28ης Οκτωβρίου 1933 και 10ης Φεβρουαρίου 1938, του Πρωτοκόλλου της 14ης Σεπτεμβρίου 1939 ή κατ' εφαρμογήν του Καταστατικού της Διεθνούς Οργανώσεως Προσφύγων.- Αποφάσεις περί μη αναγνωρίσεως της ιδιότητος του πρόσφυγος ληφθείσαι υπό της Διεθνούς Οργανώσεως Προσφύγων κατά την διάρκειαν της λειτουργίας αυτής δεν εμποδίζουν την αναγνώρισιν της ιδιότητος ταύτης εις πρόσωπα πληρούντα τους υπό του δευτέρου εδαφίου της παρούσης παραγράφου διαλαμβανόμενους όρους.

- Παντός προσώπου όπερ συνεπεία γεγονότων επελθόντων πρό της 1ης Ιανουαρίου 1951 και δεδικοιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητος, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή , λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης, ή εάν μη έχον υπηκοότητα τινά και ευρισκόμενον συνεπεία τοιούτων γεγονότων εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους αυτού διαμονής, δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να επιστρέψη εις ταύτην. Εν ή περιπτώσει πρόσωπόν τι είναι υπήκοος πλειόνων χωρών, ο όρος "ής έχει την υπηκοότητα" αναφέρεται εις μίαν εκάστην των χωρών ών το πρόσωπον τούτο είναι υπήκοος. Δεν θεωρείται στερούμενον της υπό της χώρας ής έχει την υπηκοότητα παρεχομένης προστασίας, πρόσωπον όπερ άνευ αιτίας βασιζομένης επί δεδικοιολογημένου φόβου δεν έκαμε χρήσιν της υπ' ετέρας των χωρών ών κέκτηται την υπηκοότητα παρεχομένης προστασίας.

Β. 1. Εν τη εννοία της παρούσης Συμβάσεως, αι λέξεις "γεγονότα επελθόντα πρό της 1ης Ιανουαρίου 1951" εν άρθρω 1Α σημαίνουν είτε α) "γεγονότα επελθόντα πρό της 1ης Ιανουαρίου 1951 εν Ευρώπη" είτε β) "γεγονότα επελθόντα πρό της 1ης Ιανουαρίου 1951 εν Ευρώπη ή

αλλαχού", έκαστον δε των Συμβαλλομένων Μερών θέλει προβή, κατά την υπογραφήν, επικύρωσιν ή προσχώρησιν, εις δήλωσιν καθορίζον ποίαν εκ των ως άνω δύο εννοιών θεωρεί εφαρμοστέαν όσον αφορά τας εκ της παρούσης Συμβάσεως υποχρεώσεις αυτού.

Πάν Συμβαλλόμενο Κράτος αποδεχθέν την εκδοχήν (α) δύναται ανά πάσαν στιγμήν να επεκτείνη τας υποχρεώσεις αυτού αποδεχόμενον την εκδοχήν

Η δι' ανακοινώσεως απευθυνομένης εις τον Γενικόν Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών.

Γ. Η παρούσα Σύμβασις παύει εφαρμοζομένη επί προσώπων εμπιπτόντων εις τας διατάξεις της ως άνω παραγρ. Α εις τας κατωτέρω περιπτώσεις

1. Εάν έκαμον εκ νέου οικειοθελώς χρήσιν της προστασίας της χώρας ης έχουν την υπηκοότητα, ή
2. εάν μετά την απώλειαν της υπηκοότητος αυτών, οικειοθελώς επανέκτησαν ταύτην, ή
3. εάν απέκτησαν νέαν υπηκοότητα και απολαύουν της υπό της χώρας της νέας αυτών υπηκοότητος παρεχομένης προστασίας, ή
4. εάν επέστρεψαν οικειοθελώς προς εγκατάστασιν εις την χώραν ή είχαν εγκαταλείψει ή εκτός των συνόρων της οποίας παρέμενον φοβούμενοι διωγμόν, ή
5. εάν δεν δύνανται πλέον να εξακολουθούν αποποιούμενα την υπό της χώρας της υπηκοότητος αυτών παρεχομένην προστασίαν, δεδομένου ότι έχουν παύσει υφιστάμεναι αι προϋποθέσεις συνεπεία των οποίων ανεγνωρίσθησαν.- Σημειωτέον πάντως ότι αι διατάξεις του παρόντος εδαφίου δεν εφαρμόζονται εις την περίπτωσιν πρόσφυγος εμπίπτοντος εις την παράγραφον Α του άρθρου τούτου και δυναμένου να επικαλεσθή επιτακτικούς λόγους αναφερομένους εις προγενεστέρας διώξεις, ίνα αρνηθή να απολαύση της υπό της χώρας της υπηκοότητος αυτού παρεχομένης προστασίας.
6. Εάν προκειμένου περί προσώπων μη κεκτημένων υπηκοότητα τινά δύνανται ταύτα να επιστρέψουν εις την χώραν ένθα είχαν την συνήθη αυτών διαμονήν, δεδομένου ότι αι προϋποθέσεις συνεπεία των οποίων ανεγνωρίσθησαν ως Πρόσφυγες, έχουν παύσει υφιστάμεναι. Σημειωτέον πάντως ότι αι διατάξεις του παρόντος εδαφίου δεν εφαρμόζονται εις την περίπτωσιν πρόσφυγος εμπίπτοντος εις την παράγραφον Α του άρθρου τούτου και δυναμένου να επικαλεσθή επιτακτικούς λόγους αναφερομένους εις προγενεστέρας διώξεις ίνα αρνηθή να επιστρέψη εις την χώραν ένθα είχε την συνήθη αυτού διαμονήν.

. Η Σύμβασις αύτη δεν εφαρμόζεται επί προσώπων άτινα απολαύουν σήμερον της προστασίας ή συνδρομής παρεχομένης ουχί υπό του Υπατου Αρμοστού των Ηνωμένων Εθνών.- Όταν η ως άνω προστασία ή συνδρομή παύση παρεχομένη δι' οιανδήποτε αιτίαν χωρίς συγχρόνως να έχη οριστικώς ρυθμισθή η τύχη των προσώπων τούτων, συμφώνως προς τας υπό της Γενικής Συνελεύσεως των Ηνωμένων Εθνών ληφθείσας σχετικώς αποφάσεις, τα πρόσωπα ταύτα θα

απολαύουν αυτομάτως των εκ της Συμβάσεως ταύτης απορρεόντων ευεργετημάτων.

Ε. Η Σύμβασις αυτή δεν εφαρμόζεται επί προσώπου όπερ αναγνωρίζεται υπό των αρμοδίων αρχών της χώρας ένθα έχει εγκατασταθή ως έχον τα συναφή προς την κτήσιν της υπηκοότητος της χώρας ταύτης δικαιώματα και υποχρεώσεις.

ΣΤ. Αι διατάξεις της Συμβάσεως ταύτης δεν εφαρμόζονται επί προσώπων δια τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστευή τις ότι : α) έχουν διαπράξει εγκλήματα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητος εν τη εννοία των διεθνών συμφωνιών αίτινες συνήφθησαν επί σκοπώ αντιμετώπισεως των αδικημάτων τούτων.- β) έχουν διαπράξει σοβαρόν αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ευρισκόμενα εκτός της χώρας της εισδοχής πριν ή γίνουιν ταύτα δεκτά ως πρόσφυγες υπό της χώρας ταύτης.- γ) είναι ένοχα ενεργειών αντιθέτων προς τους σκοπούς και τας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών.

Γενικαί υποχρεώσεις

Άρθρον 2. - Πάς πρόσφυξ υπέχει έναντι της χώρας ένθα ευρίσκεται υποχρεώσεις απαιτούσας ιδίως όπως ούτος συμμορφούται προς τους νόμους και κανονισμούς της χώρας ταύτης ως και προς τα δια διατήρησιν της δημοσίας τάξεως λαμβανόμενα μέτρα

Ισότης μεταχειρίσεως

Άρθρον 3. - Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα εφαρμόζουιν τας διατάξεις της Συμβάσεως ταύτης επί των προσφύγων άνευ διακρίσεως ως προς την φυλήν, την θρησκείαν και την χώραν της καταγωγής αυτών.

Θρησκεία

Άρθρον 4. - Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα επιφυλάσσουιν εις τους επί του εδάφους των ευρισκομένους πρόσφυγας μεταχείρισιν τουλάχιστον τόσον ευνοϊκήν όσον και εις τους ιδίους υπηκόους, όσον αφορά την ελευθέραν υπ' αυτών άσκησιν της λατρείας και θρησκευτικήν κατήχησιν των τέκνων αυτών.

Δικαιώματα χορηγηθέντα υπό διατάξεων εκτός της Συμβάσεως ταύτης Άρθρον 5. - Αι διατάξεις της παρούσης Συμβάσεως δεν

θίγουιν δικαιώματα και ευεργετήματα χορηγηθέντα εις τους πρόσφυγας συμφώνως προς ετέρας διατάξεις εκτός της Συμβάσεως ταύτης.

Εννοια του όρου "υπό τας ίδιας συνθήκας"

Άρθρον 6. - Εν τη εννοία της παρούσης Συμβάσεως, ο όρος "υπό τας ίδιας συνθήκας" συνεπάγεται ότι δέον όπως πληρούνται άπασαι αι προϋποθέσεις (και ιδίως αι εις την διάρκειαν και τας συνθήκας της προσκαίρου ή συνήθους διαμονής αναφερόμεναι) άς ο ενδιαφερόμενος θα ώφειλε να πληροί, εάν δεν ήτο πρόσφυξ, ίνα απολαύση του περιού ο λόγος δικαιώματος, πλην των προϋποθέσεων εκείνων αίτινες ως εκ της φύσεως αυτών δεν δύνανται να πληρωθούιν υπό πρόσφυγος.

Απαλλαγή από της αμοιβαιότητας

Άρθρον 7. - 1. Υπό την επιφύλαξιν πλέον ευνοϊκών διατάξεων περιεχομένων εν τη παρούση Συμβάσει έκαστον Συμβαλλόμενον Κράτος θέλει χορηγεί εις τους πρόσφυγας Καθεστώς οίον και εις τους αλλοδαπούς εν γένει.

4) Μετά τριετή διαμονήν οι εις το έδαφος των Συμβαλλομένων Κρατών ευρισκόμενοι πρόσφυγες θα απολαύουν απαλλαγής από των διατάξεων περί νομοθετικής αμοιβαιότητας.

5) Έκαστον Συμβαλλόμενον Κράτος θέλει εξακολουθήσει χορηγούν εις τους πρόσφυγας δικαιώματα και ευεργετήματα κεκτημένα εν ελλείψει αμοιβαιότητας, κατά τον χρόνον της θέσεως εν ισχύι της παρούσης συμβάσεως υπό του ειρημένου Κράτους.

6) Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα εξετάσουν ευμενώς την δυνατότητα χορηγήσεως εις τους πρόσφυγας, εν ελλείψει αμοιβαιότητας, δικαιωμάτων και ευεργετημάτων επί πλέον εκείνων ως ούτοι δικαιούνται δυνάμει των ως άνω εδαφίων 2 και 3, ως και την δυνατότητα επεκτάσεως της απαλλαγής από της αμοιβαιότητας εις πρόσφυγας οίτινες δεν πληρούν τας εν τοις άνω εδαφίοις 2 και 3 διαλαμβανόμενας προϋποθέσεις.

7) Αι διατάξεις των ως άνω εδαφίων 2 και 3 εφαρμόζονται επί των δικαιωμάτων και ευεργετημάτων τόσον των προβλεπομένων υπό των άρθρων 13, 18, 19, 21 και 22 της παρούσης Συμβάσεως όσον και των μη προβλεπομένων εν αυτή.

Απαλλαγή από εκτάκτων μέτρων

Άρθρον 8. - Έκτακτα μέτρα διαλαμβανόμενα τυχόν κατά του προσώπου, της

περιουσίας ή των συμφερόντων υπηκόου ωρισμένης χώρας δεν θα εφαρμόζονται υπό των Συμβαλλομένων Χωρών επί προσφύγων, οίτινες τυπικώς είναι υπήκοοι της ειρημένης χώρας, εκ μόνου του λόγου της τοιαύτης αυτών υπηκοότητας. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι, αίτινες, ως εκ της νομοθεσίας των, κωλύονται να εφαρμόζουν την εις το άρθρον τούτο διατυπουμένην γενικήν αρχήν, θα χορηγούν εις ειδικάς περιπτώσεις εις τοιούτους Πρόσφυγας απαλλαγάς από των ως άνω μέτρων.

Προσωρινά μέτρα

Άρθρον 9. - Ουδεμία διάταξις της παρούσης Συμβάσεως κωλύει τας Συμβαλλόμενας Χώρας εν καιρώ πολέμου ή άλλως σοβαρών και εξαιρετικών περιστάσεων, να λαμβάνουν, εν σχέσει προς συγκεκριμένον πρόσωπον, προσωρινά μέτρα άτινα θεωρούν απαραίτητα δια την εθνικήν αυτών ασφάλειαν, έως ότου αι Χώραι αύται αποφανθούν ότι το περί ού ο λόγος πρόσωπον είναι πράγματι πρόσφυξ και ότι η διατήρησις των ως άνω μέτρων, ως προς το πρόσωπον αυτού, είναι απαραίτητος χάριν της εθνικής αυτών ασφάλειας.

Χρονικός Υπολογισμός συνήθους διαμονής

Άρθρον 10. - 1. Δια Πρόσφυγας, οίτινες, εκτοπισθέντες κατά την διάρκειαν του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, μετεφέρθησαν εις το

έδαφος ενός των Συμβαλλομένων Κρατών και διαμένουν εν αυτώ, η αναγκαστική αυτή πρόσκαιρος διαμονή θεωρείται, από απόψεως χρονικού υπολογισμού, ως συνήθης διαμονή αυτών εις το ως άνω έδαφος.-

7) Δια Πρόσφυγας οίτινες, εκτοπισθέντες εκ του εδάφους ενός των Συμβαλλομένων Κρατών κατά την διάρκειαν του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, επέστρεψαν εις τούτο με πρόθεσιν εγκαταστάσεως, πριν ή η παρούσα Σύμβασις τεθή εν ισχύι, η χρονική διάρκεια της διαμονής αυτών πρό και μετά την αναγκαστικήν εκτόπισιν θεωρείται ως μη διακοπέισα, εις άπασας τας περιπτώσεις αίτινες προϋποθέτουν αδιάκοπον διαμονήν.

Πρόσφυγες εργάται θαλάσσης

Άρθρον 11. - Εις την περίπτωσην Προσφύγων τακτικώς υπηρετούντων ως μέλη πληρώματος πλοίου φέροντος την σημαίαν ενός των Συμβαλλομένων Κρατών, το Κράτος τούτο θέλει ευμενώς εξετάσει την δυνατότητα χορηγήσεως αυτοίς αδείας εγκαταστάσεως επί του εδάφους τούτου και εκδόσεως αυτοίς ταξιδιωτικών εγγράφων ή και προσωρινής αδείας παραμονής αυτών ίνα ειδικώτερον διευκολύνη την εγκατάστασιν τούτων εις ετέραν χώραν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

ΝΟΜΙΚΗ ΘΕΣΙΣ

Προσωπική κατάσταση

Άρθρον 12. - 1. Η προσωπική κατάσταση των Προσφύγων διέπεται υπό των νόμων της χώρας της κατοικίας ή ελλείπει κατοικίας, υπό των νόμων της χώρας της διαμονής αυτών.

Τα προς την προσωπικήν κατάστασιν του πρόσφυγος συναφή κεκτημένα δικαιώματα, ιδίως δε τα συναφή προς τον γάμον, θα είναι σεβαστά υπό παντός Συμβαλλομένου Κράτους, υπό την επιφύλαξιν της εκπληρώσεως, εν ή περιπτώσει τυγχάνει τούτο απαραίτητον των υπό της νομοθεσίας του ειρημένου Κράτους προβλεπομένων διατυπώσεων, εφ' όσον πάντως τα ως άνω δικαιώματα θα ανεγνωρίζοντο υπό της νομοθεσίας του Κράτους τούτου, εάν το περί ου ο λόγος πρόσωπον δεν είχε καταστή πρόσφυξ.

Κινητή και ακίνητη περιουσία

Άρθρον 13. - Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα επιφυλάσσουν εις πάντα πρόσφυγα μεταχείρισιν όσον ένεστι ευνοϊκήν, πάντως δε ουχί ολιγώτερον ευνοϊκήν της, υπό τας ίδιας συνθήκας, επιφυλασσομένης εις τους αλλοδαπούς εν γένει, όσον αφορά την κτήσιν κινητής και ακινήτου περιουσίας ως και ετέρων σχετικών δικαιωμάτων, τας μισθώσεις και ετέρας εις την κτήσιν τοιαύτης περιουσίας αναφερομένης δικαιοπραξίας.

Πνευματική ιδιοκτησία και ευρεσιτεχνία

Άρθρον 14. - Όσον αφορά την προστασίαν τόσοσν της ευρεσιτεχνίας, ίδια δε εφευρέσεων, σχεδίων, προτύπων, εμπορικών

σημάτων, εμπορικών τίτλων, όσον και των δικαιωμάτων επί καλλιτεχνικών, φιλολογικών και επιστημονικών έργων, πός πρόσφυξ θα απολαύη εις την χώραν ένθα έχει την συνήθη αυτού διαμονήν, της εις τους υπηκόους της χώρας ταύτης παρεχομένης προστασίας. Εις το έδαφος παντός ετέρου Συμβαλλομένου Κράτους θα απολαύη της προστασίας ήτις παρέχεται εις τους επί του εδάφους τούτου ευρισκομένους υπηκόους της χώρας ένθα ούτος έχει την συνήθη αυτού διαμονήν.

Δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι

Αρθρον 15. - Οσον αφορά τα σωματεία μη κερδοσκοπικού ή πολιτικού χαρακτήρος ως και επαγγελματικά συνδικάτα, τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα επιφυλάσσουν εις τους νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτών Πρόσφυγας την μάλλον ευμενή μεταχείρισιν, ήτις χορηγείται υπό τας ιδίας συνθήκας εις τους υπηκόους αλλοδαπού Κράτους.

Δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου

Αρθρον 16. - 1. Πάξ πρόσφυξ επί του εδάφους των Συμβαλλομένων

Κρατών θα έχη ελευθέρως δικαίωμα προσφυγής ενώπιον των δικαστικών αρχών.

15. Πάξ πρόσφυξ, εντός του εδάφους του Συμβαλλομένου Κράτους ένθα έχει την συνήθη αυτού διαμονήν, θα απολαύη της αυτής ως και ο υπήκοος του Κράτους τούτου μεταχειρίσεως, όσον αφορά το δικαίωμα της προσφυγής ενώπιον δικαστηρίων, την δικαστικήν συνδρομήν και την απαλλαγήν από εγγυοδοσίας αλλοδαπού.

16. Πάξ πρόσφυξ, εκτός του εδάφους των Συμβαλλομένων Κρατών εκτός δε του Κράτους ένθα έχει την συνήθη αυτού διαμονήν, απολαύει όσον αφορά τα υπό του εδαφίου 2 διαλαμβανόμενα ζητήματα της αυτής μεταχειρίσεως ως και ο υπήκοος της χώρας, ένθα έχει την συνήθη αυτού διαμονήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΠ' ΑΜΟΙΒΗ

Μισθωτά Επαγγέλματα

Αρθρον 17. - Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα επιφυλάσσουν εις πάντα πρόσφυγα, νομίμως διαμένοντα επί του εδάφους αυτών, την ευνοϊκώτεραν, υπό τας αυτάς συνθήκας, επιφυλασσομένην εις τους υπηκόους αλλοδαπού Κράτους μεταχείρισιν όσον αφορά την άσκησιν μισθωτής επαγγελματικής απασχολήσεως.

1 Οπωσδήποτε, τα εις τους αλλοδαπούς ή εις την εργασίαν των αλλοδαπών, χάριν της προστασίας των ημεδαπών εργαζομένων, επιβαλλόμενα περιοριστικά μέτρα δεν θα εφαρμόζονται επί Προσφύγων οίτινες είχαν ήδη, καθ' ήν στιγμήν η Σύμβασις αύτη ετέθη εν ισχύι, εξαιρεθή της εφαρμογής αυτών υπό της ενδιαφερομένης Χώρας, ή οίτινες εκπληρούν ένα εκ των κατωτέρω όρων : α) Εάν έχουν

συμπληρώσει τριετή διαμονήν εντός της Χώρας. - β) Εάν ο έτερος των συζύγων είναι πρόσωπον κεκτημένον την εθνικότητα της χώρας της διαμονής. Ουδείς πρόσφυξ δύναται να επικαλεσθή το εκ της περιπτώσεως ταύτης απορρέον ευεργέτημα, εάν έχη παύσει συμβιών μετά του ετέρου των συζύγων. - γ) Εάν έχουν έν ή πλείονα τέκνα κεκτημένα την εθνικότητα της χώρας της διαμονής.

1 Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα εξετάσουν ευμενώς την υιοθέτησιν μέτρων προς εξομοίωσιν των σχετικών προς την άσκησιν μισθωτών επαγγελμάτων δικαιωμάτων των προσφύγων προς τα δικαιώματα των υπηκόων αυτών και ειδικώτερον των προσφύγων οίτινες έχουν εισέλθει εις το έδαφος αυτών κατ' εφαρμογήν προγράμματος μεταναστεύσεως ή προσελκύσεως εργατικών χειρών.

Μη μισθωτά επαγγέλματα

Άρθρον 18. - Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα επιφυλάσσουν, εις τους νομίμως επί του εδάφους αυτών ευρισκομένους πρόσφυγας, μεταχείρισιν όσον ένεστι ευνοϊκήν, οπωσδήποτε δε ουχί ολιγώτερον ευνοϊκήν της υπό τας αυτάς συνθήκας εις τους αλλοδαπούς εν γένει επιφυλασσομένης, όσον αφορά την άσκησιν μη μισθωτού αγροτικού, βιομηχανικού, χειροτεχνικού ή εμπορικού επαγγέλματος, ως και την σύστασιν εμπορικών και βιομηχανικών εταιρειών.

Ελεύθερα επαγγέλματα

Άρθρον 19. - 1. Πάσα Συμβαλλομένη Χώρα θα επιφυλάσση εις τους νομίμως επί του εδάφους αυτής διαμένοντας πρόσφυγας, οίτινες κέκτηνται διπλώματα ανεγνωρισμένα υπό των αρμοδίων αρχών της ειρημένης χώρας και προτίθενται όπως ασκήσουν ελεύθερον επάγγελμα, μεταχείρισιν όσον ένεστι ευνοϊκήν, οπωσδήποτε δε ουχί ολιγώτερον ευνοϊκήν της υπό τας ίδιας συνθήκας εις τους αλλοδαπούς εν γένει επιφυλασσομένης.

2 Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα πράξουν ό,τι είναι δυνατόν, συμφώνως προς το Σύνταγμα και τους Νόμους αυτών, ίνα εξασφαλίσουν την εγκατάστασιν τοιούτων προσφύγων επί των εκτός του μητροπολιτικού εδάφους περιοχών, ών διαχειρίζονται τας διεθνείς σχέσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙV

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Σύστημα δελτίου

Άρθρον 20. - Εν ή περιπτώσει ισχύει το σύστημα δελτίου, διέπον τον εφοδιασμόν του πληθυσμού εν τω συνόλω αυτού, και ρυθμίζον την γενικήν κατανομήν των εν ανεπαρκεία προϊόντων, οι πρόσφυγες θα τύχουν υπό των Συμβαλλομένων Χωρών της αυτής μεταχειρίσεως ως και οι υπήκοοι αυτών

Στέγασις

Άρθρον 21. - Όσον αφορά την στέγασιν, αι Συμβαλλόμεναι Χώραι, εν ώ μέτρω το πρόβλημα τούτο διέπεται υπό νόμων ή

κανονισμών ή υπόκειται εις τον έλεγχον των δημοσίων αρχών, θα επιφυλάσσουν εις τους νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτών πρόσφυγας μεταχείρισιν όσον ένεστι ευνοϊκήν, οπωσδήποτε ουχί ολιγώτερον ευνοϊκήν της υπό τας ίδιαις συνθήκας εις τους αλλοδαπούς εν γένει επιφυλασσομένης.

Δημοσία Εκπαίδευσις

Άρθρον 22. - 1. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα επιφυλάσσουν εις τους πρόσφυγας οίαν και εις τους υπηκόους αυτών μεταχείρισιν όσον αφορά την στοιχειώδη εκπαίδευσιν.

3 Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα επιφυλάσσουν εις τους Πρόσφυγας μεταχείρισιν όσον ένεστι ευνοϊκήν, οπωσδήποτε δε ουχί ολιγώτερον ευνοϊκήν της υπό τας ίδιαις συνθήκας εις τους αλλοδαπούς εν γένει επιφυλασσομένης, όσον αφορά την λοιπήν εκπαίδευσιν και ειδικώτερον την εισδοχήν εις εκπαιδευτικά ιδρύματα, την αναγνώρισιν αλλοδαπών σχολικών πιστοποιητικών, διπλωμάτων και πανεπιστημιακών τίτλων, την καταβολήν ηλαττωμένων διδάκτρων και τελών και την χορήγησιν υποτροφιών.

Συνδρομή υπό του Δημοσίου

Άρθρον 23. - Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα επιφυλάσσουν εις τους νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτών πρόσφυγας μεταχείρισιν οίαν και εις τους υπηκόους αυτών, όσον αφορά την υπό του Δημοσίου παρεχομένην πρόνοιαν και συνδρομήν.

Εργατική Νομοθεσία και Κοινωνική Ασφάλις

Άρθρον 24. - 1. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα επιφυλάσσουν εις τους νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτών πρόσφυγας μεταχείρισιν, οίαν και εις τους υπηκόους αυτών όσον αφορά τας κάτωθι περιπτώσεις. - α) Εν ώ μέτρω τα ζητήματα ταύτα ρυθμίζονται υπό της νομοθεσίας ή εξαρτώνται εκ των διοικητικών αρχών, αμοιβαί, συμπεριλαμβανομένων των οικογενειακών επιδομάτων όταν ταύτα αποτελούν μέρος της αμοιβής, διάρκεια εργασίας, υπερωρίαί, άδεια μετ' αποδοχών, περιοριστικά μέτρα εις την κατ' οίκον εργασίαν, κατώτατον όριον ηλικίας εργαζομένων, μαθητεία και επαγγελματική κατάρτις, εργασία γυναικών και ανηλίκων και απολαυή ευεργετημάτων απορρεόντων εκ συλλογικών συμβάσεων. - β) Η Κοινωνική ασφάλις (νομοθετικά διατάξεις αναφερόμεναι εις εργατικά ατυχήματα, επαγγελματικές ασθενείας, μητρότητα, ασθενείας εν γένει, αναπηρίαν, γήρας, θάνατον, ανεργίαν, οικογενειακά βάρη ως και πάντα κίνδυνον καλυπτόμενον, κατά την νομοθεσίαν της χώρας, υπό συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως) υπό τας εξής επιφυλάξεις :

I Υπάρξεως ειδικών συμφωνιών προς διατήρησιν των κεκτημένων δικαιωμάτων ως και των υπό κτήσιν τοιούτων,

II. Υπάρξεως ειδικών διατάξεων θεσπιζομένων υπό της νομοθεσίας της χώρας διαμονής των αναφερομένων εις ολικάς ή μερικάς παροχάς πληρωτέας αποκλειστικώς εκ δημοσίων κονδυλίων ως και εις επιδόματα χορηγούμενα εις πρόσωπα μη πληρούντα τους όρους συνεισφοράς οίτινες απαιτούνται δια παροχήν κανονικής συνταξιοδοτήσεως.

Το δικαίωμα αποζημιώσεως εκ θανάτου πρόσφυγος, επελθόντος εξ εργατικού ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας, παραμένει άθικτον έστω και αν

5 δικαιούχος έχει την διαμονήν εκτός του εδάφους της Συμβαλλομένης Χώρας.

Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα εφαρμόσουν κατ' επέκτασιν και δια τους Πρόσφυγας τα ευεργετήματα τα απορρέοντα εκ των μεταξύ τούτων συναφθεισών ή συναφθησομένων συμβάσεων, αίτινες αφορούν την διατήρησιν των σχετικών προς την κοινωνικήν ασφάλισιν κεκτημένων δικαιωμάτων ή των υπό κτήσιν τοιούτων, εφ' όσον οι πρόσφυγες πληρούν άπαντας του όρους, οίτινες προβλέπονται δια τους υπηκόους των υπογραψασών τας εν λόγω συμφωνίας Χωρών.

Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα εξετάσουν ευμενώς την δυνατότητα όπως εφαρμόσουν κατ' επέκτασιν και εις τους πρόσφυγας όσον ένεστι τα ευεργετήματα τα απορρέοντα εκ παρεμφερών συμφωνιών, αίτινες ισχύουν ή πρόκειται να ισχύουν μεταξύ αυτών και χωρών μη συμβαλλομένων εις την παρούσαν σύμβασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Συνδρομή υπό Διοικητικών Αρχών

Άρθρον 25. - 1. Οσάκις η υπό πρόσφυγος άσκησις δικαιώματος κανονικώς απαιτεί την συνδρομήν αλλοδαπών αρχών εις άς δεν δύναται ούτος να προσφύγη, αι Συμβαλλόμεναι Χώραι, εις το έδαφος των οποίων διαμένει, θα μεριμνήσουν ίνα 7 συνδρομή αύτη τώ παρεσχεθή είτε υπό των αρμοδίων αυτών αρχών είτε από διεθνούς τινός αρχής.

Αι εις το εδάφιο 1 αναφερόμεναι αρχαί θα χορηγήσουν ή θα μεριμνήσουν ίνα χορηγηθούν, υπό τον έλεγchon αυτών, εις τους πρόσφυγας έγγραφα ή πιστοποιητικά χορηγούμενα κανονικώς εις αλλοδαπούς υπό των εθνικών των αρχών ή μέσω τούτων.

Τα κατ' αυτόν τον τρόπον χορηγούμενα έγγραφα ή πιστοποιητικά θα υποκαθιστούν τα εις τους αλλοδαπούς υπό των εθνικών αυτών αρχών ή μέσω τούτων χορηγούμενα επίσημα έγγραφα και θα ισχύουν μέχρις αποδείξεως του εναντίου.

Υπό την επιφύλαξιν ειδικής μεταχειρίσεως, τυχόν επιφυλασσομένης εις άπόρους, δια τας εν τω παρόντι άρθρω μνημονευόμενας υπηρεσίας δύνανται να επιβληθούν τέλη πλήν όμως ταύτα δέον να είναι λογικά και ανάλογα προς τα εις τους ημεδαπούς επιβαλλόμενα εις παρομοίας περιπτώσεις.

Αι διατάξεις του παρόντος άρθρου ουδόλως θίγουν τα εν άρθροις 27 και 28 διαλαμβανόμενα.

Ελευθέρα κυκλοφορία

Άρθρον 26. - Πάσα Συμβαλλομένη Χώρα θα επιφυλάσση εις τους νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτής πρόσφυγας, το δικαίωμα

τόσον εκλογής του τόπου διαμονής αυτών όσον και ελευθέρας κυκλοφορίας, υπό την επιφύλαξιν τυχόν υπάρξεως κανόνων εφαρμοζομένων, υπό τας ίδιας συνθήκας, εις αλλοδαπούς εν γένει.

Δελτία Ταυτότητος

Άρθρον 27. - Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα χορηγούν δελτίον ταυτότητος εις πάντα πρόσφυγα ευρισκόμενον επί του εδάφους αυτών και μή όντα κάτοχον εν ισχύϊ ταξιδιωτικού εγγράφου.

Ταξιδιωτικά έγγραφα

Άρθρον 28. - 1. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα χορηγούν, εις τους νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτών πρόσφυγας, ταξιδιωτικά έγγραφα δι' ών θα δικαιούνται ούτοι να ταξιδεύουν εκτός των συνόρων των Χωρών αυτών, πλην εάν αντιτίθενται εις τούτο επιτακτικοί λόγοι εθνικής ασφάλειας ή δημοσίας τάξεως. Αι διατάξεις του Παραρτήματος της παρούσης Συμβάσεως εφαρμόζονται επί των εγγράφων τούτων. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι δύνανται να χορηγούν τοιούτου είδους ταξιδιωτικά έγγραφα εις πάντα άλλον πρόσφυγα ευρισκόμενον επί του εδάφους αυτών, θα εξετάζουν δε μετά ιδιαίτερας προσοχής τας περιπτώσεις προσφύγων ευρισκομένων επί του εδάφους αυτών και μη δυναμένων ν' αποκτήσουν ταξιδιωτικά έγγραφα της χώρας της νομίμου αυτών διαμονής.

8 Ταξιδιωτικά έγγραφα χορηγηθέντα υπό των Μερών συμφώνως προς προγενεστέρας της Συμβάσεως ταύτης διεθνείς Συμφωνίας, θα αναγνωρίζονται και θα θεωρούνται υπό των Συμβαλλομένων Χωρών ως εάν είχαν εκδοθή κατά τους όρους του παρόντος άρθρου.

Δημοσιονομικαί επιβαρύνσεις

Άρθρον 29. - 1. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι δεν θα επιβάλλουν επί των Προσφύγων φόρους ή τέλη οιασδήποτε φύσεως, πέραν εκείνων ούς, εις παρομοίας περιπτώσεις, επιβάλλουν εις τους υπηκόους αυτών.

9 Αι διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου δεν αντιτίθενται εις την εφαρμογήν επί των Προσφύγων των νόμων και κανονισμών σχετικών προς τα τέλη αίτινα απαιτούνται δια την εις τους αλλοδαπούς έκδοσιν διοικητικών εγγράφων, συμπεριλαμβανομένων και των δελτίων ταυτότητος.

Μεταφορά περoυσιακών στοιχείων

Άρθρον 30. - 1. Πάσα Συμβαλλομένη Χώρα, συμφώνως προς τους νόμους και κανονισμούς αυτής, θα επιτρέπη εις τους πρόσφυγας να μεταφέρουν τα εις αυτήν εισαχθέντα περιουσιακά στοιχεία εις το έδαφος ετέρας χώρας ένθα δίδεται αυτοίς άδεια επανεγκαταστάσεως.

10 Πάσα Συμβαλλομένη Χώρα θα εξετάζη ευμενώς τας υπό των προσφύγων υποβαλλομένας αιτήσεις προς λήψιν αδειας μεταφοράς απάντων των λοιπών περιουσιακών στοιχείων, άτινα είναι απαραίτητα προς επανεγκατάστασιν αυτών εις ετέραν χώραν ένθα τοίς δίδεται άδεια προς τούτο.

Πρόσφυγες παρανόμως διαμένοντες επί του εδάφους της χώρας της εισδοχής

Άρθρον 31. - Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι δεν θα επιβάλλουν ποινικάς κυρώσεις εις πρόσφυγας λόγω παρανόμου εισόδου ή διαμονής, εάν ούτοι προερχόμενοι απ' ευθείας εκ χώρας ένθα η ζωή ή η ελευθερία αυτών ηπειλείτο, εν τη εννοία του άρθρου 1, εισέρχονται ή ευρίσκονται ήδη επί του εδάφους αυτών άνευ αδείας, υπό την επιφύλαξιν πάντως ότι ούτοι αφ' ενός μεν θα παρουσιαστούν αμελλητί εις τας αρχάς αφ' ετέρου δε θα δώσουν επαρκείς εξηγήσεις περί της παρανόμου αυτών εισόδου ή διαμονής.

13 Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα εφαρμόζουν επί των κινήσεων των προσφύγων τούτων μόνον τα απαραίτητα περιοριστικά μέτρα. Τα περιοριστικά μέτρα θα εφαρμόζονται μόνον μέχρις ότου ρυθμισθή το Καθεστώς των επί του εδάφους της χώρας της εισδοχής ευρισκομένων προσφύγων ή αποκτήσουν ούτοι άδειαν εισόδου εις ετέραν χώραν. Προς λήψιν της τοιαύτης αδείας, αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα παράσχουν εις τους πρόσφυγας λογικάς προθεσμίας ως και άπασας τας αναγκαίας διευκολύνσεις.

Απέλασις

Άρθρον 32. - 1. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι δεν θα απελαύνουν πρόσφυγας νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτών, ειμή μόνον δια λόγους εθνικής ασφαλείας ή δημοσίας τάξεως.

27 Η απέλασις τοιούτου πρόσφυγος δεν θα πραγματοποιείται ειμή μόνον κατόπιν αποφάσεως λαμβανομένης συμφώνως προς την υπό της νομοθεσίας προβλεπομένην διαδικασίαν. - Εφ' όσον επιτακτικοί λόγοι εθνικής ασφαλείας δεν αντιτίθενται εις τούτο, οι πρόσφυγες θα δικαιούνται να προσάγουν αποδείξεις περί της αθωότητος αυτών, να προσφεύγουν και να παρίστανται προς τούτο ενώπιον αρμοδίων αρχών ή ενός ή πλειόνων προσώπων ειδικώς εντεταλμένων υπό της αρμοδίας αρχής.

28 Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα παράσχουν εις τους ανωτέρω πρόσφυγας λογικάς προθεσμίας προς επιδίωξιν αδείας κανονικής εισόδου εις ετέραν χώραν. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι δύνανται να εφαρμόζουν, κατά τας προθεσμίας ταύτας, μέτρα εσωτερικής τάξεως οία ήθελον κριθή αναγκαία.

Απαγόρευσις απελάσεως ή επαναπροωθήσεως

Άρθρον 33. - 1. Ουδεμία Συμβαλλομένη Χώρα θα απελαύνη ή θα επαναπροωθή, καθ' οιονδήποτε τρόπον, Πρόσφυγας, εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητος, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων.

Η Το εκ της παρούσης διατάξεως απορρέον ευεργέτημα δεν δύναται πάντως να επικαλήται πρόσφυξ όστις, δια σοβαράς αιτίας, θεωρείται επικίνδυνος εις την ασφάλειαν της χώρας ένθα ευρίσκεται ή όστις, έχων τελεσιδίκως καταδικασθή δι' ιδιατέρως σοβαρόν αδίκημα, αποτελεί κίνδυνον δια την Χώραν.

Πολιτογράφησις

Αρθρον 34. - Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα διευκολύνουν, εν τώ μέτρω του δυνατού, την αφομοίωσιν και πολιτογράφησιν των προσφύγων. Θα προσπαθήσουν, ειδικώτερον, να επιταχύνουν την διαδικασίαν της πολιτογραφήσεως και να ελαττώσουν, εν τώ μέτρω του δυνατού, τα δημοσιονομικά βάρη της τοιαύτης διαδικασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VI

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Συνεργασία των Εθνικών Αρχών μετά των Ηνωμένων Εθνών Αρθρον 35. - 1. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι αναλαμβάνουν να συνεργάζωνται

μετά του Υπάτου Αρμοστού των Ηνωμένων Εθνών δια τους πρόσφυγας, ή παντός ετέρου οργάνου των Ηνωμένων Εθνών όπερ τυχόν θα διεδέχεται τούτον εις την άσκησιν των λειτουργιών αυτού, και ειδικώτερον θα διευκολύνουν το έργον αυτού της επιτηρήσεως της εφαρμογής των διατάξεων της παρούσης Συμβάσεως.

41 Επί σκοπώ όπως δυνηθή η Υπάτη Αρμοστεία ή πάν έτερον όργανον των Ηνωμένων Εθνών όπερ θα διεδέχεται ταύτην, να υποβάλλουν εκθέσεις εις τας αρμοδίας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών, αι Συμβαλλόμεναι Χώραι αναλαμβάνουν να παρέχουν εις ταύτα καταλλήλως τας παρ' αυτών αιτουμένας πληροφορίας και στατιστικά δεδομένα σχετικώς προς : α) το καθεστώς των προσφύγων.- β) την εφαρμογήν της συμβάσεως ταύτης. - γ) νόμους, κανονισμούς και διατάγματα άτινα ισχύουν ή πρόκειται να ισχύσουν δια τους Πρόσφυγας.

Πληροφοριαί περί της Εθνικής Νομοθεσίας

Αρθρον 36. - Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα ανακοινούν εις τον Γενικόν Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών τα κείμενα νόμων και κανονισμών ούς ήθελον υιοθετήσει προς εξασφάλισιν της εφαρμογής της παρούσης Συμβάσεως.

Σχέσις προς προγενεστέρας Συμβάσεις

Αρθρον 37. - Η παρούσα Σύμβασις αντικαθιστά, δια τα Συμβαλλόμενα Μέρη, τας Συμφωνίας της 5ης Ιουλίου 1922, 31ης Μαΐου 1924, 12ης Μαΐου 1926, 30ης Ιουνίου 1928 και 30ης Ιουλίου 1935 ως επίσης και τας Συμβάσεις της 28ης Οκτωβρίου 1933 και 10ης Φεβρουαρίου 1938, το Πρωτόκολλον της 14ης Σεπτεμβρίου 1939 και το Σύμφωνον της 15ης Οκτωβρίου 1946, χωρίς εκ τούτου να θίγωνται αι διατάξεις του εδαφίου 2 του Αρθρου 28.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VII

ΤΕΛΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Διευθέτησις Διαφορών

Αρθρον 38. - Πάσα διαφορά μεταξύ των Συμβαλλομένων εις την παρούσαν Σύμβασιν Μερών αφορώσα την ερμηνείαν ή την εφαρμογήν της συμβάσεως θα υποβάλλεται, τη αιτήσκει οιουδήποτε εκ των ενδιαφερομένων μερών εις το Διεθνές Δικαστήριον, εφ' όσον δεν καθίσταται δυνατόν να ρυθμισθή δι' άλλων μέσων.

Υπογραφή, Επικύρωσις και Προσχώρησις

Αρθρον 39. - 1. Η παρούσα Σύμβασις θέλει υπογραφή εν Γενεύη την 28ην Ιουλίου 1951 και θέλει εν συνεχεία κατατεθή παρά τω Γενικώ Γραμματεί των Ηνωμένων Εθνών, θα παραμείνη ανοικτή προς υπογραφήν εις το Ευρωπαϊκόν Γραφείον των Ηνωμένων Εθνών από της 28ης Ιουλίου μέχρι της 31ης Αυγούστου 1951. Θα είναι και πάλιν ανοικτή προς υπογραφήν εις την Κεντρικήν Εδραν των Ηνωμένων Εθνών από της 17ης Σεπτεμβρίου 1951 μέχρις της 31ης Δεκεμβρίου 1952.

Την παρούσαν σύμβασιν δύνανται να υπογράψουν πάντα τα Κράτη-μέλη των Ηνωμένων Εθνών ως και πάν Κράτος κληθέν όπως συμμετάσχη εις την Διάσκεψιν των Πληρεξουσίων και των Απατρίδων ή πάν Κράτος όπερ ήθελε κληθή υπό της Γενικής Συνελεύσεως να υπογράψη την παρούσαν σύμβασιν. Θέλει επικυρωθή και τα όργανα επικυρώσεως θέλουν κατατεθή παρά τω Γενικώ Γραμματεί των Ηνωμένων Εθνών.

Ο Εις την παρούσαν σύμβασιν δύνανται να προσχωρήσουν από της 28ης Ιουλίου 1951 αι εν τω ανωτέρω εδαφίω 2 αναφερόμεναι χώραι. Η προσχώρησις θα γίνεται δια της καταθέσεως οργάνου προσχωρήσεως παρά τω Γενικώ Γραμματεί των Ηνωμένων Εθνών.

Ρήτρα Εδαφικής Εφαρμογής

Αρθρον 40. - 1. Κατά την υπογραφήν, επικύρωσιν ή προσχώρησιν πάν Κράτος δύνανται να δηλώση ότι θέλει εφαρμόσει την παρούσαν σύμβασιν εις όλα ή μέρος των εδαφών ωιν διαχειρίζεται τας διεθνείς σχέσεις. Η τοιαύτη δήλωσις θα ισχύση, αφ' ής ισχύει και η σύμβασις δια το εν λόγω Κράτος.

Η Πάσα τοιαύτη επέκτασις της εφαρμογής δύνανται να γίνη και μεταγενεστέρως οποτεδήποτε δι' ανακοινώσεως προς τον Γενικόν Γραμματεα των Ηνωμένων Εθνών, θα αρχίση δε ισχύουσα είτε μετά εννήκοντα ημέρας αφ' ής περιήλθεν εις τον Γενικόν Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών η τοιαύτη ανακοίνωσις, είτε από της ημέρας αφ' ής τίθεται εν ισχύι η σύμβασις δια το εν λόγω Κράτος, άν η ημερομηνία αύτη είναι μεταγενεστέρα.

Η Οσον αφορά τα εδάφη εφ' ών κατά την υπογραφή, επικύρωσιν ή προσχώρησιν δεν επεκτείνεται η παρούσα σύμβασις, τα ενδιαφερόμενα Κράτη θέλουν εξετάσει την δυνατότητα λήψεως των αναγκαίων μέτρων ίνα επιτευχθή η επί των εδαφών τούτων επέκτασις της συμβάσεως, υπό την επιφύλαξιν της συγκαταθέσεως των

Κυβερνήσεων των εν λόγω εδαφών, όπου αυτή είναι αναγκαία δια συνταγματικούς λόγους.

Ρήτρα περί Ομοσπονδιακών Κρατών

Άρθρον 41. - Εις τας περιπτώσεις Ομοσπονδιακών ή μη ενιαίων Κρατών θα τυγχάνουν εφαρμογής αι κάτωθι διατάξεις : α) Ως προς τα άρθρα της παρούσης συμβάσεως των οποίων η εφαρμογή εμπίπτει εις την νομοθετικήν αρμοδιότητα της ομοσπονδιακής νομοθετικής εξουσίας, αι υποχρεώσεις της Ομοσπονδιακής Κυβερνήσεως θα έχουν την αυτήν έκτασιν οίαν και αι υποχρεώσεις των μη Ομοσπονδιακών Κρατών των συμβαλλομένων δια της παρούσης.- β) Ως προς τα άρθρα της παρούσης συμβάσεως ών η εφαρμογή εμπίπτει εις την νομοθετικήν αρμοδιότητα των επί μέρους πολιτειών, επαρχιών ή καντονίων μη υποχρεωμένων εκ του Συντάγματος της Ομοσπονδίας να λάβουν νομοθετικά μέτρα, η Ομοσπονδιακή Κυβέρνησις θέλει φέρει τα εν λόγω άρθρα, το ταχύτερον, ομού μετά ευνοϊκής συστάσεως, εις γνώσιν των αρμοδίων αρχών των πολιτειών, επαρχιών ή καντονίων. - γ) Τη αιτήσκει οιοδήποτε εκ των Συμβαλλομένων Κρατών υποβαλλομένη δια του Γενικού Γραμματέως των Ηνωμένων Εθνών, πάν Συμβαλλόμενο Ομοσπονδιακόν Κράτος θα υποβάλη υπόμνημα περί της Νομοθεσίας και νομολογίας της ομοσπονδίας και των απαρτιζόντων αυτήν κρατικών μονάδων επί οιασδήποτε ειδικής διατάξεως της παρούσης συμβάσεως ίνα καταδειχθή κατά πόσον δια νομοθετικών άλλων μέτρων εφαρμόζεται η εν λόγω διάταξις.

Επιφυλάξεις

Άρθρον 42. - 1. Κατά την υπογραφήν, επικύρωσιν ή προσχώρησιν δύναται πάν Συμβαλλόμενον Κράτος να διατυπώση επιφυλάξεις επί των άρθρων της συμβάσεως πλήν των άρθρων 1,3,4,16(1), 33 και 36 μέχρι 46 συμπεριλαμβανομένου.

4 Επιφυλάξεις γενόμεναι συμφώνως προς το εδάφιον α' του παρόντος δύναται να αρθούν οποτεδήποτε δια σχετικής ανακοινώσεως του ενδιαφερομένου Κράτους προς τον Γενικόν Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών.

Θέσις εν ισχύι

Άρθρον 43. - 1. Η παρούσα σύμβασις θέλει τεθή εν ισχύι την εννενηκοστήν ημέραν από της επομένης της ημέρας καθ' ήν κατετέθη το έκτον όργανον επικυρώσεως ή προσχωρήσεως.

6 Δι' έκαστον Κράτος όπερ επικυροί την σύμβασιν ή προσχωρεί εις αυτήν μετά την κατάθεσιν του έκτου οργάνου επικυρώσεως ή προσχωρήσεως, η σύμβασις θα τίθεται εν ισχύι την εννενηκοστήν ημέραν από της επομένης της ημέρας καθ' ην το εν λόγω Κράτος κατέθεσε το όργανον επικυρώσεως ή προσχωρήσεως αυτού.

Καταγγελία

Άρθρον 44. - Πάν Συμβαλλόμενο Κράτος δύναται οποτεδήποτε να καταγγείλη την παρούσαν σύμβασιν δι' ανακοινώσεως απευθυνομένης εις τον Γενικόν Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών.

Α Η τοιαύτη καταγγελία θα έχη ισχύν έν έτος αφ' ής περιήλθεν η σχετική ανακοίνωσις εις τον Γενικόν Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών.

Β Πάν Κράτος όπερ έχει προβή εις δήλωσιν ή ανακοίνωσιν συμφώνως προς το ως άνω άρθρον 40, δύναται οποτεδήποτε μεταγενεστέρως δι' ανακοινώσεως προς τον Γενικόν Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών να δηλώση ότι η σύμβασις θέλει παύσει ισχύουσα ως προς το περί ού πρόκειται έδαφος μετά έν έτος αφ' ής περιέλθει η σχετική ανακοίνωσις εις τον Γενικόν Γραμματέα.

Αναθέωρησις

Άρθρον 45. - 1. Πάν Συμβαλλόμενον Κράτος δύναται οποτεδήποτε να καταγγείλη την παρούσαν σύμβασιν δι' ανακοινώσεως απευθυνομένης εις τον Γενικόν Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών.

2. Η Γενική Συνέλευσις των Ηνωμένων Εθνών θέλει προβαίνει εις συστάσεις δια τα τυχόν ληπτέα επί της παρούσης αιτήσεως μέτρα.

Ανακοινώσεις του Γενικού Γραμματέως των Ηνωμένων Εθνών Άρθρον 46. - Ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών θα ανακοινοί εις

άπαντα τα Κράτη-μέλη των Ηνωμένων Εθνών ώς και τα μη μέλη τα αναφερόμενα εις το άρθρον 39. - α) τας δηλώσεις και ανακοινώσεις συμφώνως προς την παράγραφον Β του άρθρου 1.- β) τας υπογραφάς, επικυρώσεις και προσχωρήσεις συμφώνως προς το άρθρον 39.- γ) τας δηλώσεις και ανακοινώσεις συμφώνως προς το άρθρον 40.- δ) τας επιφυλάξεις και άρσεις επιφυλάξεων συμφώνως προς το άρθρον 42.- ε) την ημερομηνίαν της θέσεως εν ισχύι της παρούσης συμβάσεως συμφώνως προς το άρθρον 43. - στ) τας καταγγελίας και ανακοινώσεις συμφώνως προς το άρθρον 44.- ζ) τας αιτήσεις αναθεωρήσεως συμφώνως προς το άρθρο 45.

ΕΙΣ ΠΙΣΤΩΣΙΝ των ανωτέρω οι υπογεγραμμένοι, δεόντως εξουσιοδοτημένοι, υπέγραψαν την παρούσαν σύμβασιν εξ ονόματος των Κυβερνήσεών των.

ΕΓΕΝΕΤΟ εν Γενεύη τη 28η Ιουλίου 1951 εις έν πρωτότυπον ούτινος το αγγλικόν και το γαλλικόν κείμενον είναι εξ ίσου αυθεντικά και όπερ θέλει παραμείνη εν τοις αρχείοις των Ηνωμένων Εθνών. Κεκυρωμένα αντίγραφα ταύτης θα αποσταλούν εις πάντα τα Κράτη-μέλη των Ηνωμένων Εθνών ως και εις τα Κράτη μη μέλη περί ών το άρθρον 39

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Εδάφιο 1

1. Το υπό του άρθρου 28 της παρούσης Συμβάσεως προβλεπόμενον ταξιδιωτικό έγγραφο δέον να είναι σύμφωνον προς το προσηρτημένον τω παραρτήματι υπόδειγμα

2. Το ταξιδιωτικόν τούτο έγγραφο δέον να είναι συντεταγμένον εις δύο τουλάχιστον γλώσσας, εκ των οποίων η μία θα είναι η αγγλική ή η γαλλική.

Εδάφιο 2

Υπό την επιφύλαξιν των κανονισμών της χώρας, ήτις εκδίδει τα έγγραφα ταύτα, τα τέκνα δύνανται να περιλαμβάνωνται εις το ταξιδιωτικό έγγραφο του γονέως ή, εις εξαιρετικάς περιπτώσεις, ετέρου ενηλίκου πρόσφυγος.

Εδάφιο 3

Τα δια την έκδοσιν τιοιούτου εγγράφου εισπραττόμενα τέλη δέον όπως μη υπερβαίνουν την δια την έκδοσιν εθνικών διαβατηρίων εφαρμοζομένην κατωτάτην διατίμησιν.

Εδάφιο 4

Υπό την επιφύλαξιν ειδικών ή εξαιρετικών περιπτώσεων, το ταξιδιωτικόν έγγραφο δέον όπως ισχύη δι' όσον ένεστι περισσότερας χώρας.

Εδάφιο 5

Το ταξιδιωτικόν έγγραφο θα ισχύη δι' έν ή δύο έτη κατά την βούλησιν της εκδιδούσης αρχής.

Εδάφιο 6

Η εκδώσασα το ταξιδιωτικόν έγγραφο αρχή είναι αρμοδια δια την ανανέωσιν ή παράτασιν της ισχύος τούτου, εφ' όσον χρόνον ο δικαιούχος διαμένει μονίμως εις χώραν της αρχής ταύτης χωρίς να έχη αποκτήσει νόμιμον διαμονήν εις ετέραν.

Η έκδοσις νέου εγγράφου ανάγεται, υπό τας ίδίας συνθήκας, εις την αρμοδιότητα της εκδωσάσης το παλαιόν έγγραφο αρχής.

Οι διπλωματικοί και προξενικοί αντιπρόσωποι, ειδικώς εξουσιοδοτημένοι προς τούτο, θα είναι αρμόδιοι να παρατείνουν επί έξ μήνας κατ' ανώτατον όριον την ισχύν των υπό των Κυβερνήσεων αυτών εκδοθέντων ταξιδιωτικών εγγράφων.

Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα εξετάζουν ευμενώς την δυνατότητα ανανέωσης ή παρατάσεως της ισχύος ταξιδιωτικών εγγράφων των μη νομίμως πλέον διαμενόντων εις το έδαφος αυτών Προσφύγων, εις άς

περιπτώσεις ούτοι δεν δύνανται να αποκτήσουν ταξιδιωτικά έγγραφα της χώρας της νομίμου αυτών διαμονής.

Εδάφιο 7

Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι αναγνωρίζουν την ισχύ των ταξιδιωτικών εγγράφων άτινα εξεδόθησαν συμφώνως προς τας διατάξεις του άρθρου 28 της παρούσης Συμβάσεως.

Εδάφιο 8

Αι αρμόδιαι αρχαί της χώρας ένθα προτίθεται να μεταβή ο πρόσφυξ εάν επιθυμούν να τω επιτρέψουν την είσοδο θα θεωρούν, εφ' όσον η τοιαύτη θεώρησις είναι αναγκαία, το ταξιδιωτικό έγγραφο του οποίου ούτος είναι κάτοχος.

Εδάφιο 9

1. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι αναλαμβάνουν να θεωρούν ταξιδιωτικά έγγραφα δια την διέλευσιν των Προσφύγων οίτινες έχουν λάβει θεώρησιν δια την χώραν του τελικού αυτού προορισμού.

2. Τοιαύται θεωρήσεις δύνανται να μη χορηγούνται εις τας περιπτώσεις καθ' άς δικαιολογείται η άρνησις θεωρήσεως δια τους αλλοδαπούς.

Εδάφιο 10

Τα δια τας θεωρήσεις εξόδου, εισόδου ή διελεύσεως εισπραττόμενα τέλη δέον όπως μη υπερβαίνουν την δια την χορήγησιν θεωρήσεων επί αλλοδαπών διαβατηρίων εφαρμοζομένην κατωτάτην διατίμησιν

Εδάφιο 11

Εν η περιπτώσει πρόσφυξ τις αποκτήσει νόμιμον διαμονήν εις το έδαφος ετέρας Συμβαλλομένης Χώρας, την υποχρέωσιν δια την έκδοσιν νέου ταξιδιωτικού εγγράφου, κατά τους όρους και προϋποθέσεις του άρθρου 28, θα έχη η αρμοδία αρχή της ως άνω χώρας εις ήν ο πρόσφυξ ούτος θα δικαιούται να υποβάλη την σχετικήν αίτησιν.

Εδάφιο 12

Η εκδίδουσα το νέον ταξιδιωτικό έγγραφο αρχή δέον όπως αφαιρέση και επιστρέψη το παλαιόν τοιούτον εις την χώραν της εκδόσεως, εφ' όσον αναγράφεται εις τούτο ότι επιβάλλεται η τοιαύτη επιστροφή, άλλως η εκδίδουσα ως άνω αρχή θα αφαιρή και θα ακυροί τούτο.

Εδάφιο 13

1. Εκάστη των Συμβαλλομένων Χωρών υποχρεούται να επιτρέπη εις τον κάτοχον ταξιδιωτικού εγγράφου, εκδοθέντος υπ' αυτής συμφώνως προς το άρθρον 28 της παρούσης Συμβάσεως, την επιστροφήν εις το έδαφος αυτής καθ' όλην την διάρκειαν της ισχύος του εγγράφου τούτου.

2. Υπό την επιφύλαξιν των διατάξεων του προηγούμενου εδαφίου, εκάστη Συμβαλλομένη Χώρα δικαιούται να απαιτή όπως ο

κάτοχος του περί ου ο λόγος εγγράφου συμμορφούται προς άπασας τας διατυπώσεις τας επιβαλλομένας εις τους εξερχομένους ή εισερχομένους εις το έδαφος αυτής.

3. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι εκδίδουσαι το ως άνω έγγραφον επιφυλάσσουν εις εαυτάς το δικαίωμα, εις περιπτώσεις εξαιρετικής ή καθ' άς η άδεια προσκαίρου διαμονής του πρόσφυγος ισχύει δια συγκεκριμένην περίοδον, να περιορίσουν, εις τρείς μήνας κατά κατώτατον όριον, την περίοδον καθ' ήν ο πρόσφυξ θα δικαιούται να επιστρέψη.

Εδάφιον 14

Υπό μόνην την επιφύλαξιν των όρων του εδαφίου 13 αι διατάξεις του παρόντος παραρτήματος κατ' ουδένα τρόπον θίγουν τους νόμους και κανονισμούς, οίτινες διέπουν, εις τα εδάφη των Συμβαλλομένων Χωρών, τους όρους εισόδου, διελεύσεως, προσκαίρου διαμονής, εγκαταστάσεως και εξόδου.

Εδάφιον 15

Ούτε η έκδοσις του ταξιδιωτικού εγγράφου, ούτε τα εν αυτώ κατεχωρημένα καθορίζουν ή θίγουν την νομικήν θέσιν του κατόχου, ειδικώτερον δε όσον αφορά τα της ιθαγενείας αυτού.

Εδάφιον 16

έκδοσις του εγγράφου δεν δίδει εις τον κάτοχον αυτού δικαίωμα προστασίας υπό την διπλωματικών και προξενικών αντιπροσώπων της εκδιδούσης χώρας και δεν χορηγεί εις τας αντιπροσώπους τους το δικαίωμα παροχής προστασίας.

Υπόδειγμα ταξιδιωτικού εγγράφου

Το ταξιδιωτικόν έγγραφον δέον να έχη σχήμα βιβλιαρίου (15 εκ. X 10 εκ. περίπου). Συνιστάται να εκτυπούται κατά τοιούτον τρόπον ώστε αφ' ενός μεν τα ξέσματα ή αι αλλοιώσεις δια χημικών ή άλλων μέσων διακρίνονται ευκόλως, εφ' ετέρου δε αι λέξεις "Σύμβασις της 28ης Ιουλίου 1951" να επαναλαμβάνονται τυπωμένοι εις εκάστην σελίδα και εις την γλώσσαν της εκδωσάσης το έγγραφον χώρας.

**ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΩΝ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΩΝ ΤΩΝ
ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ
ΤΩΝ ΑΝΙΘΑΓΕΝΩΝ**

I

Με την απόφαση 429 (V) της 14ης Δεκεμβρίου 1950, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών αποφάσισε να συγκαλέσει στη Γενεύη Διάσκεψη Πληρεξουσίων για να περατώσει το έργο σύνταξης και υπογραφής Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων καθώς και Πρωτοκόλλου για το Καθεστώς των Ανιθαγενών.

Η Συνδιάσκεψη έλαβε χώρα στο Ευρωπαϊκό Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών στην Γενεύη για το χρονικό διάστημα από 2 έως 25 Ιουλίου 1951.

Οι Κυβερνήσεις των παρακάτω είκοσι έξι Κρατών έστειλαν αντιπροσώπους, που κατέθεσαν διαπιστευτήρια ή άλλα ισχυρά εξουσιοδοτικά έγγραφα βάσει των οποίων συμμετείχαν στις εργασίες της Συνδιάσκεψης:

Αυστραλία	Λουξεμβούργο
Αυστρία	Μονακό
Βέλγιο	Νορβηγία
Βραζιλία	Κάτω Χώρες
Καναδάς	Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας
Κολομβία	Ηνωμένο Βασίλειο Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας
Δανία	Αγία Εδρα
Αίγυπτος	Σουηδία
Ηνωμένες Πολιτείες της	Ελβετία (η Ελβετική αντιπροσωπεία
Αμερικής	αντιπροσώπευε και το Λιχενστάϊν)
Γαλλία	Τουρκία
Ελλάδα	Βενεζουέλα
Ιράκ	Γιουγκοσλαβία
Ισραήλ	Ιταλία

Οι Κυβερνήσεις των δύο παρακάτω Κρατών αντιπροσωπεύθηκαν με την ιδιότητα του παρατηρητή :

Κούβα

Ιράν

Σύμφωνα με αίτηση της Γενικής Συνέλευσης, ο Υπατος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες συμμετείχε, χωρίς δικαίωμα ψήφου, στις εργασίες της Συνδιάσκεψης.

Ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας και ο Διεθνής Οργανισμός για τους Πρόσφυγες αντιπροσωπεύθηκαν στην Συνδιάσκεψη χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Η Συνδιάσκεψη κάλεσε το Συμβούλιο της Ευρώπης να παρευρεθεί χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Με την ιδιότητα του παρατηρητή παρευρέθησαν επίσης αντιπρόσωποι των παρακάτω μη κυβερνητικών οργανώσεων που έχουν Καθεστώς συμβουλευτικό στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο :

Κατηγορία Α

Διεθνής Συνομοσπονδία των Ελεύθερων
Συνδικάτων Διεθνής Συνομοσπονδία των
Χριστιανικών Συνδικάτων
Διακοινοβουλευτική Ένωση

Κατηγορία Β

Παγκόσμια Ένωση των Χριστιανικών Ενώσεων Νεανίδων
Διεθνής Ένωση Ποινικού Δικαίου
Διεθνές Γραφείο για την Οργάνωση του Ποινικού Δικαίου
CARITAS
Επιτροπή Εκκλησιών για Διεθνή Θέματα
Παγκόσμια Συμβουλευτική Επιτροπή της Κοινωνίας των Φίλων
Συντονιστική Επιτροπή των Εβραϊκών Οργανώσεων
Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού
Παγκόσμιο Εβραϊκό Συμβούλιο
Συμβουλευτικό Συμβούλιο Εβραϊκών Οργανώσεων
Παγκόσμιο Συμβούλιο Γυναικών
Παγκόσμια Ομοσπονδία των Φίλων των Νεανίδων
Παγκόσμια Οργάνωση των Δικαιωμάτων του
Ανθρώπου Παγκόσμια Οργάνωση Γυναικών για την
Ειρήνη και την Ελευθερία Παγκόσμια Οργάνωση
Agudas Ισραήλ Pax Romana

Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία
Διεθνής Καθολική Ένωση Κοινωνικής Υπηρεσίας
Διεθνής Ένωση των Καθολικών Γυναικών
Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Ηλικιακής
Παγκόσμια Ένωση για Προοδευτικό Ιουδαϊσμό

Καταχωρούνται στον Κατάλογο

Διεθνής Ένωση των Οδηγών και των
Προσκόπων Διεθνής Επιτροπή
Βοήθειας στους Διανοούμενους

Διεθνής Επιτροπή Εθελοντικών
Οργανώσεων Ένωση Κοινωνιών του
Ερυθρού Σταυρού Παγκόσμια
Υπηρεσία Πανεπιστημίων

Οι αντιπρόσωποι των μη κυβερνητικών οργανώσεων στις οποίες το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο έχει αναγνωρίσει συμβουλευτικό Καθεστώς και οι αντιπρόσωποι των οργανώσεων που ενεγράφησαν στον Κατάλογο από τον Γενικό Γραμματέα και οι οποίες αναφέρονται στην παράγραφο 17 της απόφασης 288 Β (Χ) του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου υιοθέτησαν σύμφωνα με τον Εσωτερικό Κανονισμό της Συνδιάσκεψης το δικαίωμα να παρουσιάσουν σε αυτήν έγγραφα ή προφορικές δηλώσεις.

Η Συνδιάσκεψη εξέλεξε Πρόεδρο τον Knud Larsen, αντιπρόσωπο της Δανίας και Αντιπρόεδρους τον A. Herment, αντιπρόσωπο του Βελγίου και τον Talat Miras, αντιπρόσωπο της Τουρκίας. Κατά την δεύτερη συνεδρίαση η Συνδιάσκεψη και μετά από πρόταση του αντιπροσώπου της Αιγύπτου αποφάσισε ομόφωνα να προσκαλέσει την Αγία Εδρα με την παράκληση να ορίσει έναν Πληρεξούσιο για να συμμετάσχει στις εργασίες της.

Από τις 10 Ιουλίου 1951 ένας αντιπρόσωπος της Αγίας Εδρας συμμετείχε στην Συνδιάσκεψη.

Η Συνδιάσκεψη υιοθέτησε ως ημερησία διάταξη την προσωρινή ημερησία διάταξη που είχε συνταχθεί από τον Γενικό Γραμματέα (A/CONF.2/2/Rev.1). Υιοθέτησε επίσης προσωρινό εσωτερικό κανονισμό που συντάχθηκε από τον Γενικό Γραμματέα και προστέθηκε διάταξη με την οποία επετράπη σε έναν αντιπρόσωπο του Συμβουλίου της Ευρώπης, χωρίς δικαίωμα ψήφου, να παρουσιάσει προτάσεις (A/CONF.2/3/Rev.1).

Σύμφωνα με τον Εσωτερικό Κανονισμό της Συνδιάσκεψης, ο Πρόεδρος και οι Αντιπρόεδροι έλεγξαν τα διαπιστευτήρια έγγραφα των αντιπροσώπων και στις 17 Ιουλίου 1951 σύνταξαν σχετική έκθεση που υιοθετήθηκε από την Συνδιάσκεψη.

Η Συνδιάσκεψη χρησιμοποίησε ως βάση για τις εργασίες της το σχέδιο Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων και το σχέδιο Πρωτοκόλλου για το Καθεστώς των Ανιθαγενών που είχαν ετοιμαστεί από την Ειδική Επιτροπή για τους Πρόσφυγες και τους Απάτριδες κατά την δεύτερη σύνοδό της, που έγινε στην Γενεύη από 14 έως 25 Αυγούστου 1950, εκτός από το προοίμιο και το άρθρο 1 (Ορισμός του όρου "Πρόσφυγας") του σχεδίου της Σύμβασης. Το κείμενο του προοιμίου το οποίο υποβλήθηκε στην Συνδιάσκεψη ήταν αυτό που υιοθετήθηκε από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο στην απόφαση 319 Β ΙΙ (ΧΙ) της 11ης Αυγούστου 1950. Το κείμενο του

άρθρου 1 που υποβλήθηκε στην Συνδιάσκεψη ήταν αυτό που σύστησε η Γενική Συνέλευση στις 14 Δεκεμβρίου 1950 και που αποτυπώνεται στο παράρτημα της απόφασης 429 (V). Αυτό το κείμενο, επαναλάμβανε, με τροποποιήσεις, ό,τι είχε υιοθετηθεί από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο με την απόφαση 319 Β ΙΙ (ΧΙ).

Η Συνδιάσκεψη υιοθέτησε με την πρώτη και δεύτερη ανάγνωση την Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων. Πριν από την δεύτερη ανάγνωση συνεστήθη Επιτροπή ύφους που αποτελείτο από τον Πρόεδρο και τους αντιπροσώπους του Βελγίου, των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, της Γαλλίας, του Ισραήλ, της Ιταλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας καθώς και από τον Υπατο Αρμοστή για τους Πρόσφυγες : η Επιτροπή αυτή εξέλεξε Πρόεδρο τον G. Warren, αντιπρόσωπο των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Η Επιτροπή αυτή τροποποίησε το κείμενο που υιοθετήθηκε από την Συνδιάσκεψη με την πρώτη ανάγνωση : οι τροποποιήσεις αφορούσαν κυρίως θέματα έκφρασης και την αντιστοιχία του κειμένου στην γαλλική και αγγλική γλώσσα.

Η Σύμβαση υιοθετήθηκε στις 25 Ιουλίου 1951 με 24 ψήφους υπέρ και χωρίς καμμία απουσία. Εμεινε ανοικτή για υπογραφή στο Ευρωπαϊκό Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών από τις 28 Ιουλίου μέχρι 31 Αυγούστου 1951. Ανοιξε πάλι για υπογραφή στην μόνιμη έδρα των Ηνωμένων Εθνών στην Νέα Υόρκη από τις 17 Σεπτεμβρίου 1951 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1952.

Τα κείμενα της Σύμβασης στην αγγλική και στην γαλλική είναι εξίσου αυθεντικά.

II

Συνδιάσκεψη αποφάσισε με 17 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 3 αποχές, ότι οι τίτλοι των κεφαλαίων και των άρθρων της Σύμβασης παραμένουν ενσωματωμένοι στο κείμενο της Σύμβασης για λόγους πληροφόρησης και δεν αποτελούν στοιχεία ερμηνείας της.

III

Όσον αφορά το σχέδιο Πρωτοκόλλου για το Καθεστώς των Ανηθαγενών η Συνδιάσκεψη υιοθέτησε την ακόλουθη απόφαση :

" Η Συνδιάσκεψη,

"Αφού έλαβε υπόψη της το σχέδιο Πρωτοκόλλου για το Καθεστώς των Ανηθαγενών,

"Εκτιμώντας ότι αυτό το θέμα χρήζει αναλυτικότερης και λεπτομερειακής μελέτης,

"Αποφασίζει να μην αποφασίσει για το θέμα αυτό σε αυτήν την Συνδιάσκεψη και παραπέμπει το σχέδιο του Πρωτοκόλλου για διεξοδικότερη εξέταση στα κατάλληλα όργανα των Ηνωμένων Εθνών".

IV

Η Συνδιάσκεψη υιοθέτησε ομόφωνα τις ακόλουθες συστάσεις :

A.

(Μεταβατικά μέτρα για τα ταξιδιωτικά έγγραφα)

" Η Συνδιάσκεψη,

"Εχοντας υπόψη ότι η έκδοση και η αναγνώριση των ταξιδιωτικών εγγράφων είναι απαραίτητη για τη διευκόλυνση της μετακίνησης και ιδιαίτερα της μετεγκατάστασης των Προσφύγων,

"Παρακινεί τις Κυβερνήσεις οι οποίες είναι μέρη της Διακυβερνητικής Συμφωνίας για τα Ταξιδιωτικά Έγγραφα των Προσφύγων που υπογράφηκε στις 15 Οκτωβρίου 1946 ή οι οποίες αναγνωρίζουν τα ταξιδιωτικά έγγραφα που εκδόθηκαν κατ' εφαρμογή της Συμφωνίας, να εξακολουθήσουν να εκδίδουν ή να αναγνωρίζουν ανάλογα ταξιδιωτικά έγγραφα και να επεκτείνουν την έκδοσή τους στους Πρόσφυγες που ορίζονται στο άρθρο 1 της σχετικής Σύμβασης ή να αναγνωρίζουν τα ταξιδιωτικά έγγραφα που εκδόθηκαν βάσει αυτής στα πρόσωπα αυτά έως ότου αναλάβουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 28 της εν λόγω Σύμβασης".

B

(Αρχή της οικογενειακής ενότητας)

" Η Συνδιάσκεψη,

"Εχοντας υπόψη ότι η ενότητα της οικογένειας, ως φυσικής και θεμελιώδους κοινωνικής ομάδας, αποτελεί βασικό δικαίωμα του πρόσφυγα, και ότι η ενότητά της απειλείται συνεχώς, και

"Σημειώνοντας με ικανοποίηση ότι, σύμφωνα με το επίσημο σχόλιο της ad hoc Επιτροπής για την ανιθαγένεια και τα συναφή προβλήματα, τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται σε κάποιο πρόσφυγα επεκτείνονται και στα μέλη της οικογένειάς του,

"Συνιστά στις Κυβερνήσεις να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία της οικογένειας του πρόσφυγα, αποβλέποντας ιδίως :

"(1) Να διασφαλισθεί η διατήρηση της ενότητας της οικογένειας του πρόσφυγα, ιδίως στις περιπτώσεις όπου ο επικεφαλής της οικογένειας συγκεντρώνει τις αναγκαίες προϋποθέσεις για να γίνει δεκτός σε κάποια συγκεκριμένη χώρα.

"(2) Να προστατευθούν οι ανήλικοι Πρόσφυγες, και πιο συγκεκριμένα τα αγόρια και κορίτσια που δεν συνοδεύονται, με ειδική αναφορά στην κηδεμονία και στην υιοθεσία".

Γ

(Κοινωνικές Υπηρεσίες)

" Η Συνδιάσκεψη,

" Εχοντας υπόψη ότι οι Πρόσφυγες χρειάζονται ηθικά, νομικά και υλικά τη συνδρομή κατάλληλων υπηρεσιών πρόνοιας, ιδίως δε των αρμοδίων μη κυβερνητικών οργανώσεων,

" *Συνιστά* στις Κυβερνήσεις και στα διακυβερνητικά σώματα να διευκολύνουν, να ενθαρρύνουν και να υποστηρίξουν τις προσπάθειες των σχετικών οργανώσεων".

(Διεθνής αλληλεγγύη στα πλαίσια του ασύλου και της μετεγκατάστασης)

" *Η Συνδιάσκεψη,*

" *Εχοντας υπόψη* ότι πολλά πρόσωπα εγκαταλείπουν τη χώρα της προέλευσής τους για λόγους δίωξης και δικαιούνται ειδικής προστασίας λόγω της θέσης τους,

" *Συνιστά* στις Κυβερνήσεις να εξακολουθήσουν να δέχονται Πρόσφυγες στην επικράτειά τους και να ενεργούν από κοινού με αληθινό πνεύμα διεθνούς συνεργασίας ώστε να μπορέσουν οι εν λόγω Πρόσφυγες να εξασφαλίσουν άσυλο και δυνατότητα μετεγκατάστασης".

E

(Διεύρυνση της εφαρμογής της Σύμβασης)

" *Η Συνδιάσκεψη,*

" *Εκφράζει* την ελπίδα ότι η Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων θα έχει αξία προτύπου που υπερβαίνει το συμβατικό της πεδίο και ότι όλα τα έθνη θα καθοδηγηθούν απ' αυτήν ώστε να χορηγήσουν όσο το δυνατόν περισσότερο σε πρόσωπα που βρίσκονται στην επικράτειά τους ως Πρόσφυγες, και που δεν εμπίπτουν στους ορισμούς της Σύμβασης, τη μεταχείριση που προβλέπει η τελευταία".

ΣΕ ΠΙΣΤΩΣΗ ΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩ ο Πρόεδρος, οι Αντιπρόεδροι και ο Γραμματέας της Συνδιάσκεψης υπέγραψαν την παρούσα Τελική Πράξη.

ΕΓΙΝΕ στην Γενεύη στις 28 Ιουλίου χίλια εννιακόσια πενήντα ένα σε ένα μόνο αντίγραφο, στην αγγλική και γαλλική γλώσσα, καθένα από τα οποία είναι εξ ίσου αυθεντικό. Οι μεταφράσεις της παρούσας Τελικής Πράξης στην κινεζική, ισπανική και ρωσική θα γίνουν με την φροντίδα του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, που θα αποστείλει, μετά από αίτηση, αντίγραφα αυτών των μεταφράσεων σε κάθε Κυβέρνηση που προσεκλήθη να παρευρεθεί στην Συνδιάσκεψη.

Ο Πρόεδρος της Συνδιάσκεψης
Οι Αντιπρόεδροι της Συνδιάσκεψης
Ο Γραμματέας της Συνδιάσκεψης

KNUD LARSEN
A. HERMENT & TALAT MIRAS
JOHN P. HUMPHREY.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ 1967 ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΤΗΣ 31ΗΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1967

Εναρξη ισχύος : 4 Οκτωβρίου 1967 σύμφωνα με το άρθρο VIII
Κείμενο : Ηνωμένα Έθνη, Συλλογή Συμβάσεων, Νο 8791, Τόμος 606, Σελ. 267.

[όπως κυρώθηκε με τον **A.N. 389** της **26-4/4-6-1968** : **Περί κυρώσεως του Πρωτοκόλλου της Ν.Υόρκης της 31-1-1967 εν σχέσει προς την Νομικήν Κατάστασιν των Προσφύγων (ΦΕΚ Α' 125)].**

Άρθρον μόνον. - Κυρούται και έχει πλήρη ισχύν νόμου το εν Ν. Υόρκη υπογραφέν την 31.1.1967 πρωτόκολλον εν σχέσει προς την Νομικήν Κατάστασιν των Προσφύγων, ούτινος το κείμενο εν πρωτοτύπω εις την γαλλικήν και εν μεταφράσει εις την ελληνικήν έπεται.

Ο παρών νόμος θέλει ισχύσει από της δημοσιεύσεως του εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Εν Αθήναις τη 25η Απριλίου 1968 Εθεωρήθη και ετέθη η μεγάλη του Κράτους σφραγίς Εν Αθήναις τη 26η Απριλίου 1968

Πρωτόκολλον Σχετικόν προς το Καθεστώς των

Προσφύγων *Τα Κράτη-μέρη του παρόντος Πρωτοκόλλου,*

- *Εχοντα υπ' όψιν* ότι η Σύμβασις η αφορώσα εις το Καθεστώς των Προσφύγων, η οποία υπεγράφη εν Γενεύη την 28ην Ιουλίου 1951 εφεξής καλουμένη η Σύμβασις) δεν εφαρμόζεται ειμή μόνον εις τα πρόσωπα τα οποία κατέστησαν Πρόσφυγες συνεπεία γεγονότων επελθόντων προ της 1ης Ιανουαρίου 1951.

Εχοντα υπ' όψιν ότι νέαι κατηγορίαι Προσφύγων ανεφάνησαν αφ' ής η Σύμβασις υιοθετήθη και ως εκ τούτου οι ειρημένοι Πρόσφυγες ενδέχεται να μη συμπεριληφθούν εις το ευεργέτημα της Συμβάσεως . - Κρίνοντα ότι είναι επιθυμητόν όπως το αυτό Καθεστώς εφαρμόζεται εις άπαντας τους Πρόσφυγας, οι οποίοι καλύπτονται υπό του ορισμού, όστις εδόθη εις την Σύμβασιν, μη υπολογιζομένης της περιοριστικής ημερομηνίας της 1ης Ιανουαρίου 1951.

Συνεφώνησαν τα εξής :

Γενικαί διατάξεις

Άρθρον I. - 1. Τα Κράτη-μέρη του παρόντος Πρωτοκόλλου υποχρεούνται να εφαρμόσουν εις τους Πρόσφυγας, ως ούτοι ορίζονται κατωτέρω, τα άρθρα 2 μέχρι 34 συμπεριλαμβανομένου της Συμβάσεως.

2. Πρός τον σκοπόν του παρόντος Πρωτοκόλλου, ο όρος "πρόσφυξ" - πλην του ότι αφορά την εφαρμογήν της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου - εννοεί πάν πρόσωπον, το οποίον ανταποκρίνεται εις τον ορισμό, ο οποίος εδόθη υπό του πρώτου άρθρου της Συμβάσεως ωςάν αι λέξεις "συνεπεία γεγονότων επελθόντων προς της 1ης Ιανουαρίου 1951" και αι λέξεις "... κατόπιν τοιούτων

γεγονότων" να μην υφίσταντο εις την παράγραφον 2 του Τμήματος Α του πρώτου άρθρου.

Το παρόν Πρωτόκολλον θα εφαρμοσθή υπό των Κρατών μερών άνευ ουδενός γεωγραφικού περιορισμού. Ούχ ήττον, αι ήδη γενόμεναι δηλώσεις, δυνάμει του εδαφίου "α" της παραγράφου 1 του τμήματος Β του πρώτου άρθρου της Συμβάσεως υπό των Κρατών, τα οποία ήσαν ήδη μέρη αυτής, θα έχουν εφαρμογήν και υπό το Καθεστώς του παρόντος Πρωτοκόλλου, εκτός εάν αι υποχρεώσεις του δηλώσαντος Κράτους έχουν επεκταθή συμφώνως προς την παράγραφον 2 του τμήματος Β του πρώτου άρθρου της Συμβάσεως.

Συνεργασία των εθνικών αρχών μετά των Ηνωμένων Εθνών Άρθρον ΙΙ. - 1. Τα Κράτη - μέρη του παρόντος

Πρωτοκόλλου υποχρεούνται

να συνεργασθούν μετά της Ανωτάτης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών δια τους Πρόσφυγας ή μεθ' οιουδήποτε άλλου Ιδρύματος, το οποίον ήθελε διαδεχθή αυτήν εις την εκτέλεσιν των καθηκόντων της, και ιδιαιτέρως να διευκολύνουν το έργον της, συνιστάμενον εις επιτήρησιν της εφαρμογής των διατάξεων του παρόντος Πρωτοκόλλου.

2. Δια να επιτρέψουν εις την Ανωτάτην Αρμοστείαν ή εις οιονδήποτε άλλον Οργανισμόν των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος ήθελε διαδεχθή αυτήν, να παρουσιάζη εκθέσεις εις τα αρμόδια όργανα των Ηνωμένων Εθνών, τα Κράτη μέρη του παρόντος Πρωτοκόλλου υποχρεούνται να προμηθεύουν εις αυτά, κατά τον προσήκοντα τύπον, τας ζητούμενας πληροφορίας και τα στατιστικά στοιχεία σχετικώς προς :

α) το Καθεστώς των Προσφύγων. β) την θέσιν εν λειτουργία του παρόντος Πρωτοκόλλου. γ) τους Νόμους, Κανονισμούς και Διατάγματα, τα οποία είναι εν ισχύι ή θα τεθούν εν ισχύι, όσον αφορά τους Πρόσφυγας.

Πληροφορία αναφερομένη εις τους εθνικούς νόμους και κανονισμούς

Άρθρον ΙΙΙ. - Τα Κράτη - μέρη του παρόντος Πρωτοκόλλου θα κοινοποιήσουν εις τον Γενικόν Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών τα κείμενα των Νόμων και των Κανονισμών, τους οποίους ήθελον εκδώσει προς εξασφάλισιν της εφαρμογής του παρόντος Πρωτοκόλλου.

Διακανονισμός των διαφορών

Άρθρον ΙV. - Πάσα διαφορά μεταξύ των μερών του παρόντος Πρωτοκόλλου αφορώσα εις την ερμηνείαν ή εις την εφαρμογήν του Πρωτοκόλλου τούτου, η οποία δεν ήθελε διευθετηθή δι' άλλων μέσων, θα υποβάλλεται εις το Διεθνές Δικαστήριον τη αιτήσκει ενός των εν τη διαφορά μερών.

Προσχώρησις

Άρθρον V. - Το παρόν Πρωτόκολλον θα παραμείνη ανοικτόν δι' όλα τα Κράτη μέρη της Συμβάσεως, ως και δια πάν άλλο Κράτος μέλος του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, ή μέλος ενός των Ειδικευμένων

Οργανώσεων, ή δια πάν Κράτος, προς το οποίον η Γενική Συνέλευσις ήθελεν απευθύνει πρόσκλησιν προσχωρήσεως εις το Πρωτόκολλον. Η προσχώρησις θα γίνη δια καταθέσεως της πράξεως προσχωρήσεως εις τον Γενικόν Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Ομοσπονδιακή ρήτρα

Άρθρον VI. - Εις περίπτωσιν Κράτους Ομοσπόνδου ή Κράτους μη ενιαίου, θα εφαρμόζονται αι ακόλουθοι διατάξεις : α) Οσον αφορά τα άρθρα της Συμβάσεως, τα οποία θα εφαρμοσθούν συμφώνως προς την παράγραφον 1 του πρώτου άρθρου του παρόντος Πρωτοκόλλου και των οποίων η θέσις εν λειτουργία εξαρτάται από την νομοθετικήν ενέργειαν της ομοσπονδιακής νομοθετικής εξουσίας, αι υποχρεώσεις της Ομοσπονδιακής Κυβερνήσεως θα είναι, εν τω μέτρω τούτω, αι αυταί με τας υποχρεώσεις των Κρατών μερών, τα οποία δεν είναι Κράτη Ομοσπονδιακά.

β) Οσον αφορά τα άρθρα της Συμβάσεως, τα οποία θα εφαρμοσθούν συμφώνως προς την παράγραφον 1 του πρώτου άρθρου του παρόντος Πρωτοκόλλου και των οποίων η εφαρμογή εξαρτάται από την νομοθετικήν ενέργειαν ενός εκάστου των Κρατών, Επαρχιών ή συνιστώντων αυτά Καντονίων, τα οποία συμφώνως προς το συνταγματικόν σύστημα της Ομοσπονδίας δεν υποχρεούνται να λάβουν μέτρα νομοθετικά, η Ομοσπονδιακή Κυβέρνησις θα φέρη το ταχύτερον, μετά της ευνοϊκής αυτής γνωματεύσεως, τα εν λόγω άρθρα εις γνώσιν των αρμοδίων αρχών των Κρατών, Επαρχιών ή Καντονίων.

γ) Ομόσπονδον Κράτος-μέρος του παρόντος Πρωτοκόλλου θα κοινοποιή τη αιτήσιν παντός άλλου Κράτους-μέρους του παρόντος Πρωτοκόλλου, ήτις ήθελε διαβιβασθή εις αυτό μέσω του Γενικού Γραμματέως του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, έκθεσιν περί της νομοθεσίας και περί των εν ισχύι συνηθειών εις την Ομοσπονδίαν και εις τα Κράτη-μέλη αυτής ως προς οιαδήποτε διάταξιν της Συμβάσεως της εφαρμοζομένης συμφώνως προς την παράγραφον 1 του άρθρου 1 του παρόντος Πρωτοκόλλου, εμφανίζουσιν το μέτρον καθ' ό εδόθη αποτέλεσμα εις αυτήν δια της νομοθετικής ή ετέρας δράσεως.

Επιφυλάξεις και δηλώσεις

Άρθρον VII. - 1. Κατά την προσχώρησιν του, πάν Κράτος δύναται να διατυπώση επιφυλάξεις επί του άρθρου IV του παρόντος Πρωτοκόλλου και ως προς την εφαρμογήν, δυνάμει του πρώτου άρθρου του παρόντος Πρωτοκόλλου, όλων των διατάξεων της Συμβάσεως εκτός εκείνων των άρθρων 1,3,4,16(1) και 33, υπό τον όρον όπως εις περίπτωσιν Κράτους το οποίον είναι μέρος της Συμβάσεως, αι επιφυλάξεις αίτινες θα γίνουν δυνάμει του παρόντος άρθρου, δεν θα επεκτείνωνται εις τους Πρόσφυγας επί των οποίων εφαρμόζεται η Σύμβασις.

2. Αι επιφυλάξεις αι οποίαι εγένοντο υπό Κρατών-μερών της Συμβάσεως, συμφώνως προς το άρθρον 42 της εν λόγω Συμβάσεως θα εφαρμόζωνται εις τας υποχρεώσεις των, αίτινες απορρέουν εκ του παρόντος Πρωτοκόλλου εκτός εάν αποσυρθούν.

3. Πάν Κράτος, το οποίον διατυπώνει μίαν επιφύλαξιν δυνάμει της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου δύναται να την αποσύρη εις πάσαν στιγμήν δια γνωστοποιήσεως απευθυνομένης προς τούτο προς τον Γενικόν Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.

4. Αι δηλώσεις, αι οποίαι εγένοντο δυνάμει των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 40 της Συμβάσεως, υφ' ενός Κράτος-μέρους αυτής, το οποίον προσχωρεί εις το παρόν Πρωτόκολλον, θα θεωρούνται ως εφαρμοζόμεναι υπό το Καθεστώς του παρόντος Πρωτοκόλλου, εκτός εάν, κατά την προσχώρησιν, το ενδιαφερόμενον μέρος απέστειλεν ειδοποίησιν περί του αντιθέτου εις τον Γενικόν Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. - Αι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 40 και της παραγράφου 3 του άρθρου 44 της Συμβάσεως θα θεωρούνται ως εφαρμοζόμεναι *mutatis mutandis* εις το παρόν Πρωτόκολλον.

Εναρξίς ισχύος

Άρθρον VIII. - 1. Το παρόν Πρωτόκολλον θα τεθή εν ισχύι από της ημερομηνίας της καταθέσεως της έκτης πράξεως προσχωρήσεως.

2. Δι' ένα έκαστον των προσχωρούντων εις το Πρωτόκολλον Κρατών μετά την κατάθεσιν της έκτης πράξεως προσχωρήσεως, η έναρξίς ισχύος του Πρωτοκόλλου θα λάβη χώραν κατά την ημερομηνίαν καθ' ήν το εν λόγω Κράτος θα καταθέση την πράξιν της προσχωρήσεώς του.

Καταγγελία

Άρθρον IX. - Πάν Κράτος μέρος του παρόντος Πρωτοκόλλου δύναται να καταγγείλη τούτο ανά πάσαν στιγμήν δια κοινοποιήσεως απευθυνομένης προς τον Γενικόν Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

2. Η καταγγελία θα έχη ισχύν όσον αφορά το ενδιαφερόμενον Κράτος, μετά πάροδον έτους από της ημερομηνίας λήψεως ταύτης υπό του Γενικού Γραμματέως του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Κοινοποιήσεις υπό του Γενικού Γραμματέως του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

Άρθρον X. - Συναφώς προς το Πρωτόκολλον ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών θα γνωστοποιήση εις όλα τα Κράτη τα προβλεπόμενα υπό του άρθρου V τας ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος, προσχωρήσεως, καταθέσεως και ανακλήσεως των επιφυλάξεων, καταγγελίας και των σχετικών περί αυτάς δηλώσεων και κοινοποιήσεων.

Καταθέσεις του Πρωτοκόλλου εις τα αρχεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

Άρθρον ΧΙ. - Εν αντίτυπον του παρόντος Πρωτοκόλλου, του οποίου τα κείμενα συντεταγμένα εις την αγγλικήν, κινεζικήν, ισπανικήν, γαλλικήν και ρωσικήν, παρέχουν την ιδίαν πίστιν, υπογεγραμμένον υπό του Προέδρου της Γενικής Συνελεύσεως και του Γενικού Γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, θα κατατεθή εις τα Αρχεία της Γραμματείας του Οργανισμού. Ο Γενικός Γραμματέας θα διαβιβάση κεκυρωμένον αντίγραφον αυτού εις όλα τα Κράτη Μέλη του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, ως και εις τα άλλα Κράτη, τα οποία προβλέπονται εις το άρθρον V.

ΑΠΟΦΑΣΗ 2198 (ΧΧΙ) ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ

Πρωτόκολλο για το Καθεστώς των Προσφύγων

Η Γενική Συνέλευση,

Εκτιμώντας ότι η Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων, που υπογράφηκε στην Γενεύη στις 29 Ιουλίου 1951 δεν εφαρμόζεται παρά μόνον στα πρόσωπα που έγιναν Πρόσφυγες λόγω των γεγονότων που έλαβαν χώρα πριν την 1η Ιανουαρίου 1951,

Εκτιμώντας ότι από της υιοθέτησης της Σύμβασης εμφανίσθηκαν νέες κατηγορίες Προσφύγων και ότι λόγω του γεγονότος αυτού αυτοί οι Πρόσφυγες δυνατόν να μην απολαμβάνουν των ωφελειών της Σύμβασης,

Εκτιμώντας ότι είναι ευκτέο όπως εφαρμόζεται το ίδιο Καθεστώς σε όλους τους Πρόσφυγες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ορισμού της Σύμβασης, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη του κριτήριο της ημερομηνίας ορίου της 1ης Ιανουαρίου 1951,

Λαμβάνοντας υπόψη την σύσταση της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος της Υπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες¹

, με την οποία προτείνεται όπως το σχέδιο Πρωτοκόλλου για το Καθεστώς των Προσφύγων παρουσιασθεί στην Γενική Συνέλευση μετά την εξέτασή του από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, ώστε να εξουσιοδοτηθεί ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών να υποβάλλει το Πρωτόκολλο στις Κυβερνήσεις προκειμένου να προσχωρήσουν σε αυτό το ταχύτερον δυνατόν,

Εκτιμώντας ότι, με την απόφαση 1186 (ΧΛΙ) της 18ης Νοεμβρίου 1966 το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο ενέκρινε το σχέδιο Πρωτοκόλλου, όπως είναι διατυπωμένο στο παράρτημα της ετήσιας έκθεσης του Υπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και ότι αφορά μέτρο για την διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της Σύμβασης στα πρόσωπα όπου εφαρμόζεται, και ότι το παράρτημα διαβιβάσθηκε στην Γενική Συνέλευση,

1. *Εγκρίνει* το Πρωτόκολλο για το Καθεστώς των Προσφύγων, του οποίου το κείμενο αποτυπώνεται στο παράρτημα της έκθεσης του Υπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες,

2. *Παρακαλεί* τον Γενικό Γραμματέα να κοινοποιήσει το κείμενο του Πρωτοκόλλου² στα Κράτη του άρθρου V του Πρωτοκόλλου αυτού προκειμένου να προσχωρήσουν σε αυτό.

1495η Σύνοδος της Ολομέλειας
16 Δεκεμβρίου 1966

¹ Βλ. A/6311/Rev.1/Add.1, Δεύτερο μέρος, παράγραφος 38

² Το Πρωτόκολλο υπεγράφη από τον Πρόεδρο της Γενικής Συνέλευσης και από τον Γενικό Γραμματέα την 31η Ιανουαρίου 1967

